

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητ., Οικον. & Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ Η
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Γεώργιος Γεωργίου Α.Μ. 21007

Επιβλέποντες Καθηγητές:

Χαρά Βαβούρα, Ιωάννης Βαβούρας

**Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής &
Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική**

Αιγάλεω, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητ., Οικον. & Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ Η
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Γεώργιος Γεωργίου Α.Μ. 21007

Επιβλέποντες Καθηγητές:

Χαρά Βαβούρα, Ιωάννης Βαβούρας

**Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού
Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική**

Αιγάλεω, 2022

University of West Attica

School of Administrative, Economics, and Social Sciences

Department of Accounting & Finance

M.Sc. in Public Economics and Policy»

**THE STABILITY AND GROWTH PACT AND ITS CONTRIBUTION
TO ENSURING THE SUSTAINABILITY OF PUBLIC FINANCES:
THE CASE OF GREECE**

George Georgiou R.N.: 21007

Supervisors: Chara Vavoura, Ioannis Vavouras

Master Thesis submitted to the Dept. of Accounting & Finance of the University of West Attica in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Aigaleo, Greece, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής &
Χρηματοοικονομικής

**Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική &
Πολιτική»**

Τίτλος εργασίας

**“ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την 9^η Νοεμβρίου 2022

Α/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
	ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΒΑΒΟΥΡΑ	ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	
	ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΧΑΛΙΚΙΑΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	
	ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ	ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ του ΑΝΤΩΝΙΟΥ, με αριθμό μητρώου 21007 φοιτητής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών “ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ” του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο Δηλών

*** Όνομα Επώνυμο/Ιδιότητα**

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ψηφιακή Υπογραφή

*** Ψηφιακή υπογραφή του επιβλέποντος αν έχει ζητηθεί απαγόρευση πρόσβασης στην εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα.**

Στην οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να απευθύνω τις ευχαριστίες μου στους επιβλέποντες Καθηγητές μου Ιωάννη Βαβούρα και Χαρά Βαβούρα, που σε κάθε στάδιο της παρούσας διπλωματικής με άμεση ανταποκριση συνέδραμαν και με καθοδήγησαν στην εκπόνησή της, προκειμένου αυτή να πληρεί τις προδιαγραφές και να καλύπτει επαρκώς το γνωστικό πεδίο της έρευνας, ανάλυσης.

Ευχαριστώ επίσης όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού «Δημόσιας Οικονομικής και Πολιτικής» του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την εποικοδομητική συνεργασία τους και τις γνώσεις που μου προσέφεραν καθόλη την διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών.

Ευχαριστίες απευθύνω και στη Γραμματεία του Μεταπτυχιακού για την άριστη και αδιάλειπτη διοικητική υποστήριξή της.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στα οικονομικά στελέχη που απάντησαν ένθερμα στο ερωτηματολόγιο που τους στάλθηκε με αποτέλεσμα ο στόχος των 100 ερωτηματολογίων να υπερκαλυφθεί κατά πολύ. Η συμβολή τους ήταν καθοριστική για τη διεξαγωγή των συμερασμάτων της παρούσας διπλωματικής.

Ευχαριστώ επίσης τους συναδέλφους μου Μεταπτυχιακούς φοιτητές, που σε αυτό το ταξίδι γνώσης υπήρξαμε συνοδοιπόροι αναζητώντας γνώσεις, τις οποίες αποκομίσαμε οικοδομώντας ταυτόχρονα σχέσεις άμιλας και καλής συνέργειας, που βοήθησαν καταλυτικά στην παρακολούθηση και ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερος την οικογένειά μου, αλλά και το στενό φιλικό μου περιβάλλον, για την αμέριστη υποστήριξη και συμπαράστασή τους σε όλα τα στάδια του μεταπτυχιακού, καθόσον χωρίς την στήριξή τους δεν θα ήταν δυνατή η έγκαιρη και επιτυχής ολοκλήρωση του.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και η Συμβολή του στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των Δημόσιων Οικονομικών: Η περίπτωση της Ελλάδας

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής «*Δημόσια Οικονομική και Πολιτική*», επιχειρείται μια παρουσίαση, ανάλυση και κριτική θεώρηση του θεσμικού πλαισίου και κοινοτικού κεκτημένου που διέπει το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Στην εργασία καταγράφονται και αναλύονται οι στόχοι του ΣΣΑ, σε ένα διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον με απειλές και κινδύνους για την βιωσιμότητα και σταθερότητα των Δημόσιων Οικονομικών των κρατών μελών.

Ακολούθως, παρατίθενται στοιχεία που αφορούν την διαχρονική διαδρομή και εξέλιξη, από την γέννηση του θεσμού μέχρι την εφαρμογή του ως σήμερα, ενώ παρουσιάζονται με χρονική αλληλουχία οι αλλαγές και εξελίξεις που επήλθαν. Σταθμός, πάντως, στην εξέλιξη του θεσμού, αποτελεί η πανδημία Covid-19 που επέβαλλε και την προσωρινή αναστολή της λειτουργίας του, που συνεχίζεται μέχρι την συγγραφή της παρούσας εργασίας.

Επιπλέον, εξετάζεται και η ειδική περίπτωση της χώρας μας, ως απόρροια της δημοσιονομικής κρίσης που δημιουργήθηκε την δεκαετία του 2010 και πως αυτή συνέβαλλε όχι μόνο στην δημιουργία του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου αλλά και σημαντικών χρηματοοικονομικών εργαλείων, όπως ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕΜΣ).

Στην εργασία επιχειρείται μια διερεύνηση της συμβολής και αποτελεσματικότητας του ΣΣΑ από την εφαρμογή του μέχρι σήμερα. Επιπλέον εξετάζεται διεξοδικά ποια είναι η πρόκληση της μελλοντικής αναθεώρησης του ΣΣΑ σε περιβάλλον ύφεσης των ευρωπαϊκωνοικονομιών, ενώ εξετάζονται πιθανά σενάρια προς ποια κατεύθυνση, αυτή θα πρέπει να προσανατολιστεί. Η προσέγγιση και ανάλυση επιχειρείται σε δύο επίπεδα ένα συνολικό ευρωπαϊκό και ένα εθνικό, υπό το πρίσμα των σύνθετων δημοσιονομικών χαρακτηριστικών της χώρας μας.

Η διπλωματική υποστηρίζεται και από ένα εξειδικευμένο ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε οικονομικά στελέχη, από το οποίο εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα για την συμβολή του ΣΣΑ στη διασφάλιση της σταθερότητας των δημόσιων οικονομικών των κρατών μελών της ΕΕ και την αναγκαιότητα ή μη μιας μελλοντικής αναθεώρησής του και προς ποια κατεύθυνση.

Λέξεις-κλειδιά

Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης - Βιωσιμότητα και σταθερότητα δημόσιων οικονομικών - Διαδικασία Υπερβολικού ελλείμματος- Εποπτεία και συντονισμός οικονομικών πολιτικών ΕΕ - Διασφάλιση Δημοσιονομικής πειθαρχίας - Γενική ρήτρα διαφυγής - Αναθεώρηση Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης - Δημοσιονομικοί Κανόνες - Δημοσιονομική Διακυβέρνηση

The Stability and Growth Pact and its contribution to ensuring the sustainability of public finances: The case of Greece.

Abstract

In this study written as part of the educational process of obtaining the Master's Degree in Public Economics and Policy of the University of West Attica, a comprehensive analysis is attempted for the operation and effectiveness of the institutional framework and “acquiscommunitaire” governing the Stability and Growth Pact (SGP). The scope of the study is to present the fiscal objectives of SGP and explain how they function in an international and European context taking into consideration threats and risks related to the sustainability and stability of EU Public Finances.

The author presents step by step the SGP progress from its initiation to the recent implementation and explains changes and developments occurred in chronological order. A crucial milestone in its implementation was the recent Covid-19 pandemic that forced the suspension of the budgetary requirements of the SGP by activating for the first time of the “general escape clause” of the SGP.

A review is made of where we are standing today, and what are the challenges and possible directions of a future revision of the SGP. The analysis is attempted at two levels, an overall European one and a national one in light of the fiscal particularities and needs of Greece.

The dissertation is also supported by a questionnaire addressed to economists from which useful conclusions are drawn for the contribution of SGP and the possible need for its future revision.

Finally the author, taking into consideration bibliography and other references, exposes opinions and arguments for a future revision of SGP.

KeyWords: Stability Growth Pact, General escape clause, sustainability of Public Finances, Excessive Deficit Procedure, Amendment of Stability Growth Pact, Fiscal Rules, Fiscal Governance

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Περίληψη</i>	xi
<i>Abstract</i>	xiii
<i>Πίνακας Περιεχομένων</i>	xv
<i>Κατάλογος Πινάκων</i>	xviii
<i>Κατάλογος Διαγραμμάτων</i>	xxi
<i>Πίνακας Συντμήσεων –Ακρωνύμων</i>	λxxiii
<i>Εισαγωγή</i>	1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

Το θεσμικό πλαίσιο του συμφώνου Σταθερότητας και ανάπτυξης (ΣΣΑ) και οι σκοποί του

- 1.1. Ιστορική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, την ΕΕ, την ΟΝΕ στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.....3
- 1.2. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και τα Κριτήρια Συγκλισης ως προπομπός της ΟΝΕ και των κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης4
- 1.3. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) και οι στόχοι του5
- 1.4. Οι διακριτές λειτουργίες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ΣΣΑ.....7
- 1.5. Ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου : Σε τι συνίσταται και τι εξυπηρετεί.....11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Σταθμοί εξέλιξης και κύριες μεταρρυθμίσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης

- 2.1. Η πρώτη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ (2005)14
- 2.2. Η δεύτερη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ (2011).....15
- 2.3. Η Τρίτη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ (2013)16
- 2.4. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) ως προς το Σύμφωνο Σταθερότητας..... 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τα δεδομένα που οδήγησαν στην υποβολή της Ελλάδας στην διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος

- 3.1.** Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009 και οι αλυσιδωτές συνέπειές της21
- 3.2.** Η εξέλιξη των δημοσιονομικών μεγεθών ΑΕΠ, ελλείματος και Χρέους στην Ελλάδα και η υποβολή της στην Διαδικασία του Υπερβολικού Ελλείμματος22
- 3.3.** Η παθογένεια και το σπηράλ αύξησης των ελλειμμάτων στην Ελλάδα26
- 3.4.** Από τα ανεξέλεγκτα ελλείμματα των πολιτικών κύκλων στην σταθερότητα και βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών λόγω του ΣΣΑ.....30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

προσωρινή αναστολή του Συμφώνου Σταθερότητας λόγω της πανδημίας covid-19

- 4.1** Οι δημοσιονομικές πιέσεις και αλλαγές που επέφερε η πανδημία covid.....
- 4.2** Η δημιουργία του Μηχανισμού NextGenerationEU (NGEU) 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:

Απόψεις και προσανατολισμοί μιας πιθανής αναθεώρησης του Συμφώνου Σταθερότητας : η Ευρωπαϊκή διάσταση και περίπτωση της Ελλάδας

- 5.1** Προσανατολισμοί και σεναρια μιας πιθανής αναθεώρησης του ΣΣΑ39
- 5.2** Κατάσταση πραγμάτων (stateofplay) των Κ-Μ της ΕΕ σχετικά με την αναθεώρηση.....40
- 5.3** Προσεγγίσεις και θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια ενδεχόμενη αναθεώρηση του ΣΣΑ45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Εμπειρική έρευνα και ανάλυση ερωτηματολογίου

6.1 Περιεχόμενο και αποδέκτες του ερωτηματολογίου.....	49
6.2 Περιγραφική ανάλυση του ερωτηματολογίου και στατιστική επεξεργασία	
των απαντήσεων	50
Ερωτήσεις 1, 2, 3.....	50
Ερώτηση 4.....	51
Ερώτηση 5	53
Ερώτηση 6	54
Ερώτηση 7	55
Ερώτηση 8	56
Ερώτηση 9	57
Ερώτηση 10	58
Ερώτηση 11	59
Ερώτηση 12	60
Ερώτηση 13	61
Ερώτηση 14	62
Ερώτηση 15	63
Ερώτηση 16	64
Ερώτηση 17	65
Ερώτηση 18	66
Ερώτηση 19.....	67
Ερώτηση 20	68
Ερώτηση 21	69
Ερώτηση 21.....	70
6.3. Ανάλυση χαρακτηριστικών των ερωτηθέντων (φύλο, ηλικία, εκπαίδευση).	
Επιρροή και τάσεις που αιτιολογούν την συμπεριφορά τουςστις απαντήσεις	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

- 7.1. Αναθεώρηση Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης: Προς ένα περισσότερο ευέλικτο και αποτελεσματικό ΣΣΑ75
- 7.2. Προτάσεις για επαναπροσανατολισμό του ΣΣΑ στις νέες δημοσιονομικές συνθήκες και ανάγκες όπως αυτές διαμορφώνονται78

Βιβλιογραφία Ιστότοποι.....83

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....89

Παράρτημα 1:

Δημοσιονομικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,
Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικών Υποθέσεων δημοσιευμένα στην περιδική εκθεση 2022 ανοίξη90

Παράρτημα 2

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την σταθερότητα και την ανάπτυξη
(Αμστερνταμ, 17 Ιουνίου 1997) Επίσημη Εφημερίδα C236 της 2.8.1997 95

Παράρτημα 3

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Άρθρο 126
(πρώην άρθρο 104 της ΣΕΚ) 98

Παράρτημα 4

Πρωτόκολλο (αριθ., 12) σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος .. 101

Παράρτημα 4

Ερωτηματολόγιο έρευνας103

Κατάλογος Πινάκων

1.1 Πίνακας για τον προσδιορισμό της ετήσιας δημοσιονομικής προσαρμογής την επίτευξη του ΜΔΣ στο πλαίσιο του προληπτικού σκέλους του ΣΣΑ	13
--	----

Κατάλογος Διαγραμμάτων

1.1.Ορόσημα του προληπτικού σκέλους της διαδικασίας εποπτείας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού εξαμήνου	8
1.2.Κανόνες προληπτικού ελέγχου ΣΣΑ	9
1.3.Κύρια στοιχεία της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού εξαμήνου από το 2015.....	12
3.1.Εξέλιξη πραγματικού και δυνητικού ΑΕΠ την περίοδο 2010-2020	24
3.2. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης έναντι των στόχων και μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ (2016-2019).....	25
3.3.Ελλειμμα Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ 1980-2018	31
3.4.Πρωτογενές και κυκλικά προσαρμοσμένο ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	32
4.1.Η εξέλιξη του Ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης την τριετία 2020-2022 σε επιλεγμένες ευρωπαϊκές χώρες.....	34
4.2.Η άνοδος του Δημοσίου Χρέους (% ΑΕΠ) εξαιτίας της πανδημικής κρίσης και οι προβλέψεις για τη διετία 2021-2022 σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης	35
5.1. Η δημοσιονομική εικόνα του χρέους το 2019 στα κράτη μέλη της ΕΕ	
5.2. Δημοσιονομική μεταβολή του χρέους μεταξύ των περιόδων 2000-2009 και ... 2010-2019	37 40
5.3 Απαιτούμενα έτη προκειμένου ο λόγος ΔΧ/ΑΕΠ να πέσει κάτω του 70% βάσει του υφιστάμενου δημοσιονομικού πλαισίου	42
6.1. Ανάλυση ερωτήσεων 1,2,3.....	47
6.2. Ανάλυση ερώτησης 4	48
6.3.Ανάλυση ερώτησης 5	50
6.4.Ανάλυση ερώτησης 6	51
6.5.Ανάλυση ερώτησης 7	52
6.6. Ανάλυση ερώτησης 8	53
6.7.Ανάλυσηερώτησης 9	54

6.8.Ανάλυση ερώτησης 10.....	55
6.9. Ανάλυση ερώτησης 11.....	56
6.10. Ανάλυση ερώτησης 12.....	57
6.11. Ανάλυσηερώτησης 13.....	58
6.12. Ανάλυση ερώτησης 14	59
6.13. Ανάλυσηερώτησης 15.....	60
6.14. Ανάλυση ερώτησης 16	61
6.15. Ανάλυσηερώτησης 17	62
6.16.Ανάλυση ερώτησης 18.	63
6.17.Ανάλυση ερώτησης 19.	64
6.18.Ανάλυσηερώτησης 20.	65
6.19.Ανάλυση ερώτησης 21.	66
6.20. Ανάλυση ερώτησης 22.	67

Πίνακας Συντμήσεων - Ακρωνύμων

Γ.Ρ.Α.	Γενική Ρήτρα Αναπροσαρμογής
Δ.Ν.Τ.	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
Δ.Υ.Ε.	Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος
ΔΥΑ	Διαδικασία Υπερβολικών Ανισορροπιών
ΔΠ	Δημοσιονομικά περιθώρια
EDF	Excessive Deficit Procedure
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Μ.Σ.	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας
ΕΜΧΣ	Ευρωπαϊκός Μηχ. Χρηματ/κής Σταθεροποίησης
Ε.Τ.Χ.Σ.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
IMF	International Monetary Fund
ΜΑΑ	Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
NGEW	Next Generation EU
Μ.Π.Δ.Σ.	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής
ν./Ν.	Νόμος/νόμος
ν.δ./Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
Ο.Δ.ΔΗ.Χ	Οργανισμός Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους
Ο.Ν.Ε.	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
π.δ./Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΠΣ	Προγράμματα Σταθερότητας και Σύγκλισης
RRF	Recovery and Resilience Facility
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
SGP	Stability Growth Pact
ΣυνθΕΚ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Εισαγωγή

Στην παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάζεται και αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Καταγράφονται όλοι οι σταθμοί που μεσολάβησαν στην εξέλιξη του με βασική αφετηρία τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Το ΣΣΑ αποτελεί δημιούργημα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης αποσκοπώντας στη βιωσιμότητα και σταθερότητα των οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που για να διασφαλιστεί θα πρέπει οι οικονομίες των κρατών μελών (Κ-Μ) να είναι βιώσιμες και υγιείς.

Στο πρώτο Κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο του ΣΣΑ και οι σκοποί του και καταγράφεται η διαδρομή από την γέννηση των ευρωπαϊκών θεσμών μέχρι τη δημιουργία του ΣΣΑ. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα μέσα που με βάση το θεσμικό πλαίσιο διαθέτει το Σύμφωνο Σταθερότητας, τόσο στο προληπτικό όσο και το διορθωτικό μέρος

Στο δεύτερο Κεφάλαιο παρουσιάζονται οι σταθμοί εξέλιξης και οι κύριες μεταρρυθμίσεις του ΣΣΑ από την πρώτη μεταρρύμιση το 2005 στη δεύτερη το 2011 και τρίτη το 2013 με τα βασικά χαρακτηριστικά και τις αλλαγές που επήλθαν στην δημοσιονομική επιτήρηση.

Στο τρίτο Κεφάλαιο της διπλωματικής αναλύεται με βάση και τα δημοσιονομικά στοιχεία και δεδομένα η ειδική περίπτωση της χώρας μας και εξηγείται πως αυτή, μαζί με δημοσιονομικά δεδομένα και άλλων Κ-Μ διαμόρφωσε, εν πολλοίς, και τις ευρωπαϊκές εξελίξεις. Από την ανάλυση εξάγονται συμπεράσματα για ενδεχόμενη στρατηγική προσέγγισης της υπό εξέλιξη αναθεώρησης του ΣΣΑ.

Στο τέταρτο Κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα νέα δεδομένα που προέκυψαν και προκάλεσαν την προσωρινή αναστολή του ΣΣΑ λόγω της πανδημίας, και αναλύεται τι αυτά προκάλεσαν και ποιές ήταν οι επιπτώσεις στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Στο πέμπτο Κεφάλαιο καταγράφονται, αναλύονται και τεκμηριώνονται οι απόψεις και προσανατολισμοί μιας πιθανής αναθεώρησης του ΣΣΑ και επεξηγούνται ειδικά ζητήματα που αφορούν τόσο το επίπεδο των δημόσιων οικονομικών της ΕΕ όσο και της χώρας μας.

Και τούτο διότι μπορεί το ΣΣΑ να βρίσκεται προσωρινά σε αναστολή, αλλά ήδη έχουν ξεκινήσει διαδικασίες που υποστηρίζονται με προτάσεις και προβληματισμούς για το τι μέλλον γενέσθαι, και προς ποια κατεύθυνση θα αναθεωρηθεί. Το θέμα αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό και επίκαιρο σήμερα και χρειάζεται να υποστηριχθεί με την δέουσα τεκμηρίωση ούτως ώστε να διασφαλιστούν αφενός οι ευρωπαϊκοί στόχοι που έχει θέσει το ΣΣΑ αφετέρου όμως να εξεταστούν με την δέουσα προσοχή ιδιαιτερότητες και σύνθετα ζητήματα που αφορούν ομάδες Κ-Μ της ΕΕ ή συγκεκριμένες χώρες, όπως η Ελλάδα, χωρίς ωστόσο να τεθούν υπό αμφισβήτηση δημοσιονομικοί κανόνες του ΣΣΑ που ανεξάρτητα από την τελική τους διαμόρφωση, θεωρούνται βασικοί και δεδομένοι.

Το έκτο Κεφάλαιο πλαισιώνεται με εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη βάση ερωτηματολογίου που απευθύνθηκε σε οικονομικά στελέχη, προκειμένου να αποτυπωθεί η κριτική τους άποψη σε ότι αφορά τόσο την συμβολή του ΣΣΑ όσο και την κατεύθυνση που πρέπει να έχει μια μελλοντική τροποποίησή του.

Στο έβδομο Κεφάλαιο καταγράφονται οι συμπερασματικές παρατηρήσεις του συγγραφέα που τεκμηριώνουν τόσο την ανάγκη ύπαρξης του ως ασφαλιστικής δικλίδας στα δημοσιονομικά, αλλά και την ανάγκη τροποποιήσεων που πρέπει να επέλθουν σε αυτό για να καταστεί δικαιότερο και αποτελεσματικότερο. Επιχειρείται, χωρίς ωστόσο και να εξαντλείται μια κριτική θεώρηση των δεδομένων, όπως αυτά διαμορφώνονται και με τις πρόσφατες κρίσεις (ενεργειακή-επισιτιστική), χωρίς ωστόσο να τίθεται επ' αμφιβόλω η ανάγκη ύπαρξης δημοσιονομικών κανόνων (fiscal rules), που θεωρούνται αναπόφευκτα δεδομένοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΣΣΑ) ΚΑΙ ΟΙΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ

Η μελέτη και διερεύνηση του θεσμού του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης από την γέννηση/δημιουργία του μέχρι σήμερα αποκτά ειδικό ενδιαφέρον για τα δημοσιονομικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθόσον μέσα από αυτήν την διαδρομή αναδεικνύεται η συμβολή του ή μη στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Στο κεφάλαιο αυτό αποκρυσταλλώνεται η διαδρομή αυτή από την γέννηση των ευρωπαϊκών θεσμών μέχρι τη δημιουργία του ΣΣΑ και εξάγονται τα πρώτα συμπεράσματα.

1.1. Ιστορική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, την ΕΕ, την ΟΝΕ στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το διακύβευμα ήταν τις περισσότερες φορές πολιτικό και πρωτίτως οικονομικό. Ύστερα από μεγάλες ανακατατάξεις και μεταβολές που προξένησε ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος τέθηκε μείζον ζήτημα πως θα επιτευχθεί η πολιτική και η οικονομική σταθερότητα στα κράτη της γηραιάς Ηπείρου. Η οικονομία υπήρξε ο κυρίαρχος πυλώνας που διαμόρφωσε τις εξελίξεις.

Η βίβλος γέννησης της Ευρωπαϊκής ιδέας αρχίζει το 1954, οπότε δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ανθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), ενώ τρία χρόνια αργότερα το 1957 δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ-Euratom) και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Μια δεκαετία αργότερα το 1967 τα θεσμικά όργανα των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ και ΕΚΑΕ) συγχωνεύονται στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ.) οπότε δημιουργούνται και τα τρία βασικά όργανα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο Υπουργών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Εν τω μεταξύ οι πολιτικές διαμορφώνονταν με κύριες εξελίξεις, όπως οι σταδιακές διευρύνσεις της Ε.Ε. από το 1973, το 1981 (που εισήλθε και η χώρα μας) το 1987, το 1995, το 2004 (8 χώρες) το 2007 (Βουλγαρία και Ρουμανία) και τελευταίως το 2013 Κροατία με αποτέλεσμα να μετασηματιστεί η ΕΕ των έξη αρχικά Κ-Μ στην ΕΕ των 27 σήμερα.

Ενας άλλος σημαντικός σταθμός υπήρξε το 1991, έτος κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε η υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, γνωστή ως Συνθήκη του Μάαστριχτ, στην οποία περιλαμβάνονται διατάξεις για την δημιουργία της

ONE και την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, καθώς και τα λεγόμενα κριτήρια σύγκλισης για την ένταξη κάθε κράτους μέλους στην ONE (Krugman&Obstfeld, 2011).

Το 1993 ολοκληρώνεται η ενιαία αγορά με την καθιέρωση της διακίνησης των αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων ενώ υιοθετούνται και τα κριτήρια της Κοπεγχάγης αναφορικά με την δημοκρατικότητα αλλά και την οικονομική βιωσιμότητα των Κ-Μ.

Λίγα χρόνια αργότερα και πιο συγκεκριμένα το 1997 υπογράφεται η Συνθήκη του Αμστερνταμ, οπότε και υιοθετείται το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης προκειμένου να επιβληθούν επί το αυστηρότερον τα δημοσιονομικά κριτήρια του Μάαστριχτ που παρέμεναν σε κάποιο βαθμό ρευστά.

Το έτος 1999 αποτελεί έτος σταθμό μια που το ευρώ υιοθετείται από έντεκα χώρες και το 2001 και από την Ελλάδα. Ένα χρόνο αργότερα τίθενται στην κυκλοφορία και τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα του ευρώ και η ONE παίρνει σάρκα και οστά.

Στο τρίτο στάδιο της ONE που ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1999 πραγματοποιείται και ο αμετάκλητος καθορισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων, ενώ δημιουργείται και η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή (ΟΔΕ) που είχε ως κύριο ρόλο να παρακολουθεί την οικονομική και χρηματοπιστωτική κατάσταση των Κ-Μ και της Ε.Ε., και να συντάσσει εκθέσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο.

1.2. Η Συνθήκη του Μάστριχτ και τα Κριτήρια Σύγκλισης ως προπομπός της ONE και των κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Με την υπογραφή στις 10 Δεκεμβρίου 1991 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση στην πράξη δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα όμως με την ίδια Συνθήκη τέθηκαν οι όροι και προϋποθέσεις για την δημιουργία της ONE, την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, την υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος για τα Κ-Μ αλλά και τους κανόνες εισόδου στην ONE με τα γνωστά κριτήρια σύγκλισης (Maastricht convergence criteria), που έπρεπε ένα Κ-Μ να εκπληρώνει για να εισέλθει στην ONE.

Σύμφωνα με μια συστηματική καταγραφή των κριτηρίων μια χώρα για να θεωρείται ότι έχει πετύχει σύγκλιση σύμφωνα με το άρθρο 140 της ενοποιημένης απόδοσης της

Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να εκπληρώνει τέσσερα κριτήρια:

1. **Σταθερότητα τιμών:** πληθωρισμός που δεν ξεπερνά το 1,5% του μέσου όρου των τριών Κ-Μ με τον χαμηλότερο πληθωρισμό
2. **Σύγκλιση μακροπρόθεσμων επιτοκίων:** μακροχρόνια ονομαστικά επιτόκια που δεν ξεπερνούν το 2% του μέσου όρου των επιτοκίων των τριών Κ-Μ με τον χαμηλότερο πληθωρισμό
3. **Σταθερότητα συναλλαγματικών ισοτιμιών:** εθνικό νόμισμα δύο συνεχόμενα έτη στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισορροπιών (Μ.Σ.Ι.) που δεν έχει υποτιμηθεί τα δύο προηγούμενα χρόνια
4. **Υγιή δημόσια οικονομικά,** με δημοσιονομικό έλλειμμα χαμηλότερο του 3% του ΑΕΠ και δημόσιο χρέος χαμηλότερο του 60% του ΑΕΠ

Εξυπακούεται ότι η τήρηση των κριτηρίων δεν αφήνονταν στην διακριτική ευχέρεια των Κ-Μ αλλά διενεργούνταν μέσω ομάδων εργασίας και στη βάση εκθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) που δημιουργήθηκε με την Συνθήκη του Μάαστριχτ.

1.3. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) και οι στόχοι του

Μια επισκόπηση από την σύσταση της πάλαι ποτέ ΕΟΚ μέχρι σήμερα, αποκαλύπτει ότι σε όλες τις Συνθήκες, που αποτελούν και το ενωσιακό δίκαιο, υπήρχαν σχετικές διατάξεις για την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, προκειμένου να εδραιωθεί η Οικονομική διακυβέρνηση. Η ανάγκη της δημοσιονομικής επιτήρησης ενδυναμώθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, που στην πράξη έγινε και η έναρξη των διαδικασιών για τη σύσταση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) με την υιοθέτηση και του κοινού νομίσματος.

Σύμφωνα με το Χατζηγιάννη Κ., (2018, σελ. 1), “αρκετές χώρες με προεξέχουσα τη Γερμανία και την Κεντρική της Τράπεζα, γνωστή ως Bundesbank, οι οποίες διαχρονικά εφαρμόζαν οικονομικές πολιτικές στη βάση χαμηλού πληθωρισμού, σταθερότητας τιμών και όσο το δυνατόν μικρότερων ελλειμμάτων, επιθυμούσαν να επιβληθούν αυστηροί μακροοικονομικοί όροι σε όσες χώρες επεδίωκαν την ένταξή τους στην ΟΝΕ.

Θεωρούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο θα επιτυγχάνονταν η εύρυθμη μελλοντική της λειτουργία. Υπό αυτή την λογική, το 1997, ψηφίστηκε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) σε χρόνο προγενέστερο της έναρξης της ΟΝΕ. Πρόκειται για μία Διακυβερνητική Συμφωνία, η οποία αποτελεί ταυτόχρονα μηχανισμό δημοσιονομικής επιτήρησης και συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των Κ-Μ της Ε.Ε”

Από την αρχή διακρίνεται η πρωτοκαθεδρία κρατών μελών όπως η Γερμανία στο οικονομικό και νομισματικό οικοδόμημα της ΕΕ που δεν επέτρεψε να ειπωθεί το όλον για την ΟΝΕ αλλά το πως θα επιτευχθούν ποσοτικοί στόχοι, που εξυπηρετούσαν Κράτη όπως η Γερμανία που στον προϋπολογισμό τους παρουσίαζαν πλεονέσματα. Ετσι μια μεγάλη κατηγορία Κ-Μ ήταν αναπόφευκτο ότι θα δυσκολεύονταν να πετύχουν αυτούς τους στόχους, εκτός αν τους εοιβάλλονταν αυστηρή επιτήρηση, που ελικά ούτε αυτή (με εξαίρεση την Ελλάδα) έγινε.

Στην ουσία το ΣΣΑ αποτελεί διάδοχο του Προγράμματος Σύγκλισης της Συνθήκης του Μάαστριχτ, με το οποίο ορίζονταν κάποιοι συγκεκριμένοι δείκτες, τους οποίους προαναφέραμε, δηλαδή συναλλαγματικές ισοτιμίες, πληθωρισμός, επιτόκια, δημόσιο έλλειμμα και χρέος. Προς τους δείκτες αυτούς έπρεπε να συγκλίνουν όλα τα Κ-Μ προκειμένου να ενταχθούν στην ΟΝΕ.

Το ΣΣΑ, βασισμένο στη Συνθήκη του Μάαστριχτ¹, υποχρεώνει τα Κ-Μ σε δημοσιονομική πειθαρχία επικεντρώνοντας ιδιαιτέρως την προσοχή στο σεβασμό των δύο από τα παραπάνω 5 κριτήρια, που ορίζουν ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ δεν πρέπει να υπερβαίνει την τιμή αναφοράς του 3% και αντίστοιχα το δημοσιονομικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ δεν πρέπει να υπερβαίνει την τιμή αναφοράς του 60%, με κάποιες εξαιρέσεις.

Στην πράξη το ΣΣΑ είναι μία συμφωνία μεταξύ των 27 Κ-Μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έγινε για τη διευκόλυνση και τη διατήρηση της σταθερότητας της Οικονομικής και Νομισματικής ένωσης. Βασίζεται κυρίως στα άρθρα 121 και 126 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε. Συνίσταται στη δημοσιονομική παρακολούθηση των μελών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο των Υπουργών και την έκδοση της ετήσιας σύστασης για δράσεις πολιτικής για την εξασφάλιση πλήρους συμμόρφωσης με το Σύμφωνο Σταθερότητας και μεσοπρόθεσμα.

Οι στόχοι του ΣΣΑ είναι τέσσερεις, ως εξής:

¹Άρθρο 104 Συνθήκης του Μάαστριχτ

- i. η προώθηση της ανταγωνιστικότητας βάσει της παραγωγικότητας και του κόστους εργασίας,
- ii. η αύξηση της απασχόλησης
- iii. η ενίσχυση της βιωσιμότητας των συντάξεων, της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών παροχών καθώς και
- iv. η ενδυνάμωση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας

Το ΣΣΑ αποτελεί πολιτική δέσμευση των εμπλεκόμενων μερών. Τα Κ-Μ της ευρωζώνης θα πρέπει να τηρούν το μεσοπρόθεσμο στόχο για μια ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση.

1.4 Οι διακριτές λειτουργίες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ΣΣΑ

Το ΣΣΑ αποτελείται από τρία βασικά σκέλη: **την πολιτική δέσμευση, την προληπτική δράση εποπτείας και την αποτρεπτική δράση εποπτείας, δηλαδή το διορθωτικομέρος.** Η πολιτική δέσμευση θεμελιώνεται στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ του 1997, για το ΣΣΑ που προβλέπει σταθερούς πολιτικούς προσανατολισμούς για τα Κ-Μ την Επιτροπή και το Συμβούλιο.

Η προληπτική δράση, γνωστή ως προληπτικό σκέλος, ή Σύστημα Πολυμερούς Εποπτείας (Multilateral Surveillance Procedure) το άρθρο 121 της Συνθήκης και τον Κανονισμό (ΕΚ) αρ. 1466/97 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997, για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών.

Ο Κανονισμός 1466/97 στοχεύει να προληφθεί η πιθανότητα τα δημόσια ελλείμματα να υπερβούν το όριο αναφοράς του 3% του ΑΕΠ. Στο πλαίσιο του προληπτικού σκέλους του Συμφώνου, τα Κ-Μ υποβάλλουν κατά κανόνα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο μέχρι την 1^η Δεκεμβρίου κάθε έτους ετήσιο πρόγραμμα σταθερότητας, ενώ τα υπόλοιπα Κ-Μ μη μέλη της ΟΝΕ, καταρτίζουν πρόγραμμα σύγκλισης. Στην συνέχεια ακολουθούνται οι διαδικασίες που παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 1.1., οι αντίστοιχοι κανόνες στο Γράφημα 1.2. και τα μέτρα του πίνακα 1.1.

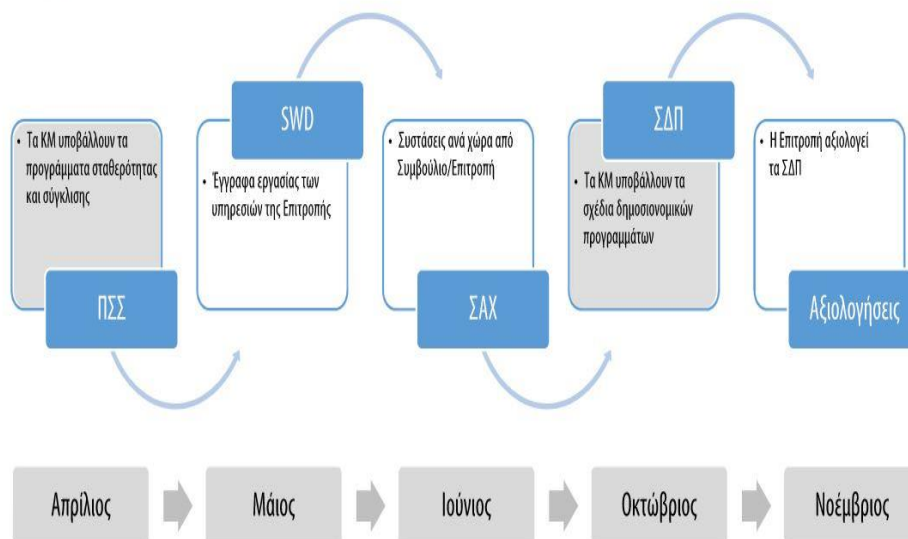
Σύμφωνα με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, τα κράτη μέλη οφείλουν να υποβάλλουν τα εθνικά τους προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης για αξιολόγηση σε επίπεδο ΕΕ. Η αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο τα προγράμματα αυτά

συμμορφώνονται με το προληπτικό σκέλος του Συμφώνου αποτελεί σημαντικό στοιχείο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.²

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ε.Σ. εξετάζει τα προγράμματα στην αρχή του έτους και γνωμοδοτεί για καθένα από αυτά με βάση τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής. Με βάση αυτή την ανάλυση το Ε.Σ. εκδίδει γνώμη με την οποία να μπορεί να συστήνει στην εκάστοτε χώρα τη λήψη μέτρων πολιτικής (Κανονισμός 1466/97).

Διάγραμμα 1.1.

Ορόσημα του προληπτικού σκέλους της διαδικασίας εποπτείας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου

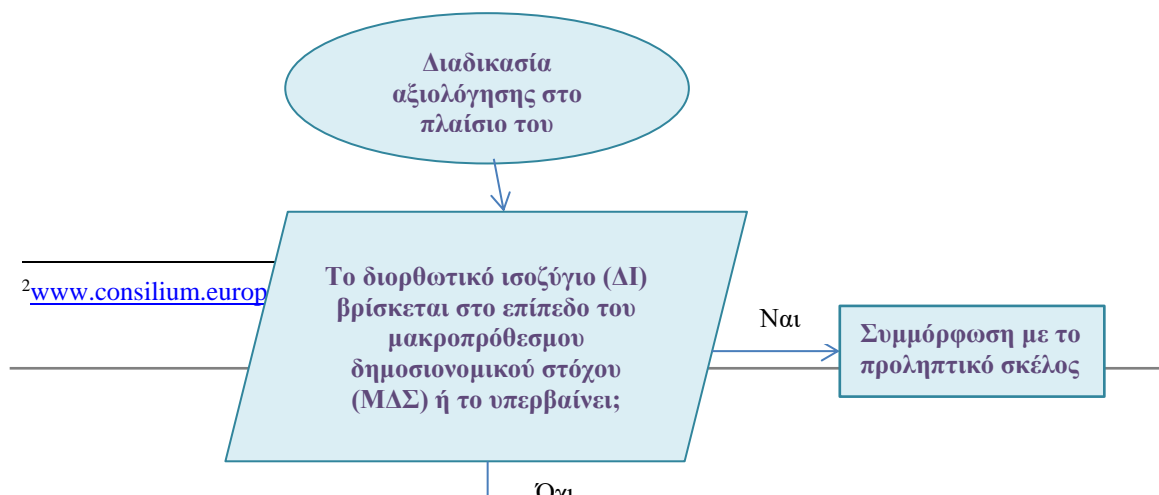

Πηγή: ΕΕΣ.

Πηγή: Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, (2018) Ειδική Έκθεση αρ.18 1818(ΕΕΣ)

Διάγραμμα 1.2.

Κανόνες προληπτικού ελέγχου ΣΣΑ

Πίνακας 1.1

Πίνακας για τον προσδιορισμό της ετήσιας δημοσιονομικής προσαρμογής για την επίτευξη του ΜΔΣ στο πλαίσιο του προληπτικού σκέλους του Συμφώνου

	Κατάσταση	Απαιτούμενη ετήσια δημοσιονομική προσαρμογή*	
		Χρέος κάτω του 60 % και κανένας κίνδυνος για τη διατηρησιμότητα	Χρέος άνω του 60 % ή κίνδυνος για τη διατηρησιμότητα
Εξαιρετικά δυσμενείς περιόδοι	Πραγματική ανάπτυξη <0 ή παραγωγικό κενό <-4	Δεν χρειάζεται προσαρμογή	
Πολύ δυσμενείς περιόδοι	-4 ≤ παραγωγικό κενό <-3	0	0,25
Δυσμενείς περιόδοι	-3 ≤ παραγωγικό κενό <-1,5	0 εάν η ανάπτυξη είναι κάτω της δυνητικής, 0,25 εάν η ανάπτυξη είναι άνω της δυνητικής	0,25 εάν η ανάπτυξη είναι κάτω της δυνητικής, 0,5 εάν η ανάπτυξη είναι άνω της δυνητικής
Κανονικές περιόδοι	-1,5 ≤ παραγωγικό κενό <1,5	0,5	>0,5
Ευνοϊκές περιόδοι	παραγωγικό κενό ≥ 1,5 %	> 0,5 εάν η ανάπτυξη είναι κάτω της δυνητικής, > 0,75 εάν η ανάπτυξη είναι άνω της δυνητικής	≥ 0,75 εάν η ανάπτυξη είναι κάτω της δυνητικής, ≥ 1 εάν η ανάπτυξη είναι άνω της δυνητικής

* Όλα τα αριθμητικά στοιχεία εκφράζονται ως % του ΑΕΠ

Πηγή: Επιτροπή COM (2015) 12 final. Παράρτημα 2.

Το διορθωτικό σκέλος αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι οι χώρες της ΕΕ λαμβάνουν διορθωτικά μέτρα στην περίπτωση που το δημοσιονομικό έλλειμμα ή το δημόσιο χρέος τους υπερβαίνει τις τιμές αναφοράς που περιλαμβάνονται στη Συνθήκη, δηλαδή 3% και 60% του ΑΕΠ αντίστοιχα.³

Μία αποτρεπτικού ή διορθωτικού χαρακτήρα διαδικασία που προβλέπεται στο διορθωτικό σκέλος του ΣΣΑ είναι γνωστή ως Διαδικασία του Υπερβολικού Ελλείμματος ΔΥΕ (Excessive Deficit Procedure) κατά το άρθρο 126 της Συνθήκης της ΕΕ και τον Κανονισμό αρ. 1497/97. Στη διαδικασία αυτή τέθηκε η χώρα μας για 13 χρόνια (περίοδος 2004-2007 και 2009-2017) λόγω των υψηλών ελλειμμάτων και το χρέους, όπως θα αναπτύξουμε εκτενέστερα στο 3ο Κεφάλαιο.

³www.consilium.europa.eu/policies/european-semester

1.5. Ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου: Σε τι συνίσταται και τι εξυπηρετεί

Σύμφωνα με την διαδικασία που ακολουθείται, ο ετήσιος κύκλος συντονισμού της πολιτικής ξεκινά τον Νοέμβριο, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζει τις προτεραιότητες για το επόμενο έτος. Ο κύκλος ολοκληρώνεται τον Οκτώβριο του επομένου έτους, όταν οι εθνικές κυβερνήσεις υποβάλλουν σχέδια δημοσιονομικών προγραμμάτων, έχοντας λάβει τις συστάσεις της ΕΕ που έχει εγκρίνει το Συμβούλιο το καλοκαίρι.

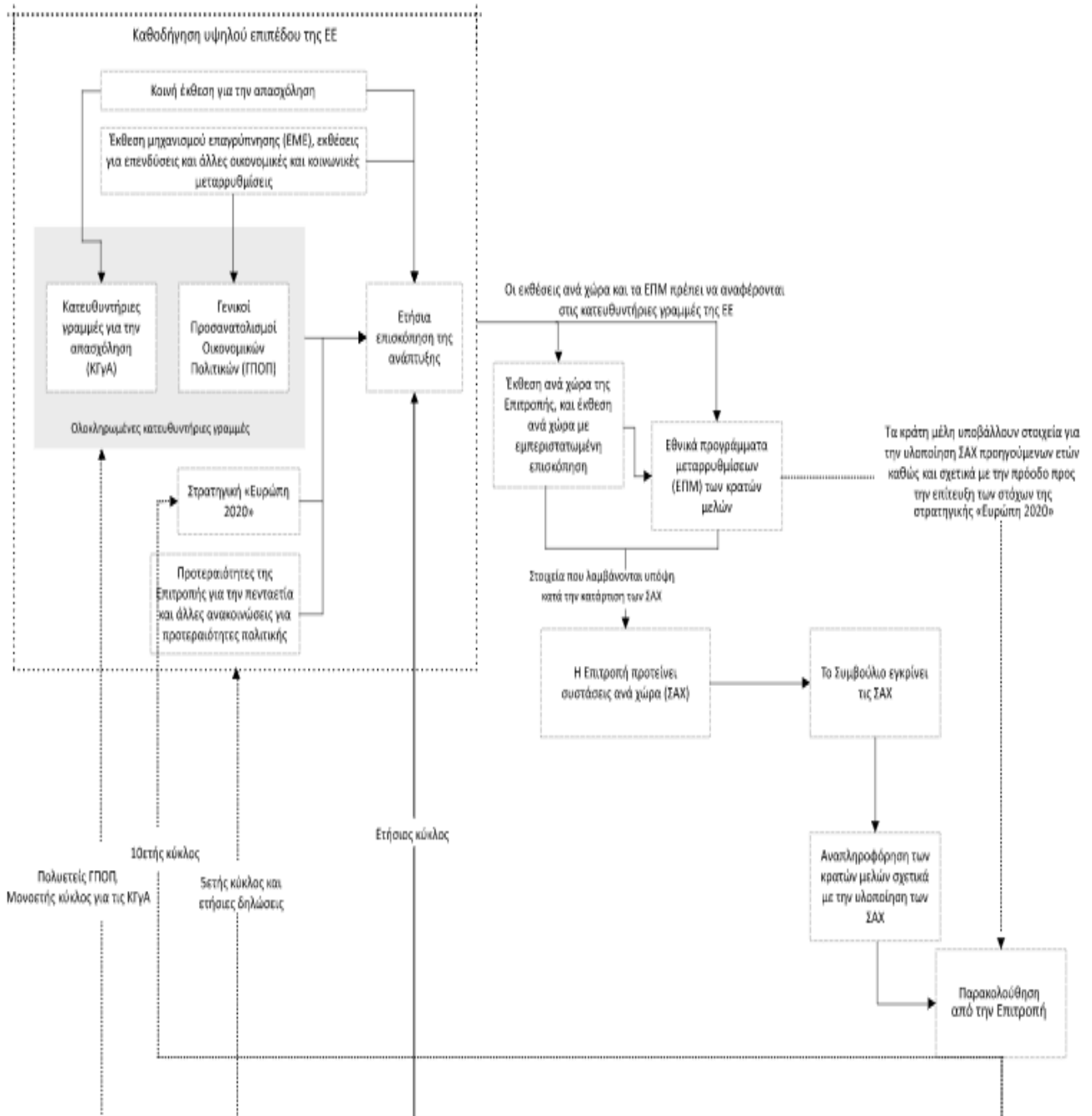
Ο θεσμός του Ευρωπαϊκού εξαμήνου θεωρείται η σημαντικότερη έως τώρα διαδικασία συντονισμού και ελέγχου των οικονομικών πολιτικών των Κ-Μ της Ε.Ε. Ο στόχος του έγκειται αφενός στον έλεγχο των κρατικών προϋπολογισμών από τα όργανα της ΕΕ πριν την ψήφισή τους από τα Εθνικά Κοινοβούλια και αφετέρου στη διασφάλιση της ομαλής εφαρμογής του ΣΣΑ.

Το Ευρωπαϊκό εξάμηνο διακρίνεται σε 3 στάδια, το προπαρασκευαστικό, την κύρια διαδικασία και την εκτέλεση. Αναλυτική παρουσίασή του γίνεται στο γράφημα 3 που ακολουθεί.

Η διαδικασία στην προπαρασκευαστική φάση εκκινεί από τον Νοέμβριο όπου επιχειρείται μια ανάλυση της κατάστασης και ένας απολογισμός του προηγούμενου έτους. Στη φάση αυτή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπονεί την ανάλυση και το σχέδιο σύστασης για την ευρωζώνη καθώς και για όποιες μακροοικονομικές ανισορροπίες διαπιστώσει.

Ακολούθως, τον Ιανουάριο, Φεβρουάριο και Μάρτιο το Συμβούλιο των Υπουργών μελετά τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ευρωζώνη και εγκρίνει τα συμπεράσματα, τα οποία τον Μάρτιο από το Συμβούλιο Κορυφής υιοθετούνται.

Στην επόμενη φάση, την κύρια διαδικασία κατά τους μήνες Απρίλιο-Ιούλιο γίνεται ουσιαστική εργασία καθόσον τα Κ-Μ παρουσιάζουν συγκεκριμένους στόχους, προτεραιότητες και σχέδια, τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μελετά και επ' αυτών καταρτίζει ανά χώρα συστάσεις. Το Συμβούλιο στη συνέχεια σε επίπεδο σύνθεσης Υπουργών Οικονομικών τις υιοθετεί για να τις εγκρίνει τελικά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε επίπεδο Αρχηγών Κρατών.

Διάγραμμα 1.3**Κύρια στοιχεία της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού εξαμήνου απο το 2015**

Πηγή: ΕΕΣ.

Πηγή: Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, (2020), Ειδική έκθεση αρ. 16

Στην τρίτη φάση της εκτέλεσης, υλοποίησης, τα Κράτη Μέλη μεταξύ Ιουλίου-Οκτωβρίου λαμβάνουν υπόψη τις συστάσεις σε κορυφαίες ενέργειες και διαδικασίες, όπως η έγκριση του προϋπολογισμού του επομένου έτους και κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό η εναρμόνιση και συντονισμός των οικονομικών πολιτικών, χωρίς βέβαια και να διασφαλίζεται και στο ακέραιο.

Με την ίδια χρονική ροή και λογική αλληλουχία, προς το τέλος του χρόνου ξεκινά, ομοίως, νέος κύκλος για την ανάλυση της οικονομικής κατάστασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το επόμενο έτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στο Κεφάλαιο αυτό επιχειρείται μια αναδρομή στις βασικές μετασρρυθμίσεις τροποποιήσεις που ακολούθησαν την υιοθέτηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Έτσι ξεκινώντας από την πρώτη μεταρρύθμιση του 2005 έως την τρίτη του 2013, διαμορφώνουμε μια πληρέστερη εικόνα των σταδίων που ακολούθησαν την υιοθέτησή του και των λόγων που οδήγησαν στις τροποποιήσεις. Και τούτο γιατί απαιτήθηκαν σοβαρές συμπληρώσεις και τροποποιήσεις για να επιτευχθεί η καλύτερη προσαρμογή του και η να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά του. Στο ίδιο Κεφάλαιο παρουσιάζεται επίσης και ο ρόλος και η δυναμική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του θεσμού του ΣΣΑ.

2.1 Η πρώτη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ (2005)

Το Συμβούλιο ECOFIN στις 20 Μαρτίου 2005 υπέβαλε έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με τίτλο «Βελτίωση της εφαρμογής του ΣΣΑ στόχος της οποίας ήταν η βελτίωση της διακυβέρνησης και της εθνικής διαχείρισης του δημοσιονομικού πλαισίου, ενισχύοντας τις βάσεις του τόσο στο προληπτικό όσο και ως προς το διορθωτικό σκέλος με στόχο την διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών.

Αποτέλεσμα της παραπάνω έκθεσης που αναφέρθηκε, ήταν να δημιουργηθούν 2 Κανονισμοί του Συμβουλίου. Πρόκειται για τον **Κανονισμό 1055/2005** που τροποποίησε τον Κανονισμό 1466/97 και τον **Κανονισμό 1056/2005** με τον οποίο τροποποιήθηκε ο Κανονισμός 1467/97. Με τους δύο αυτούς νέους Κανονισμούς εισήχθηκαν **στοιχεία ευελιξίας** που προβλέπουν ελαφρυντικές διατάξεις για τις χώρες που παρουσιάζουν υπερβολικό έλλειμμα και παράταση των προθεσμιών για τη διόρθωση του ελλείμματος.

2.2 Η δεύτερη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ (2011)

Σύμφωνα με τον Χατζηγιάννη Κ., (2018), το γεγονός ότι η Ε.Ε. λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης κλονίστηκε σε σημαντικό βαθμό, συνέβαλλε, από το 2011 και μετά, να ληφθούν πολιτικές άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής περισσότερο δεσμευτικές.

Με την δεύτερη μεταρρύθμιση το ΣΣΑ ενισχύεται με την εισαγωγή ενός **εξάπτυχου δέσμη των έξι μέτρων**, το λεγόμενο sixpack που αποτελείται από πέντε Κανονισμούς και μία Οδηγία⁴ για την οικονομική και δημοσιονομική επιτήρηση. Η μεταρρύθμιση αυτή αποτελεί την πιο ολοκληρωμένη ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης της Ε.Ε. αλλά και της ευρωζώνης τα τελευταία 20 χρόνια, πραγματοποιώντας σπουδαία βήματα για την διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, την οικονομική σταθερότητα και την εμφάνιση μιας νέας κρίσης στην Ευρώπη.

Εξυπακούεται ότι η μεταρρύθμιση αυτή του εξάπτυχου, συντελείται σε μια περίοδο που η Ελλάδα βρίσκεται σε επιτήρηση και διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος, προσπαθώντας να ισορροπήσει τους ισχυρούς κλυδωνισμούς που υπέστη από την σοβαρή κρίση και τα Μνημόνια που επακολούθησαν.

Οι έξι νομικές πράξεις που αναφέρθηκαν παραπάνω συνοπτικά συνέβαλαν στα εξής:

- πρόσθεσαν την τιμή αναφοράς για τις δαπάνες στην αξιολόγηση της δημοσιονομικής κατάστασης των χωρών
- επέτρεψαν να ξεκινήσει η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος εάν ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ υπερβαίνει το όριο του 60% ή εάν δεν μειώνεται με ικανοποιητικό ρυθμό.
- Εισήγαγαν σταδιακά οικονομικές κυρώσεις για τα Κ-Μ της ευρωζώνης που μπορούν να φτάσουν μέχρι το 0,5% του ΑΕΠ και εφαρμόζονται αυτόματα, εκτός εάν το Συμβούλιο τις καταψηφίσει με ειδική πλειοψηφία.

⁴ Πρόκειται για 5 Κανονισμούς του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (1173, 1174, 1175, 1176, 1177 του 2011 και μία Οδηγία 2011/85/ΕΕ. Η δέσμη των έξι μέτρων αποτελεί παράγωγο δίκαιο της Ε.Ε. με την οποία επιτηρείται η δημοσιονομική πολιτική των Κ-Μ μέσω του Ευρωπαϊκού εξαμήνου

- Απαίτησαν νέα ελάχιστα πρότυπα για τα εθνικά δημοσιονομικά πλαίσια(www.consilium.europa.eu/policies/european-semester)

2.3. Η τρίτη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ (2013)

Με την τρίτη μεταρρύθμιση δύο νέοι Κανονισμοί⁵ εισάγονται ενδυναμώνοντας το ΣΣΑ και διασφαλίζοντας την συνεχή παρακολούθηση όλων των δημοσιονομικών καταστάσεων.

Με τον πρώτο Κανονισμό 472/2013 προβλέπεται η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των σχεδίων των δημοσιονομικών προγραμμάτων και η διασφάλιση της διόρθωσης των υπερβολικών ελλειμμάτων των Κ-Μ της ευρωζώνης και αποσκοπεί στην βελτίωση της δημοσιονομικής εποπτείας με την καθιέρωση ενός κοινού δημοσιονομικού χρονοδιαγράμματος και κοινών δημοσιονομικών κανόνων, όπως ανεξάρτητες μακροοικονομικές προβλέψεις και ανεξάρτητα δημοσιονομικά συμβούλια.

Ο Κανονισμός 472/2013 αφορά 3 κατηγορίες Κρατών:

- α) όσα τελούν υπό ενισχυμένη εποπτεία, λόγω έλλειψης χρηματοοικονομικής σταθερότητας
- β) όσα υπόκεινται σε πρόγραμμα χρηματοοικονομικής προσαρμογής και λαμβάνουν οικονομική βοήθεια για την ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών τους ιδρυμάτων και
- γ) όσα ολοκληρώνουν πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής

Ο Κανονισμός 472/2013 προβλέπει ότι για να αιτηθεί ένα Κράτος χρηματοδοτική βοήθεια από τους χρηματοοικονομικούς μηχανισμούς, απαιτείται προηγουμένως η Επιτροπή να συντάξει έκθεση βιωσιμότητας για το χρέος του.

Με τον δεύτερο Κανονισμό 473/2013 ενισχύονται ακόμη περισσότερο οι διαδικασίες παρακολούθησης και εποπτείας για τα Κ-Μ της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες οικονομικής σταθερότητας, εκείνα που λαμβάνουν χρηματοοικονομική βοήθεια, όπως η Ελλάδα και εκείνα που βρίσκονται στη διαδικασία εξόδου από τέτοια βοήθεια (η Ελλάδα βρέθηκε και αυτή αργότερα).

⁵Κανονισμός 472/2013 και Κανονισμός 473/2013

Ο Κανονισμός 473/2013 αφορά Κράτη που υπάγονται στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος και σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου επειδή ορίζει ένα κοινό δημοσιονομικό χρονοδιάγραμμα.

2.4. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) ως προς το Σύμφωνο Σταθερότητας

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση που εγκρίθηκε το 1999 τροποποίησε την Συνθήκη για την ίδρυση της ΕΟΚ και εισήγαγε μεταξύ των άλλων, το Πρωτόκολλο για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και το Πρωτόκολλο για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) www.ecb.europa.eu

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποτελεί βασικό θεσμό της ΕΕ, έτσι έχει ανακοινώσει την σύσταση μόνιμης δημοσιονομικής στήριξης, με σκοπό την ανάπτυξη και τις επενδύσεις, ενώ αποτελεί μία από τις προτάσεις της για τον διάλογο που έχει αρχίσει σχετικά με τη μεταρρύθμιση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, οι προτάσεις της οποίας καταδεικνύουν την υποστηρικτική πολιτική της για τις υπερχρεωμένες χώρες της Ευρωζώνης.

Η δημιουργία της ΕΚΤ βασίζεται στην ίδια την Συνθήκη και το άρθρο 127 της Ενοποιημένης απόδοσης και στο Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η ΕΚΤ και οι κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών δεν δέχονται υποδείξεις ούτε από τις κυβερνήσεις ούτε από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Σχετικά με την δημοσιονομική προσαρμογή, όσα υποστηρίζει η ΕΚΤ, τείνουν να βρίσκουν αντίθετη την Γερμανία, η οποία με αδιάλλακτη σκληρή θέση τάσσεται υπέρ των «σφιχτών» δημοσιονομικών πολιτικών, καθώς και από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), που πρότεινε πρόσφατα αύξηση μεν του ορίου του χρέους στο 100%, αλλά διατήρηση του ορίου για τα ελλείμματα στο 3%.

Η ΕΚΤ υποστηρίζει, σχετικά με την επερχόμενη αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων, ότι η ΕΕ πρέπει να προσαρμόσει τους δημοσιονομικούς κανόνες κατά τρόπο που να στηρίζουν περισσότερο την ανάπτυξη και τις επενδύσεις, καθιστώντας τους απλούστερους, πιο ρεαλιστικούς και προβλέψιμους, διορθώνοντας τις μακροοικονομικές ανισορροπίες και δημιουργώντας δημοσιονομικό χώρο. (www.ecb.europa.eu).

Επιπλέον, η ΕΚΤ υπερτονίζει την ανάγκη να χάραξης μιας δημοσιονομικής πολιτικής περισσότερο φιλικής προς την ανάπτυξη και ταυτόχρονα σε μία ρεαλιστική, σταδιακή και βιώσιμη αναπροσαρμογή του δημόσιου χρέους, «φωτογραφίζοντας» εμμέσως πλην σαφώς τον ευρωπαϊκό Νότο, που είναι και ο πλέον υπερχρεωμένος, ειδικά μετά τα άνευ προηγουμένου μέτρα στήριξης που χρειάστηκε να εφαρμόσει στη διάρκεια της πανδημίας.

Προσέτι, στην ΕΚΤ γίνεται λόγος για την ανάγκη ενός μόνιμου υποστηρικτικού δημοσιονομικού εργαλείου μετά το πέρας του Ταμείου Ανάκαμψης το 2026 και ταυτόχρονα την ύπαρξη ενός αξιόπιστου τρόπου μείωσης των χρεών χωρίς να πλήττεται η ανάπτυξη.

Συνάμα, η ΕΚΤ υποστηρίζει ότι οι δημοσιονομικοί κανόνες θα έπρεπε να ήταν λιγότερο σύνθετοι και να βασίζονται λιγότερο στο δυσδιάκριτο κενό παραγωγής. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί μέσω μεγαλύτερης εστίασης σε κανόνες που βασίζονται περισσότερο στις δαπάνες και όχι στις ετήσιες προβλέψεις σε πραγματικό χρόνο. Φαίνεται πάντως, ότι μία ρεαλιστική, σταδιακή και βιώσιμη προσαρμογή του δημόσιου χρέους είναι σημαντική για την αναδιαμόρφωση του δημοσιονομικού χώρου πριν από την επόμενη ύφεση.

Τέλος, η ΕΚΤ θεωρεί ότι οι κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης θα έπρεπε να αλλάξουν, ώστε να οδηγήσουν σε μία τέτοια προσαρμογή». Οι υφιστάμενοι κανόνες είναι μη ρεαλιστικοί αυτή τη στιγμή για πολλές χώρες της Ευρωζώνης, τουλάχιστον μετά τη μεγάλη αύξηση του δανεισμού στο μπλοκ κατά τη διάρκεια της πανδημίας (www.ecb.europa.eu).

Στο πλαίσιο λοιπόν της συζήτησης που έχει ξεκινήσει η ΕΚΤ υπογραμμίζουμε βάση και την ετήσια εκθεσή της για το 2021⁶, 6 βασικά σημεία, όπως παρακάτω:

- i. Η ΕΚΤ κρίνει ότι οι αυξημένοι δείκτες δημόσιου χρέους και η ετερογένεια στον απόηχο της πανδημίας του κορονοϊού ενισχύουν την ανάγκη για αποτελεσματικό συντονισμό των δημοσιονομικών θέσεων μέσω του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Αναμφισβήτητα, η κρίση του κορονοϊού έχει επιδεινώσει αρκετές από τις μακροοικονομικές ανισορροπίες που προϋπήρχαν και έχει δημιουργήσει νέες διαρθρωτικές προκλήσεις, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν. Συνεπώς,

⁶European Central Bank, Annual Report, 2021

ένα πλαίσιο διακυβέρνησης που λειτουργεί σωστά είναι ζωτικής σημασίας για τον εντοπισμό, την πρόληψη και διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

- ii. Η ΕΚΤ υπογραμμίζει τη σημασία των βιώσιμων δημοσιονομικών θέσεων για τη σταθερότητα των τιμών και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι καλά σχεδιασμένες δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές μπορούν να στηρίξουν την παραγωγικότητα και την αύξηση της προσφοράς εργασίας, συμβάλλοντας στη δημιουργία χώρου νομισματικής πολιτικής.
- iii. Η ΕΚΤ συμφωνεί ότι το νέο πλαίσιο πρέπει να είναι απλούστερο, πιο διαφανές και περισσότερο προβλέψιμο, καθώς και σε μια ρεαλιστική, σταδιακή και διαρκής προσαρμογή του δημόσιου χρέους με σκοπό τη δημιουργία δημοσιονομικού χώρου εν όψει της επόμενης ύφεσης. Ο κανόνας για το χρέος του Συμφώνου Σταθερότητας θα πρέπει να μεταρρυθμιστεί για να καθοδηγήσει μία τέτοια προσαρμογή.
- iv. Η δημιουργία κοινών δημοσιονομικών κανόνων και μία διευρυμένη, πλήρως ανεξάρτητη αξιολόγηση από ισχυρές ανεξάρτητες δημοσιονομικές θεσμικές αρχές θα μπορούσαν να συμβάλουν στη μείωση των προκυκλικών τάσεων που είναι εγγενείς στη χάραξη δημοσιονομικής πολιτικής. Ως εκ τούτου, οι συντονισμένες προσπάθειες για την ενίσχυση των εθνικών ανεξάρτητων δημοσιονομικών θεσμών και των πλαισίων δαπανών πρέπει να συνεχιστούν.
- v. Η ΕΚΤ συμφωνεί ότι η δημοσιονομική πολιτική πρέπει να γίνει πιο φιλική προς την ανάπτυξη. Για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης θα χρειαστούν σημαντικές ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις. Αν εφαρμοστούν αποτελεσματικά, τα κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης θα υποστηρίξουν τα κράτη-μέλη στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων. Θα χρειαστούν επίσης βιώσιμες, εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις, και θα απαιτηθούν είτε πρόσθετες πηγές εσόδων είτε επαναπροσδιορισμός όσον αφορά τις προτεραιότητες των δαπανών, ειδικά σε χώρες με αυξημένο χρέος.

Η ολοκλήρωση της ONE παραμένει σημαντική για την ενίσχυση της ικανότητας απορρόφησης κραδασμών. Αυτό περιλαμβάνει την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης με τη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού συστήματος εγγύησης καταθέσεων και την ολοκλήρωση της ένωσης κεφαλαιαγορών που θα έδιδε στις επιχειρήσεις καλύτερη

πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίου. Επίσης, η ΕΚΤ κάνει αναφορά και στην ανάγκη ενός προϋπολογισμού της Ευρωζώνης, μία αμφιλεγόμενη ιδέα που είχε συναντήσει σημαντικές αντιρρήσεις από Γερμανία και Ολλανδία το 2018.

Με την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου των μέτρων οικονομικής στήριξης σημαντική ήταν το 2015 η γνωστή «Εκθεση των Πέντε Προέδρων» ήτοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωζώνης.

Στην εκθεση επισημαίνονται κατά τους Ταγκαλάκη Α και Σαραϊδάρη Α, (2021), ότι παρά τις σημαντικές θεσμικές βελτιώσεις μετά την κρίση του χρέους, οι επιπτώσεις των αρχικών αδυναμιών της ΟΝΕ παρέμειναν. Έτσι ενώ η διαδικασία σύγκλισης είχε σταματήσει, υπήρχε σημαντική απόκλιση στη ζώνη του ευρώ για παράδειγμα στην ύφεση και ανεργία. Επιπλέον σε ορισμένες χώρες υπήρχε επαρκής δημοσιονομικός χώρος προκειμένου να χρησιμοποιηθεί αντικυκλικά η δημοσιονομική πολιτική, ενώ ε άλλες απαιτούνταν σημαντική δημοσιονομική προσπάθεια για την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ

Στο Κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, και εξετάζονται στην περίπτωση της Ελλάδας τα βασικά δημοσιονομικά μεγέθη όπως του ελλείμματος και του δημόσιου χρέους όπως αυτά είχαν διαμορφωθεί στην πριν του ΣΣΑ περίοδο και κατά την διάρκεια ισχύος αυτού. Τα δημοσιονομικά δεδομένα διαμόρφωσης του ελλεμματος οδήγησαν στο να υποβληθεί η χώρα στο διορθωτικό σκέλος του ΣΣΑ δηλαδή στη Διαδικασία του Υπερβολικού Ελλείμματος. Στο ίδιο Κεφάλαιο παρουσιάζονται και επεξηγούνται ιδιαιτερότητες και συνθετα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας που έπαιξαν ρόλο στην εξέλιξη των δημοσιονομικών δεδομένων και οικονομικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν.

3.1. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009 και οι αλυσιδωτές συνέπειές της

Η κρίση του 2008 με την κατάρρευση της LehmanBrothers συγκλόνησε ολόκληρο τον κόσμο. Η αγορά κατοικιών στις ΗΠΑ και η μη αποπληρωμή των υποχρεώσεων προς τις τράπεζες από τους δανειστές, οδήγησε στη κατάρρευση τραπεζικών κολοσσών.

Αιτία για την κρίση ήταν η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που συνεχίστηκε την δεκαετία του 1990 κάνοντας πολύ ελαστικούς τους περιορισμούς της χρηματοδότησης, δίνοντας έτσι μεγαλύτερη ελευθερία στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν οι δανειστές να μπορούν να δανειστούν ευκολότερα χωρίς περιορισμούς. Οι Τράπεζες με την σειρά τους εξαιτίας ακριβώς αυτού του κλίματος που υπήρχε, οδηγήθηκαν στην ανάληψη περισσότερων κινδύνων, δανείζοντας σε πελάτες που είχαν χαρακτηριστικά επισφαλών πελατών. Η αύξηση των επιτοκίων και η αδυναμία αποπληρωμής των δανείων από τους δανειστές, οδήγησε στη κατάρρευση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και στη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση.

Λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών της ίδιας της ζώνης του ευρώ, η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009 επηρέασε αρνητικά και τις άλλες οικονομίες της περιφέρειας της ευρωζώνης, οι οποίες είχαν συναφή προβλήματα με την Ελλάδα και τελικά μετατράπηκε σε κρίση του ενιαίου νομίσματος, του ευρώ. Στην Ελλάδα η κρίση έφτασε με καθυστέρηση περίπου δύο ετών.

3.2. Η εξέλιξη των δημοσιονομικών μεγεθών, ΑΕΠ, ελλείμματος και χρέους στην Ελλάδα και η υποβολή της στην Διαδικασία του Υπερβολικού Ελλείμματος

Το 2009, η Ελλάδα περιέπεσε σε δεινή οικονομική κατάσταση, αφού βρέθηκε χωρίς ταμειακά διαθέσιμα, όμως η έλλειψη αυτή της ρευστότητας, κατέδειξε μία Ευρώπη ανέτοιμη ως προς τον τρόπο αντιμετώπισής της. Επιπλέον το 2009 αποκαλύφθηκε, ύστερα από έλεγχο των δημοσιονομικών στοιχείων και από την Eurostat, ότι αυτά ήταν υπολογισμένα εσφαλμένα και ελλιπώς.

Ο επανυπολογισμός των στοιχείων διαμόρφωσε πολύ υψηλά επίπεδα ελλειμμάτων και από το μονοψήφιο έλλειμμα του το έλλειμμα τελικά διαμορφώθηκε σε διψήφιο. Πιο συγκεκριμένα τα μεγέθη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων των ετών 2007 (6,8% του ΑΕΠ) και 2008 (9,8% του ΑΕΠ)⁷ ήταν εξαιρετικά υψηλά, ενώ κατά το έτος 2009 το ύψος του ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης σχεδόν διπλασιάστηκε σε σχέση με το έτος 2004 και διαμορφώθηκε στο υπερβολικό ποσοστό της τάξεως του 15,6% του ΑΕΠ, έναντι 9,8% του έτους 2008. Το αποτέλεσμα ήταν η υπαγωγή της χώρας μας στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (Δ.Υ.Ε).

Τα νέα στοιχεία διάβρωσαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών, με αποτέλεσμα οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων (που αντιστοιχούν στο κόστος δανεισμού χρήματος) να αυξηθούν σε μη βιώσιμα επίπεδα. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σε σημείο που η χώρα δεν ήταν πλέον σε θέση να αναχρηματοδοτήσει τον δανεισμό της και αναγκάστηκε να ζητήσει βοήθεια από τους Ευρωπαίους εταίρους της και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ΔΝΤ, ενώ εντάχθηκε και στη Διαδικασία του Υπερβολικού Ελλείμματος ΔΥΕ.

⁷ Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ

Η Ελλάδα, είναι το κράτος-μέλος της ΕΕ που έχει ενταχθεί στη Διαδικασία του Υπερβολικού Ελλείμματος ΔΥΕ τον περισσότερο χρόνο από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Συγκεκριμένα έχει ενταχθεί για 13 ετη⁸.

Συγκεκριμένα κατά την περίοδο 2004-2007 και 2009-2017, η συσταλτική ή περιοριστική δημοσιονομική πολιτική που ακολουθήθηκε για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική συρρίκνωση του ΑΕΠ, περίπου καθ' όλη την περίοδο. Συγκεκριμένα κατά την περίοδο 2009-2016 το συνολικό πραγματικό ΑΕΠ της χώρας μειώθηκε κατά 22,8% ενώ καθ' όλη την περίοδο 2007-2016 μειώθηκε κατά 26,4%, δηλαδή κατά το ¼ (Βαβούρας Ι και Βαβούρα Χ, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση Τευχος 50, σελ. 102).

Η οικονομική κρίση και η συρρίκνωση του ΑΕΠ είχε σαν συνέπεια την αύξηση της ανεργίας που την περίοδο 2008-2013 και ειδικά το έτος 2013 έφτασε το 27,5%. Το συγκεκριμένο έτος η ανεργία στην Ελλάδα υπερέβαινε την αντίστοιχη της ΕΕ κατά 16,6% ποσοστιαίες μονάδες.

Η μείωση του ΑΕΠ για την περίοδο 2010-2020 ήταν τόσοσημαντική που απεικονίζεται και στο Διάγραμμα 3.1 που ακολουθεί. Το διάγραμμα δείχνει την απόκλιση πραγματικού με το δυνητικό ΑΕΠ. Έτσι ενώ στην περίοδο για παράδειγμα του 2017-2018 καταγράφονται θετικοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης (1,7% κατά μέσο όρο) στις εισηγητικές εκθέσεις για τους προϋπολογισμούς αυτούς η προβλεπόμενη μεγέθυνση ήταν 2,6%. Μεγαλύτερες ήταν οι αποκλίσεις για τους προϋπολογισμούς των ετών 2012-και 2016 που οι δημοσιονομικοί στόχοι επέβαλλαν πλεονάσματα και αυστηρές περιοριστικές πολιτικές που οδήγησαν τελικά σε συρρίκνωση του ΑΕΠ και απόκλιση του τελικώς καταγεγραμμένου ετήσιου πραγματικού ΑΕΠ από τις προηγούμενες εκτιμήσεις.

OThomsenP. (2019) Διευθυντής του Ευρωπαϊκού Τμήματος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που την επίμαχη περίοδο της δεκαετίας του 2010 έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και εν τέλει υπαγωγή της Ελλάδας στο Μνημόνιο, παραδέχτηκε σε ομιλία του στο LondonSchoolofEconomicστον Σεπτέμβριο του 2019, ότι η μείωση του ΑΕΠ ήταν ραγφαία και ότι είναι αμφίβολο αν και έως το 2034 επανέλθει η χώρα στα προ της κρίσης επίπεδα του ΑΕΠ.

Κατά πολλούς υποστηρικτές, όπως τους Corsetal. (2010,2012), η εφαρμογή της δημοσιονομικής λιτότητας σε πολλές χώρες λόγω και των προγραμμάτων σύγκλισης και σταθερότητας, δεν είχε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα κυρίως σε ότι αφορά την

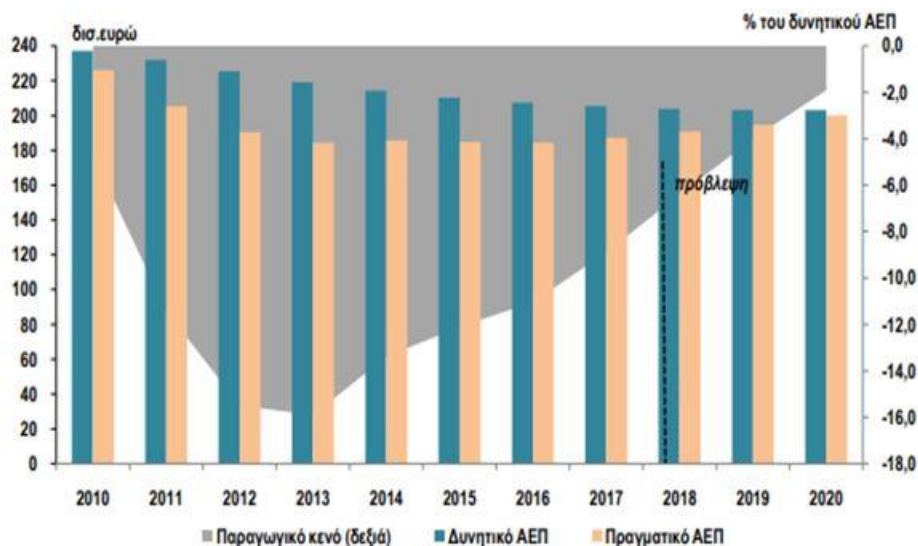
⁸European Commission, Economy and Finance, Excessive Deficit Procedure, Overview of chosen Excessivedeficit procedure Βλ. επίσηςΒαβούραςΙ. ΚαιΒαβούραΧ (2019), Πίνακας 13.5, σς 867-868.

οικονομική μεγέθυνση. Στην ανάλυσή τους αναδεικνύουν ως μείζον ζήτημα τον κίνδυνο μακροοικονομικής σταθερότητας των εθνικών οικονομιών, και ως αιτία του προβλήματος αναφέρουν το κανάλι της μετάδοσης αυτού του κινδύνου, ο οποίος επηρεάζει αρνητικά τους όρους δανεισμού στο σύνολο της οικονομίας.

Η σημαντική αυτή μείωση του ΑΕΠ οδήγησε την οικονομία σε μια παρατεταμένη ύφεση που συντηρούνταν με δημοσιονομικούς στόχους αυστηρούς ως προς το έλλειμμα, που με την απαίτηση των δανειστών μέσω των μνημονίων μετατράπηκαν σε απαίτηση πλεονασμάτων(3,5% το 2018 και 2019)που υπό το φόβο να μην παραβιαστούν υπερκαλύπτονταν.

Διάγραμμα 3.1

Εξέλιξη πραγματικού και Δυνητικού ΑΕΠ την περίοδο 2010-2020

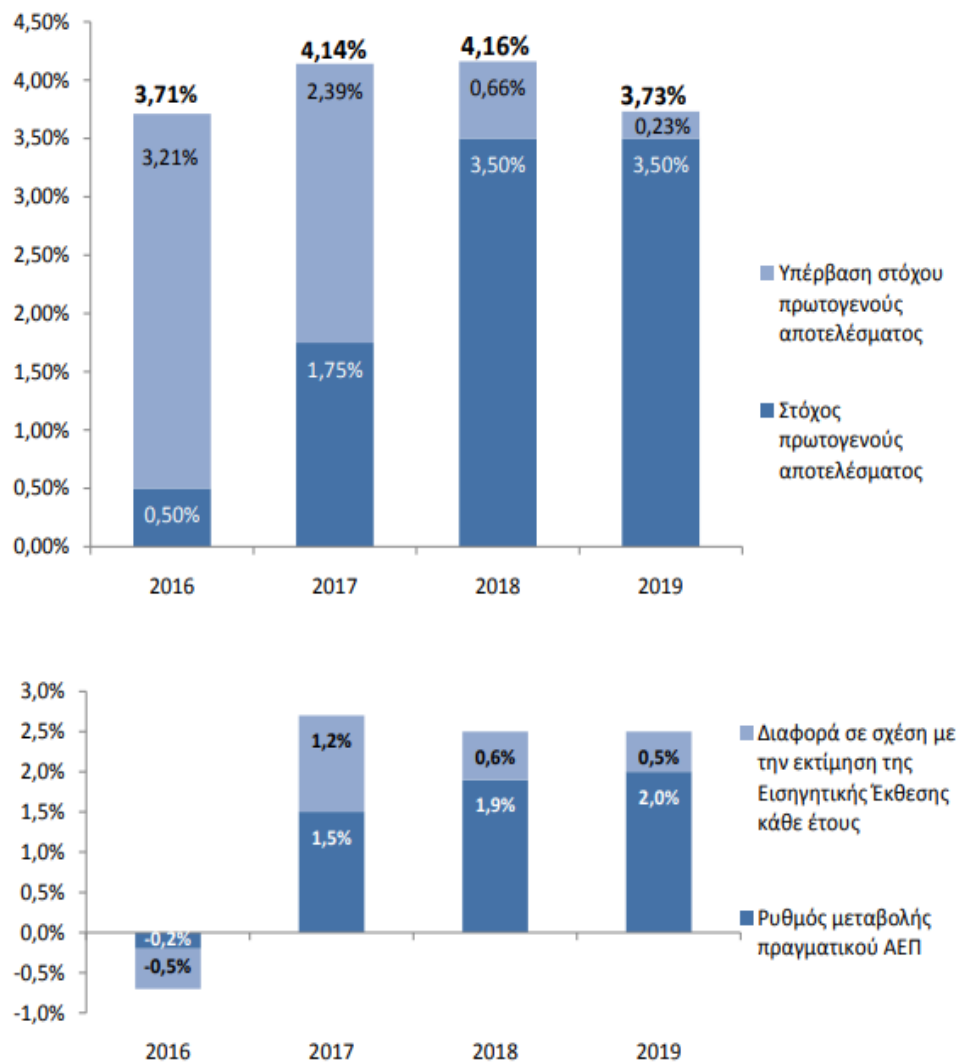
Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί 2018 (Ελληνική Στατιστική Αρχή), βάση δεδομένων AMECO

Πηγή: Εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού οικ. Έτους 2010

Το παραπάνω αποδεικνύεται με βάση τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Οικονομικών όπως αυτά καταγράφονται στο Διάγραμμα 3.2 που ακολουθεί.

Διάγραμμα 3.2

Διάγραμμα 1. 4 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης έναντι των στόχων και μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ (2016-2019)

Σημειώσεις: Ο στόχος πρωτογενούς πλεονάσματος των ετών 2016 και 2017 αποδίδεται σε όρους Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης και των ετών 2018 και 2019 σε όρους Ενοποιημένης Εποπτείας. Για το 2018 το αποτέλεσμα πρωτογενούς πλεονάσματος είναι βασισμένο στην 2^η κοινοποίηση ΔΥΕ για το 2018 από την ΕΛΣΤΑΤ (Οκτώβριος 2019). Ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ της περιόδου 2016-2018 είναι σύμφωνα με τη ΔΥΕ Οκτωβρίου 2019 της ΕΛΣΤΑΤ. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού κάθε έτους ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ είχε εκτιμηθεί σε -0,7% για το 2016, 2,7% για το 2017, 2,5% για το 2018 και 2,5% για το 2019.

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού οικ. έτους 2020

Κατά την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2020 “η μείωση των πρωτογενών πλεονασμάτων, προϋποθέτει αρχικά τη μείωση των υπερβάσεων έναντι των στόχων, κάτι που επιχειρείται τόσο κατά την εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 2019, όσο και στην κατάρτιση του προϋπολογισμού του 2020. Η μείωση των υπερβάσεων αυτών είναι το πρώτο βήμα για τη διεκδίκηση της μείωσης των ίδιων των στόχων, κάτι που αποτελεί προϋπόθεση για την επιτάχυνση της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας” (Εισηγητική έκθεση Προϋπολογισμού 2020, σελ. 24).

Πράγματι, ενώ την ίδια περίοδο οι Ελληνικές Κυβερνήσεις διεκδικούσαν κατά την διαπραγμάτευση να μειωθούν οι συμφωνημένοι με τους θεσμούς, λόγω μνημονίου στόχοι υψηλών πλεονασμάτων ύφησης και της συρρίκνωσης του ΑΕΠ, την ίδια στιγμή οι ίδιες με την οικονομική πολιτική που εφαρμόζαν ξεπερνούσαν κατά πολύ τους συμπεφωνημένους στόχους. Στην περίπτωση του 2017 η υπέρβαση ήταν διπλάσια του στόχου. Έτσι, με στόχο 0,50% πλεόνασμα το 2016 το πλεόνασμα εξαπλασιάσατο για να φτάσει το 3,71% (υπέρβαση 3,21%) ενώ και το 2017 αντί του συμφωνηθέντος πλεονάσματος 1,75% το πραγματικό πλεόνασμα έφτασε το 4,14%, δηλαδή υπέρβαση 2,39%, σύμφωνα με τα στοιχεία του διαγράμματος 3.2.

Την ίδια περίοδο που το έλλειμμα εξανεμίστηκε και μετατράπηκε σε πλεόνασμα, γίνεται αντιληπτό, ότι το δημόσιο χρέος δεν μειώθηκε εξαιτίας του γεγονότος ότι ως παρονομαστής του κλάσματος Χρέος προς ΑΕΠ όσο μειώνονταν ο παρονομαστής ΑΕΠ λόγω της ύφησης τόσο αυξάνονταν, ως ποσοστό το χρέος.

3.3. Η παθογένεια και το σπηράλ αύξησης των ελλειμμάτων στην Ελλάδα

Κατά τους Βαβούρα Ι και Βαβούρα Χ (2019) οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρέασαν για μεγάλη χρονική περίοδο και ιδιαίτερα προ μνημονίου την αύξηση των ελλειμμάτων στην Ελλάδα ήταν:

- Ο γραφειοκρατικός τρόπος παραγωγής στο δημόσιο τομέα, ο οποίος έχει να κάνει με την κατανομητική αποτελεσματικότητα και το αναποτελεσματικό μανάτζμεντ κόστους. Αυτό σημαίνει, ότι ο δημόσιος τομέας για να συνεχίσει να παράγει το ίδιο μερίδιο του προϊόντος θα πρέπει να αυξάνει τις ποσότητες των παραγωγικών δυνατοτήτων κεφαλαίου και εργασίας.
- Η ενίσχυση του αναδιανεμητικού ρόλου του κράτους αυξήθηκε από τη μεταπολίτευση και μετά, παίζοντας καθοριστικό ρόλο στη διεύρυνση των δημοσίων δαπανών και κατά συνέπεια στη συσσώρευση των δημοσίων ελλειμμάτων.
- Η εκτεταμένη παραοικονομία η οποία οφείλεται στην φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή επηρεάζει την ελληνική οικονομία τόσο στα δημόσια έσοδα όσο και τις δημόσιες δαπάνες.

- Η ακολουθούμενη πολιτική συμπεριφορά. Πέρα δηλαδή από τους παραπάνω παράγοντες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο μέγεθος του δημοσίου ελλείμματος και κατά συνέπεια στη διόγκωση του χρέους, σημαντικές επιδράσεις στην αύξησή του, ασκήθηκαν και από την ακολουθούμενη πολιτική συμπεριφορά. Έτσι σε περιόδους βουλευτικών εκλογών παρατηρούνταν αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ, πριν τις εκλογές και μετά το πέρας αυτών καταβάλλονταν προσπάθειες συρρίκνωσής τους.

Επειδή στην ουσία το Δημόσιο Χρέος αποτελεί αθροισμα των ροών των ετησίων ελλειμμάτων, αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι παραπάνω διαπιστώσεις και πολιτικές συμπεριφορές είχαν ως αποτέλεσμα την διόγκωση των ελλειμμάτων και του χρέους. Συνεπώς αργά η γρήγορα η χώρα θα εφτανε στην κρίση του χρέους. Η στρατηγική που έπρεπε να ακολουθηθεί για την αντιμετώπιση

Σύμφωνα με τους Βαβούρα Ι και Βαβούρα Χ (2019), ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μεγάλες διαφορές μεταξύ εσόδων και δαπανών με αποτέλεσμα στη συσσώρευση δημοσιονομικών ελλειμμάτων που οδηγούν στη διόγκωση του δημόσιου χρέους, προκαλώντας όπως είναι γνωστό την κρίση του χρέους. Οι συνέπειες είναι σημαντικές τόσο σε οικονομικό επίπεδο, όσο και κοινωνικό και αναφέρονται:

- Στη χρηματοδότηση των δημοσίων ελλειμμάτων από τις αποταμιεύσεις, αντί αυτές να πηγαίνουν σε επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα, δηλαδή στην εκτόπιση του ιδιωτικού τομέα από το δημόσιο.
- Στην πίεση που ασκεί το Δημόσιο για την αύξηση των επιτοκίων προκειμένου να προσελκύσει αποταμιευτικούς πόρους, δηλαδή στην αύξηση των πραγματικών επιτοκίων.
- Στις υπερτιμημένες συναλλαγματικές ισοτιμίες ήτου στην ανατίμηση του νομίσματος της χώρας οφειλέτη δεδομένου ότι ο εξωτερικός δανεισμός τείνει να ασκεί πιέσεις αύξησης της τιμής του νομίσματος της χώρας οφειλέτη, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνονται οι εξαγωγές και να ενθαρρύνονται οι εισαγωγές και να διευρύνεται το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών
- Στον περιορισμό της δημοσιονομικής πολιτικής ως μέσου σταθεροποίησης της οικονομίας, λόγω των υψηλών δαπανών του Δημοσίου για τόκους.

Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις που συνέβησαν την περίοδο 1980-2000, μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1981, οι αδυναμίες των εκάστοτε οικονομικών και πολιτικών φορέων να εναρμονιστούν στις επιταγές που προστάζουν οι νέες συνθήκες στον κόλπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αλλαγή πολιτικής μετά το 1981 που χαρακτηρίζεται από μια επεκτατική δημοσιονομική, εισοδηματική και νομισματική πολιτική, που βασιζόταν πρωτίστως στον δανεισμό και τα ελλείμματα καθώς και την επέκταση του οικονομικού ρόλου του κράτους δημιούργησαν τις συνθήκες αυτές που οδήγησαν στην κρίση του 2010.

Η κρίση του 2010 ήταν αναμενόμενη για την Ελλάδα. Κάποια στιγμή θα συνέβαινε, όχι όμως με την ένταση και τη διάρκεια που τη βίωσε. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009, έφερε στην επιφάνεια όλες τις μεγάλες μακροοικονομικές και διαρθρωτικές ανισοροπίες και παθογένειες της ελληνικής οικονομίας. Πρέπει να ανατρέξουμε τρεις δεκαετίες πίσω και να εξετάσουμε τις αδυναμίες των φορέων της οικονομικής πολιτικής και γενικότερα του ελληνικού πολιτικού συστήματος στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την έγκαιρη και αποτελεσματική διάγνωση, αντιμετώπιση και διόρθωσή τους. Μετά την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ, λόγω των περιορισμών και των αδυναμιών της ευρωζώνης, οι ανισοροπίες της ελληνικής οικονομίας εμφανίζονταν ακόμα πιο έντονες. Δεν ήταν μόνο οι αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, αλλά και οι θεσμικές αδυναμίες της ίδιας της ευρωζώνης και των ευρωπαϊκών μηχανισμών αντιμετώπισης κρίσεων.

Σύμφωνα με τους Αργεΐτηetal.,(2018), τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα, απέτυχαν να δημιουργήσουν τις αναγκαίες προοπτικές εξόδου της χώρας από την κρίση χρέους και δημιούργησαν αυτό που οι ίδιοι συγγραφείς αποκαλούν α(υτα)πάτη. Αντίθετα, με την εφαρμογή τους συσώρευσαν στην ελληνική οικονομία μεγαλύτερο δημόσιο χρέος. Η αποτυχία τους οφείλεται στο ότι δεν έλαβαν υπόψιν τους τα διαρθρωτικά και θεσμικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας. Επιπλέον, μέσω της χειραγώγησης της κοινής γνώμης επέβαλαν την εφαρμογή Μνημονίων, ως το μοναδικό τρόπο για την έξοδο της χώρας από την κρίση. Τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής δεν έλαβαν υπόψιν τους την πραγματική οικονομική και κοινωνική κατάσταση της χώρας, αλλά στηρίχθηκαν σε οικονομικές πολιτικές που χαρακτηρίζονταν από έλλειψη ρεαλισμού.

Ο Καζάκος Π., (2011), εξέτασε τις αιτίες για το πως έφτασε η Ελλάδα στην απότομη ανατροπή της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Διερεύνησε τους λόγους που εφαρμόστηκαν τα μέτρα, τη σκληρή δημοσιονομική λιτότητα και τις μεταρρυθμίσεις, οι

οποίες ως το 2009 ήταν αδιανόητο να εφαρμοστούν. Επιβλήθηκαν στην Ελλάδα απέξω ή ήταν αναγκαίες εξαιτίας ενδογενών αιτιών. Δεν αναφέρεται μόνο στις αποτυχίες της ελληνική οικονομίας αλλά και των διεθνών αγορών. Όταν ξεσπάει μία κρίση, το βάρος το επωμίζεται ο οφειλέτης και όχι ο δανειστής. Συνιστά, μια πηγή «ηθικού κινδύνου». Μέσα από την προσέγγιση της νεότερης πολιτικής οικονομίας, αναλύει τη σημασία των πολιτικών συμπεριφορών, γραφειοκρατικών εμπλοκών, οργανωμένων συμφερόντων κ.α. και στην αποτυχία της χώρας να βγει από την οικονομική κρίση.

Ο Αργεΐτης Γ., (2012), αναφέρεται στη νέα δανειακή συμφωνία, το Μνημόνιο ΙΙ, το οποίο επιχείρησε να βγάλει την Ελλάδα από την παγίδα της χρεοκοπίας. Παρά ταύτα, οδήγησε την Ελλάδα σε ένα μοντέλο ασταθούς χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού με ένα κράτος μικρό, με συρρικνωμένο και αποδυναμωμένο σύστημα παραγωγής, υψηλή ανεργία, χαμηλούς μισθούς και χαμηλό βιοτικό επίπεδο για την πλειονότητα των πολιτών της.

Κατά τον Αργεΐτη Γ.(2012) το μνημόνιο δεν δημιούργησε τις προϋποθέσεις εκείνες που θα οδηγούσαν τη χώρα στην έξοδο από την χρεοκοπία, ούτε στην ανάκτηση της αξιοπιστίας και φερεγγυότητας της Ελλάδας. Αναφέρεται ακόμη το πόσο σημαντικό είναι η σχεδίαση και η επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων που θα διασφαλίζουν τις δανειακές υποχρεώσεις του ελληνικού κράτους. Επίσης κάνει λόγο για τη δημιουργία οικονομικού πλαισίου που θα διασφαλίζει την αποτροπή περαιτέρω πτώσης των εισοδημάτων των νοικοκυριών και της ροής ρευστότητας των επιχειρήσεων. Μεγάλη σημασία αποδίδεται στην ανάκτηση της φερεγγυότητας και της ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τους κράτους για να δημιουργηθεί εμπιστοσύνη στις αγορές ώστε να μπορεί η Ελλάδα να εξέλθει από τη κρίση χρέους. Εξίσου η προσοχή στρέφεται στη χρηματοπιστωτική και μακροοικονομική σταθερότητα ώστε να αποφευχθεί η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας και η αποδόμηση του κοινωνικού κράτους.

Η Ευρώπη, έχοντας εν γνώσει το ρητό «**στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα**», τον Μάιο του 2010, συνέστησε με αφορμή και την δεινή δημοσιονομική θέση που είχε περιπέσει και η Ελλάδα δύο προσωρινούς μηχανισμούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ώστε να προλαμβάνονται έγκαιρα τα ζητήματα της ρευστότητας σε περιπτώσεις κρίσης δημοσίου χρέους. Έτσι, προχώρησε στην σύσταση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ).

Ακολούθως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2010 έκρινε ότι συντρέχουν σημαντικοί λόγοι, για τη σύσταση ενός μόνιμου μηχανισμού στήριξης του ευρώ στη θέση των δύο προσωρινών, έτσι το 2011 αποφάσισε την τροποποίηση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και κυρίως του άρθρου 136, θεσπίζοντας τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), ο οποίος τέθηκε σε λειτουργία το 2013.

Αναντίρρητα, η χρηματοπιστωτική κρίση λειτούργησε καταλυτικά για την άμβλυνση των αντιρρήσεων και στη μεγαλύτερη σύγκλιση των απόψεων μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε και των Κυβερνήσεων των κρατών μελών για την άσκηση πολιτικών, με στόχο αφενός μεν την εμβάθυνση της οικονομικής συνεργασίας και αφετέρου δε την επίτευξη της πολυπόθητης πραγματικής σύγκλισης.

3.4 Από τα ανεξέλεγκτα ελλείμματα των πολιτικών κύκλων στην σταθερότητα και βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών λόγω του ΣΣΑ

Μια από τις σοβαρές παθογένειες της οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα (μη εξαιρουμένων και άλλων χωρών βέβαια) για δεκαετίες, ήταν η συσσώρευση και αύξηση των ελλεμμάτων σε περιόδους εκλογών. Οτι επιχειρούσε μια Κυβέρνηση να πετύχει σε επίπεδο τετραετίας (στην περίπτωση που η διάρκεια της ήταν τετραετία, που δεν ήταν πάντοτε), γκρεμίζονταν κυριολεκτικά την προ των εκλογών χρονιά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτουμε στο διάγραμμα 3.3 που ακολουθεί, είναι αυταπόδεικτο ότι στις περιόδους που είχαμε εκλογές, όπως αυτές καταγράφονται είχαμε και εκτόξευση του ελλείμματος με αποκορύφωμα τις εκλογές του 1990 και 2009 που το έλλειμμα ξεπέρασε το 15% και στις δύο περιπτώσεις.

Διάγραμμα 3.3.

Ελλείμμα Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ περίοδος 1980-2018

Πηγή: Ameco, Βαβούρας Ι. (2019).

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, ωστόσο, με την υποβολή της χώρας στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος ανέταξε αυτή την πρακτική και με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Τράπεζας από το 2015 και εντεύθεν το έλλειμμα για την περίοδο 2016-2019 μετατρέπεται σε πλεόνασμα, χωρίς να επηρεάζεται πλέον από τους εκλογικούς κύκλους. Παρά ταύτα όμως η Ελλάδα κατά την πρώτη ενταξη στη ΔΥΕ (2004-2007) μολοντί είχε την ίδια δέσμευση δεν πέτυχε τον ουσιαστικό περιορισμό των ελλειμμάτων, ωστόσο και η επιτήρηση την περίοδο αυτή ήταν χλιαρή και όχι ιδιαίτερα αυστηρή, όσο την δεύτερη περίοδο (2009-2017).

Κατά τον Πετράκο Γ.etal., (2021), στην περίπτωση της χώρας μας η ένταξη στην ΔΥΕ του ΣΣΑ περιόρισε σημαντικά τις επιδράσεις του εκλογικού κύκλου σε αυτά τα ελλείματα.

Φαίνεται λοιπόν στην περίπτωση της χώρας μας ότι η ένταξη στη ΔΥΕ λειτούργησε αποτελεσματικά ως μηχανισμός περιορισμού του φαινομένου των πολιτικών-εκλογικών κύκλων και επιβολής δημοσιονομικής πειθαρχίας Βαβούρας Ι, Βαβούρα Χ, (2021 σελ. 103).

Συνεπώς, αν δεχτούμε την αρνητική επίδραση των εκλογικών κύκλων στη διαμόρφωση των ελλειμμάτων ιστορικά για την Ελλάδα, συγκαταλέγεται στα θετικά ότι μπήκε επιτέλους ένας φραγμός με το ΣΑΑ και την ΔΥΕ στην κατ'εξακολούθηση αυτή αρνητική πρακτική από την οποία και ήταν ήταν δύσκολο να απεγκλωβιστούν οι Κυβερνήσεις.

Διάγραμμα 3.4.

Πρωτογενές & κυκλικά προσαρμοσμένο ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης

Πηγή: Εθνική Τράπεζα, Ανάλυση Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας για το έλλειμμα, Δελτίο Φεβ. 2022

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ Covid-19

Στο Κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται και αναλύονται οι πρόσφατες εξελίξεις που προέκυψαν ύστερα από την πανδημία Covid που οδήγησαν σε υπερβολικά δημοσιονομικά βάρη τις Κυβερνήσεις με αποτέλεσμα να ενεργοποιηθεί η ρήτρα αναστολης του Συμφώνου Σταθερότητας απο τον Μάρτιο του 2021 οδηγώντας το ΣΣΑ να διατηρείται έκτοτε και μέχρι σήμερα ανενεργό.

4.1. Οι δημοσιονομικές πιέσεις και αλλαγές που επέφερε η πανδημία Covid

Οι Κυβερνήσεις των κρατών μελών της ΕΕ αλλά και παγκοσμίως όλες οι χώρες και τα δημοσιονομικά συστήματά τους, αναγκάστηκαν για να αντιμετωπίσουν την πανδημία και να προστατέψουν την υγεία των πολιτών να αναζητήσουν και σπαταλήσουν πολλούς πόρους, που στην αρχή δεν είχαν καν προβλέψει στους προϋπολογισμούς τους.

Οι υπερβάσεις αυτές προκάλεσαν ελλείμματα και ακολούθως εκτίναξη του Χρέους, μια που συσσωρεύοντας τα ετήσια ελλείμματα, διευρύνεται τελικά και ο δείκτης του χρέους. Η ύφεση, οι αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης και όπου υπήρχαν ακόμη και θετικοί αλλά σε χαμηλό επίπεδο, από μόνες τους αδυνατούσαν να αντιτάξουν τις αρνητικές συνέπειες της κρίσης.

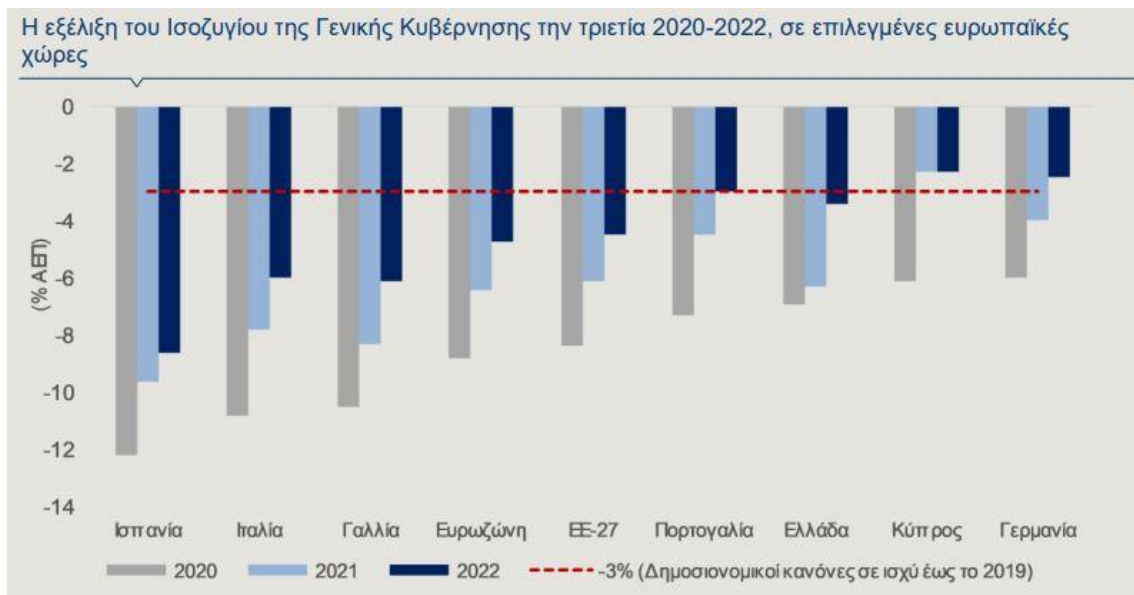
Σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁹ (2021), Κ-Μμε υψηλό επίπεδο χρεουσειρηρέαστηκαν δυσμενέστερα από την πανδημία με αποτέλεσμα να εκτινάξουν πολύ υψηλότερα το χρέος, ενώ οι Κυβερνήσεις κλήθηκαν την περίοδο 2020-22 να διοχετεύσουν σοβαρές ενέσεις χρηματοδότησης που εφτασαν ως το 20% του ΑΕΠ, ποσά που δείχνουν πόσο ψηλά κυμάνθηκε η χρηματοδότηση με μέτρα στήριξης.

Τα αδιέξοδα που προκάλεσε η πανδημία οδήγησαν σε αναστολή το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) τον Μάρτιο του 2021, μια αναστολή που εξακολουθεί, από τότε, να ισχύει. Για μια ακόμη φορά, η πανδημία που ξέσπασε στις αρχές του 2020 προκάλεσε μεγάλη οικονομική αβεβαιότητα. Ο μεγάλος αριθμός θανάτων που έπληξε την Ευρώπη (όπως και όλο τον κόσμο), σε συνδυασμό με το «πάγωμα» πολλών ζωτικής σημασίας κλάδων της οικονομίας, ανάγκασε τις κυβερνήσεις να προσαρμόσουν τα οικονομικά τους προγράμματα.

⁹Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions on “The EU economy after COVID-19: implications for economic governance” COM (2021) 662 final

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που εμπεριέχονται στο Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, που εκδίδει η AlphaΤράπεζα¹⁰ το δημοσιονομικό έλλειμμα στην ΕΕ-27 αυξήθηκε κατά περίπου 8 ποσοστιαίες μονάδες το 2020 σε σύγκριση με το 2019. Σε επιλεγμένες χώρες που περιλαμβάνονται στο Διάγραμμα 4.1., η εξέλιξη του ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης είναι αρνητικό και μάλιστα με διψήφια ποσοστά (π.χ. Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία). Στην Ελλάδα έπειτα από τέσσερα έτη πλεονασμάτων (1,5% το 2019) το αποτέλεσμα ήταν επίσης αρνητικό, δηλαδή έλλειμμα 6,9%. Τα επίσημα στοιχεία της ΕΕ¹¹ δείχνουν σε τι δεινή κατάσταση περιέπεσαν τα Κ-Μ αδυνατώντας τα περισσότερα, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, να συγκρατήσουν τα ελλείμματα.

Διάγραμμα 4.1

Πηγή: ALPHA Τράπεζα Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, 22 Μαρτίου 2021, Διεύθυνση Οικονομικών Εξελίξεων, στοιχεία που έχουν αντληθεί ως αναφέρεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Αναμφισβήτητα, η άνοδος από την μια των ελλειμμάτων που προαναφέραμε καθώς και η παράλληλη πτώση της οικονομικής δραστηριότητας, το 2020 εξαιτίας της πανδημίας, ήταν οι κύριοι παράγοντες που οδήγησαν σε άνοδο του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το Δημόσιο Χρέος συνιστάται, άλλωστε σαν συσσώρευση των ετήσιων ελλειμμάτων, οπότε η συσχέτιση εξέλιξης ελλείμματος και χρέους είναι γραμμική. Όλες οι περιπτώσεις των χωρών που περιλαμβάνονται στο διάγραμμα 4.2

¹⁰AlphaΤράπεζα, εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων 22 Μαρτίου 2021, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών

¹¹European database, Economy and Finance, Government and Debt, Government deficit surplus, devt and associated data.

που ακολουθεί, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, παρουσιάζουν αύξηση του χρέους το 2020 ως ποσοστιαία σχέση με το ΑΕΠ. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι, κατά μέσο όρο, στην Ευρωζώνη, ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε 102% το 2020, που αποτελεί και την υψηλότερη τιμή που έχει σημειωθεί στην ιστορία της.

Διάγραμμα 4.2

Πηγή: ALPHA Τράπεζα Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, 22 Μαρτίου 2021, Διεύθυνση Οικονομικών Εξελίξεων, στοιχεία που έχουν αντληθεί ως αναφέρεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Στην δημοσιονομική ανάλυσή τους οι Λιαργκόβας Π. και Πυλίχος Β. (2022), θεωρούν ότι οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν τα δημοσιονομικά προγράμματα των κρατών μελών είναι ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, το επίπεδο του Δημοσίου Χρέους και ο πληθωρισμός. Επιπλέον, υπογραμμίζουν την προσοχή στη λήψη δημοσιονομικών αποφάσεων και στη διαχείριση που πρέπει να αποδίδεται σε εκλογικές χρονίες, όπου οι πιέσεις για αύξηση των δαπανών και μείωση της φορολογίας αυξάνονται.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, το Δημόσιο Χρέος το 2020 έφτασε στο 208,8%, Στη συνέχεια προβλέπεται για το 2021 μια αποκλιμάκωση στο 199,6%, λόγω κυρίως υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης, και αναλόγως των εξελίξεων, η ίδια τάση αποκλιμάκωσης προβλέπεται και για το 2022.

Προκειμένου οι Ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις να συγκρατήσουν λόγω της πανδημίας που ενέσχυσε την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας και να εμποδίσουν την άνοδο της ανεργίας, πήραν αναγκαστικά μέτρα ενίσχυσης, με αποτέλεσμα να

αυξήσουν το έλλειμμα και κατ'επέκταση το χρέος. Από την πλευρά της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιλαμβανόμενη τα δημοσιονομικά αδιέξοδα που είχαν περιέλθει τα περισσότερα, αν όχι όλα τα Κ-Μ της ΕΕ, προχώρησε σε άρση των δημοσιονομικών κανόνων που ίσχυαν βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, έτσι ώστε τα Κράτη να ανταπεξέλθουν στην κατάσταση έκτακτης ανάγκης και τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις να μην καταρρεύσουν πλήρως. Και όχι μόνο αυτό, αλλά έλαβαν την πρωτόγνωρη – τουλάχιστον μέχρι πριν δύο χρόνια – απόφαση, να εκδώσουν το πρώτο ευρωομόλογο, για να χρηματοδοτηθεί το Ταμείο Ανάκαμψης.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως αυτά καταγράφονται στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2022, το δημοσιονομικό έλλειμμα της ζώνης του ευρώ αναμένεται να διαμορφωθεί στο περίπου 4,5% του ΑΕΠ το 2022¹².

Επιπλέον, κανένα από τα μεγαλύτερα Κράτη της Ευρωζώνης εκτός από την Γερμανία δεν προβλέπει επιστροφή στο έλλειμμα στο 3% του ΑΕΠ το νωρίτερο πριν από το 2024, όπως προβλέπει το Σύμφωνο Σταθερότητας. Τα δημοσιονομικά αυτά στοιχεία καταδεικνύουν και το αδιέξοδο που έχουν περιέλθει τα δημοσιονομικά των Κ-Μ ως προς τον στόχο του ελλείμματος του 3% που έγινε πια απροσπέλαστος στόχος.

Την ίδια στιγμή πολλά, ίσως τα περισσότερα, κράτη μέλη της ΕΕ σχεδιάζουν να εισαγάγουν νέα επεκτατικά μέτρα στους προϋπολογισμούς τους το 2022 για να στηρίξουν τη συνολική ζήτηση, μέτρα που στο μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό θα έχουν επιβαρυντικές επιπτώσεις στο έλλειμμα.

Το αισιόδοξο σενάριο που για πολλές οικονομίες έβλεπε ώθηση της ανάπτυξης ακόμη και για την χώρα μας στο 8%¹³ φαίνεται και αυτό ότι αναμορφώνεται, μια που δεν είχε λάβει υπόψη του την ενεργειακή κρίση που, αναμένεται να το επηρεάσει αρνητικά. Αν το αισιόδοξο σενάριο δεν αίρονταν αυτό θα προκαλούσε λόγω του ΑΕΠ θετική επίπτωση στο έλλειμμα και στο χρέος. Αναμφισβήτητα οι επιχορηγήσεις και τα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ αναμένεται να συμβάλλουν στη δημοσιονομική στήριξη των προϋπολογισμών των Κ-Μ και να οδηγήσουν σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης που διαφορετικά δεν θα επιτυγχάνονταν.

Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με τους αναλυτές, η συζήτηση σχετικά με το εάν και πως θα αλλάξουν οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ επιταχύνεται και μια απόφαση από τους υπεύθυνους χάραξης της πολιτικής αν και είναι δύσκολο να εκληφθεί, όπως εξελίσσονται

¹²Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας για την Ελλάδα και το δυσμενές σενάριο η ανάπτυξη προσγειώνεται στο 2,8% με πληθωρισμό 7% έναντι αρχικού σεναρίου 4.8%

¹³Εισαγωγική έκθεση προϋπολογισμού 2022

τα πράγματα, εντός του 2022 μεταφέρεται σίγουρα εντός του 2023 με την προϋπόθεση πάντα ότι η ευρωπαϊκή οικονομία δεν θα υποστεί άλλες δοκιμασίες.

Με βάση το δημοσιονομικό τοπίο όπως αυτό εξελίσσεται στο ευρωπαϊκό στερέωμα, η εμμονή της Γερμανίας στον κανόνα της απαγόρευσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που αποτυπώνεται στη δημοσιονομική συνθήκη, αποτελεί το κυριότερο εμπόδιο στη μετάβαση στα επόμενα στάδια της δημοσιονομικής ενοποίησης, όπως η θέσπιση νέων μεθόδων για την χρηματοδότηση του ενωσιακού προϋπολογισμού, η σύσταση πληρωμών (transferunion) με αυτόματους μηχανισμούς αναδιανομής δημοσιονομικών εσόδων ή δημοσιονομικής εξισορρόπησης και η ένωση δημοσιονομικού χρέους sovereign-debtunion” (Στεφάνου Κ., 2016, σελ. 523).

Η κρίση του δημοσίου χρέους οδήγησε σε μια ευρύτερη αντιπαράθεση αναφορικά με την κατανομή πλεονασμάτων και ελλειμμάτων του Ευρωπαϊκού Βορρά και του Ευρωπαϊκού Νότου. Σύμφωνα με τον Στεφάνου κ (2016, σελ. 527), “Ενδεικτικό των εξελίξεων είναι η συμπερίληψη στις πράξεις που σχετίζονται με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης ενός μηχανισμού για τις μακροοικονομικές ανισορροπίες (macroeconomic imbalances)”.

4.2. Η δημιουργία του Μηχανισμού NextGeneration (NGEU)

Η υγειονομική κρίση έγινε αφορμή να γεννηθεί κατά τον Ιωαννίδη Γ, Κολιούση Π., (2021), το NextGenerationEU (NGEU) το οποίο, μολονότι δεν συνιστά ακόμη μόνιμο μηχανισμό, έχει χαρακτηριστικά μιας κεντρικής ικανότητας (central fiscal capacity). Ο πυρήνας του εργαλείου είναι το Ταμείο Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility, RRF), η χρηματοδότηση του οποίου προέρχεται και από την έκδοση ευρωπαϊκών ομολόγων, δηλαδή μέσα από μια μορφή αμοιβαιοποίησης του χρέους.

Στην πρόσφατη έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας για την Νομισματική Πολιτική 2021-2022 (2022, σελ. 25), επισημαίνεται ότι “Η αξιοποίηση των πόρων από το μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ 2021-2027 και το ευρωπαϊκό μέσο ανάκαμψης NextGenerationEU (NGEU), έχει κομβικό ρόλο στην αντιμετώπιση της επενδυτικής αβεβαιότητας στο νέο περιβάλλον υψηλού πληθωρισμού και γεωπολιτικής αστάθειας.

Τα επόμενα έτη τόσο οι δημόσιες όσο και οι ιδιωτικές επενδύσεις που θα υλοποιηθούν με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση αναμένεται να συμβάλλουν καθοριστικά στην οικονομική ανάπτυξη και να ενισχύσουν το μακροπρόθεσμο παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας”.

Ωστόσο, τόσο η Τράπεζα της Ελλάδας, όσο και οικονομικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι το δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον που επιβαρύνθηκε ύστερα και από την ενεργειακή κρίση και τον πόλεμο Ρωσίας Ουκρανίας, αυξάνει την αβεβαιότητα, τον πληθωρισμό και το κόστος δανεισμού με αρνητικές συνέπειες στον αναπτυξιακό ρυθμό των ευρωπαϊκών οικονομιών και αναπόφευκτα και της Ελλάδας. Οι ίδιες ανησυχιακές εκτιμήσεις υπάρχουν και για το επίπεδο των δημοσίων ελλειμμάτων που υπό το βάρος των αναγκών στήριξης των ευάλωτων ομάδων, είναι δύσκολο, πλέον, να τιθασευτεί.

Την ίδια στιγμή που τρέχουν αυτές οι εξελίξεις καθίσταται αναγκαίο από πλευράς ΕΕ να γίνει πιο συστηματική η παρακολούθηση των θεσμικών μέτρων που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα, η ρύθμιση των τιμών στις τιμές ενέργειας, ώστε να αποφευχθεί η απόκλιση των τιμών μεταξύ των κρατών μελών στην ΕΕ που θα οδηγούσε σε ανισότητες των επιβαρύνσεων ως προς το διαμορφούμενο έλλειμμα.

Η εμπειρία που αποκομίσαμε ως χώρα από την κρίση καταδεικνύει, άλλωστε, το πόσο σημαντικό είναι το ζήτημα της συστηματικής δημοσιονομικής παρακολούθησης των δημοσιονομικών δεδομένων, ούτως ώστε να αποφευχθούν δημοσιονομικές περιπέτειες και αδιέξοδα όπως αυτά που μας οδήγησαν να τεθεί η χώρα για 13 χρόνια στην διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος και στα μνημόνια.

Την σημασία για την συστηματική παρακολούθηση των δημοσιονομικών δεδομένων, υπογραμμίζουν πολλοί τεχνοκράτες και αναλυτές γι’ αυτό και την εντάσσουν στο άρμα της παρακολούθησης μέσω των Ανεξάρτητων Εθνικών Δημοσιονομικών Συμβουλίων τα οποία θα εποπτεύονται από έναν ανεξάρτητο ευρωπαϊκό φορέα που στην περίπτωση μας είναι το Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΜΙΑΣ ΠΙΘΑΝΗΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στο Κεφάλαιο αυτό εμπεριέχονται, ύστερα από συστηματική τους καταγραφή οι κυριότερες απόψεις και προσανατολισμοί που αναπτύχθηκαν αναφορικά με την ανάγκη καταρχήν και ακολούθως τα σενάρια μιας πιθανής τροποποίησης του ΣΣΑ. Η καταγραφή τους βοηθά στο να εξαχθούν συμπεράσματα και να αναλυθούν ενδεχόμενοι κίνδυνοι που ελοχεύουν με την επιλογή του ενός ή του άλλου σεναρίου. Η ανάλυση επιχειρείται σε δύο επίπεδα, στο ευρωπαϊκό σε επίπεδο Κ-Μ της ΕΕ, και σε εθνικό στην περίπτωση της Ελλάδας.

5.1. Προσανατολισμοί και σενάρια μιας πιθανής αναθεώρησης του ΣΣΑ

Παρατηρώντας τα δημοσιονομικά στοιχεία της Ε.Ε.¹⁴ των Κ-Μ της ευρωζώνης 13 από τα 19 κράτη μέλη (εκτός Ιρλανδίας, Σλοβακίας, Ολλανδίας, Λιθουανίας Λετονίας Λουξεμβούργου και Εσθονίας) θα υπερβούν το 60% αναλογία χρέους προς ΑΕΠ. Σύμφωνα με το δημοσιονομικό σύμφωνο τα Κράτη αυτά οφείλουν να μειώνουν κατά το 1/20 της υπέρβασης άνω του 60% κάθε χρόνο κάτι που για χώρες όπως η Ελλάδα και η Ιταλία με μεγάλο χρέος αυτό είναι σχεδόν ανέφικτο.

Επιπλέον το ίδιο θα συμβεί και με το έλλειμμα όπου πολλά Κ-Μ υπερβαίνουν το στόχο του 3%. Χώρες όπως η Μάλτα, Βέλγιο, Γαλλία Ιταλία Ισπανία και Ελλάδα παραβιάζουν και τα δύο κριτήρια. Στην περίπτωση της Ελλάδας και της Ιταλίας το όλο εγχείρημα καθίσταται, όπως προαναφέραμε, ανέφικτο, κυρίως σε ότι αφορά το χρέος, χωρίς να σημαίνει ότι και οι δυσκολίες του ελλείμματος δεν είναι αξεπέραστες.

Είναι προφανές ότι υπάρχουν αρκετές χώρες που δεν έχουν αλλάξει επί της ουσίας τις απόψεις τους και θεωρούν ότι όλο αυτό που έγινε την περίοδο της πανδημίας αποτελεί μια παρένθεση η οποία πρέπει να κλείσει όσο το δυνατόν πιο σύντομα, ενώ όσο πλησιάζει το τέλος της κρίσης, εντείνουν τις πιέσεις τους με δύο τρόπους.

Ο πρώτος είναι προβάλλοντας την απαίτηση η εκταμίευση των χορηγήσεων και των δανείων από το Ταμείο να συνοδεύεται με σκληρούς όρους, όπως άτυπα μνημόνια.

Ο δεύτερος είναι με το προκαταβολικό βέτο σε κάθε πρόταση περί μόνιμης χαλάρωσης των όρων του Συμφώνου και θεσμοθέτησης του κοινού δανεισμού από τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης.

¹⁴European Commission, European Economic Rorecast, Spring 2022, Institutional Paper 173, May 2022

5.2. Κατάσταση πραγμάτων (stateofplay) των Κ-Μ της ΕΕσχετικά με την αναθεώρηση

Στη συζήτηση για την αναθεώρηση του ΣΣ, χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Γαλλία, η Κύπρος, η Ισπανία και η Πορτογαλία τάσσονται υπέρ της μόνιμης χαλάρωσης. Αυτό ενισχύεται, αφού μαζί με το Βέλγιο, αυτές είναι οι επτά χώρες της ΕΕ με το χρέος τους να ξεπερνά το 100% του ΑΕΠ., ενώ η περίοδος της πανδημίας έχει προκαλέσει βαθιά ύφεση σε μερικές από αυτές τις χώρες, καθώς δεν θα μπορέσουν να φτάσουν το όριο του 60% στο άμεσο μέλλον.

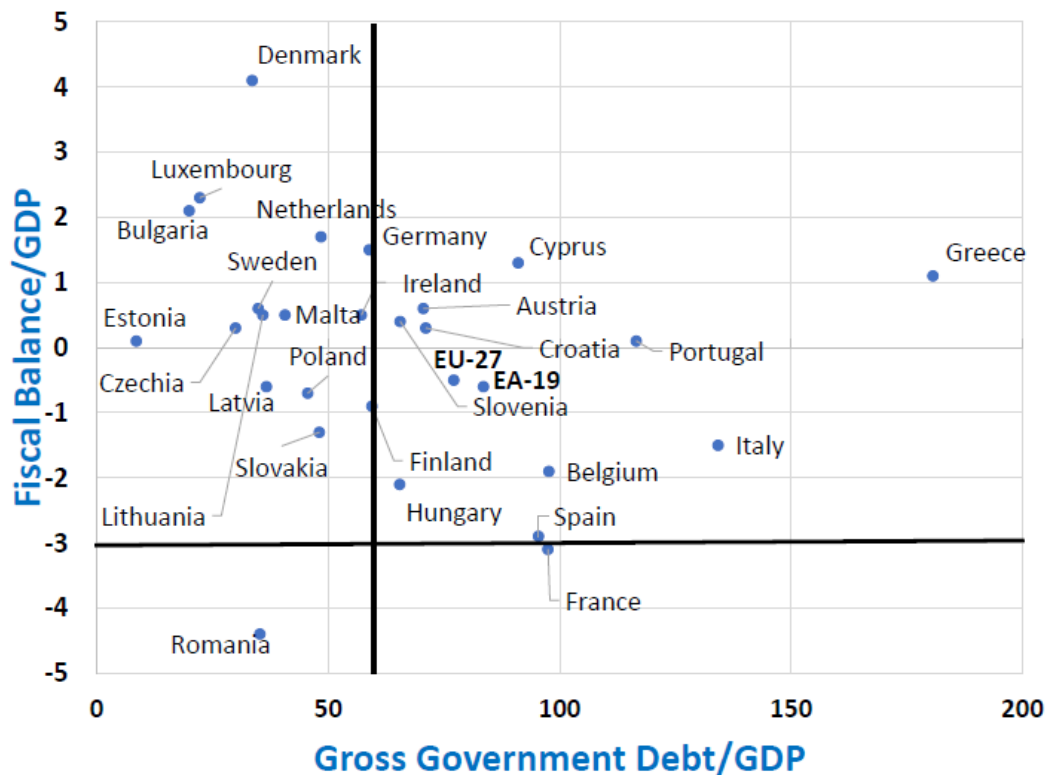
Με ρόλο πρωταγωνιστικό οι ισχυρές χώρες του Νότου, Γαλλία και Ιταλία, θέτουν βέτο στις ισχυρές νεοφιλελεύθερες χώρες του βορρά με το αιτιολογητικό ότι «δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρέπει να μειωθούν τα επίπεδα των χρεών. Παράλληλα υποστηρίζουν ότι αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω υψηλότερων φόρων ή ανορθολογικών περικοπών στις κοινωνικές δαπάνες. Επιπλέον, υπογραμμίζουν ότι, η χρήση της δημοσιονομικής πολιτικής για την προστασία των πολιτών και τον μετασχηματισμό των οικονομιών ήταν και εξακολουθεί να είναι κεντρικό στοιχείο αυτής της στρατηγικής. Και το σημαντικότερο υποστηρίζουν ότι ακόμη και πριν από την πανδημία, οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ έπρεπε να μεταρρυθμιστούν, ενώ καταλήγουν ότι θα χρειαστεί ένα αξιόπιστο, διαφανές πλαίσιο δημοσιονομικής πολιτικής ικανό να συμβάλει στη συλλογική φιλοδοξία για να επιτευχθεί μια πιο ισχυρή, πιο βιώσιμη και δικαιότερη Ευρώπη.

Παρακολουθώντας πως εξελίσσεται η δημοσιονομική κατάσταση στα περισσότερα κρατη μέλη της ΕΕ με βάση στοιχεία που αντλήσαμε από πρόσφατη ανάλυση του Γκίκα Χαρδούβελη (2022), όπως αυτά απεικονίζονται στο διάγραμμα 5.1. που ακολουθεί, διαπιστώνουμε ότι για τα περισσότερα από αυτά με ακραία περίπτωση την Ελλάδα που το 2019 προσέγγισε το χρέος στο 200% το χρέος καλπάζει. Πράγματι μόνο λίγα από τα κράτη μέλη είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν σε ένα χρέος της τάξης του 60%.

Διάγραμμα 5.1.

Η δημοσιονομική εικόνα του χρέους το 2019

The Fiscal Picture in 2019

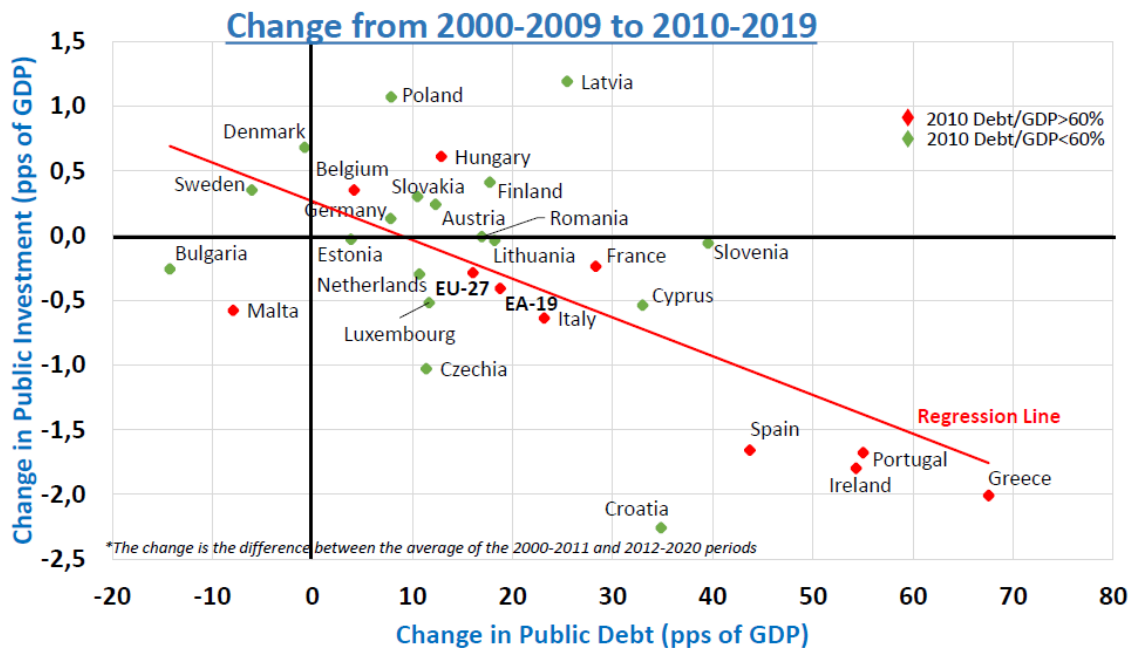

Πηγή: Γκίκας Χαρδούβελης, (2022)

Σε μια επιπλέον συγκριτική ανάλυση που επιχειρεί ο Γκίκας Χαρδούβελης (2022) προσδιορίζει επακριβέστερα τις αλλαγές που επήλθαν μεταξύ των 2 περιόδων 2000-2009, σε ότι αφορά την αλλαγή των δημοσίων επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ και του Δημοσίου χρέους. Τα στοιχεία όπως απεικονίζονται στο διάγραμμα που ακολουθεί (διάγραμμα 5.2) είναι αποκαλυπτικά. Οι περισσότερες χώρες εμφανίζουν μια σημαντική έως θεαματική αύξηση του χρέους που με ακραία περίπτωση την Ελλάδα εφτασε να είναι περίπου 70% αύξηση χρέους. Χώρες, όπως η Ισπανία Ιρλανδία και Πορτογαλία και αυτές παρουσιάζουν σημαντική αύξηση, ενώ σοβαρό πρόβλημα εμφανίζουν και χώρες όπως η Γαλία, Ιταλία, Κύπρος και Σλοβενία. Εξυπακούεται ότι και αυτοί είναι οι κυρίως «σύμμαχοι» σε μια διαπραγμάτευση που θα αποσκοπεί το χρέος να τεθεί σε υψηλότερα όρια, αν και θα παραμένει να είναι για αυτές ίσως άλυτο ζήτημα.

Διάγραμμα 5.2

Δημοσιονομική μεταβολή του χρέους μεταξύ των περιόδων 2000-2009 και 2010-2019

Πηγή: Γκίκας Χαρδούβελης, (2022)

Η δεινή δημοσιονομική κατάσταση για πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και για την Ελλάδα, υποβοηθούν την αλλαγή του σκηνικού. Επιπλέον καθίσταται ευνοϊκή συγκυρία η αλλαγή κυβέρνησης της Γερμανίας, αφού πλέον επικρατεί η σοσιαλδημοκρατική γραμμή και οι αντιδράσεις, σε σύγκριση με την εποχή της Μέρκελ, είναι σαφώς ισχνότερες. Αυτή η εξέλιξη, που δεν μπορεί να αγνοηθεί, θεωρείται σημαντική, με δεδομένο το ειδικό βάρος της Γερμανίας στην ΕΕ σε μια πιθανή νέα διαπραγματεύση ποια κριτήρια θα ισχύσουν στο μέλλον και πως.

Επιπροσθέτως, μετά το Brexit, είναι πλέον σαφές, ότι χωρίς μια κοινή γραμμή πλεύσης ανάμεσα στη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, αλλά και την Ισπανία, η ΕΕ και το ευρώ θα κατέρρεαν. Αφού η αδυναμία σύγκλισης απόψεων το 2009 οδήγησε στην χρηματοπιστωτική κρίση, ενώ αυτή τη φορά η ΕΕ αντέδρασε σωστά με την διαχείριση της πανδημίας, καθώς η ΕΚΤ παρείχε γρήγορα ρευστότητα και σταθεροποίησε τις αγορές κρατικών ομολόγων. Η ΕΕ ανέστειλε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, δηλαδή τους κανόνες για το χρέος, έως το 2023, προκειμένου τα κράτη μέλη να μπορούν να υποστηρίξουν εταιρείες και εργαζόμενους.

Με βάση τις εξελίξεις και την διαμόρφωση της δημοσιονομικής κατάστασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο φαίνεται πλέον καθαρά ότι η μεταρρύθμιση των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ είναι παραπάνω από αναγκαία και η συζήτηση αυτή κυριαρχεί ήδη στην ευρωπαϊκή και διεθνή συζήτηση. Επιβάλλεται προς την κατεύθυνση αυτή

πίστωση χρόνου στα Κράτη Μέλη και χώρος όσον αφορά τη μείωση του δείκτη χρέους. Τα κράτη με ιδιαίτερα υψηλούς δείκτες χρέους θα μπορούσαν μεμονωμένα να λάβουν μεγαλύτερες περιόδους προσαρμογής ή προσωρινά λιγότερο φιλόδοξους δείκτες χρέους- ΑΕΠ.

Επιπλέον, τα κράτη χρειάζονται περισσότερα περιθώρια για να χρηματοδοτήσουν σημαντικές δημόσιες επενδύσεις στο μέλλον, κυρίως για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Αυτές ακριβώς οι μεταρρυθμιστικές προτάσεις γίνονται αποδεκτές και σε θεσμικά όργανα που δεν τις δέχονταν στο παρελθόν και τις απέριπταν μολονότι υποβάλλονταν. Οι προτάσεις αυτές υποστηρίζονται σήμερα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Δημοσιονομική Επιτροπή, την ΕΚΤ, ακόμη και από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, αλλά και από το ΔΝΤ.

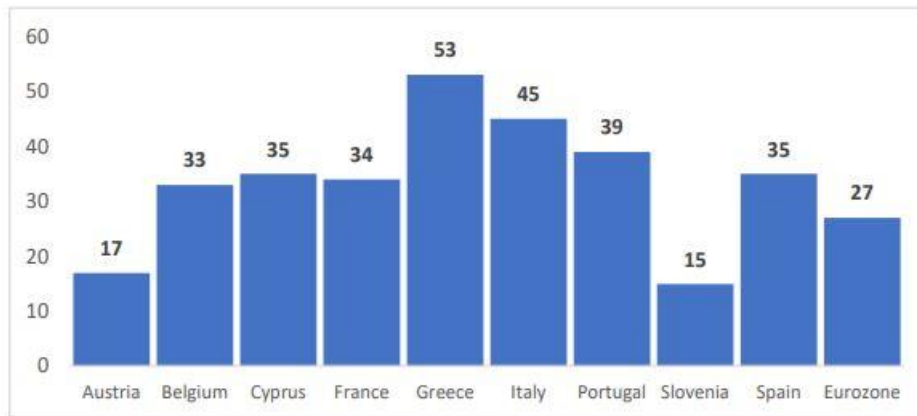
Πολλές φωνές που επιχειρηματολογούν ότι το ΣΣΑ είναι ξεπερασμένο και πρέπει να αναθεωρηθεί, ενδυναμώνονται και ο προβληματισμός στα διάφορα fora διευρύνεται. Ένα είναι βέβαιο, οι κανόνες του ΣΣΑ δεν μπορεί να είναι ένα ένδυμα ενιαίου μεγέθους. Απαιτείται αναθεώρηση με ευελιξία ανάλογα με την ιδιαίτερη κατάσταση κάθε κράτους και διαφοροποίηση κανόνων για τις δημόσιες δαπάνες με υποβολή στόχων ανά χώρα.

Σ'ότι αφορά το κριτήριο του χρέους πάντως, θεωρούμε κατ' ομολογία και των ειδημόνων στα ευρωπαϊκά δημοσιονομικά ότι το κριτήριο του 60% τέθηκε αυθαίρετα και δεν βασίζονταν σε μια μελέτη ή αξιόπιστη δημοσιονομική ανάλυση. Συνεπώς, κερδίζει ολοένα έδαφος η άποψη ότι δεν μπορεί να ξανατεθεί ένα τόσο χαμηλό επίπεδο 60% όπως έχει διαμορφωθεί πλέον η κατάσταση μετά την πανδημία.

Εμπειρικές εργασίες, όπως αυτή των Ιωαννίδου Γ., Κολιούση Π., (2021), ύστερα από επεξεργασία δημοσιονομικών στοιχείων του χρέους στη βάση σεναρίων που χρησιμοποίησαν, τα αποτελέσματα της οποίας περιλαμβάνονται στο Διάγραμμα 5.1 που ακολουθεί, δείχνουν, ότι στην περίπτωση της Ελλάδας θα χρειαστούν 53 χρόνια για να επιτευχθεί χρέος κάτω του 70% του ΑΕΠ και αυτό βέβαια χωρίς κανείς να μπορεί και να το εγγυηθεί. Οι ίδιοι αναλυτές Ιωαννίδης Γ, Κολιούση Π., (2021), υποστηρίζουν ότι ακόμη και στην περίπτωση που η οικονομία της Ευρωζώνης ήταν απολύτως ενοποιημένη, το υφιστάμενο δημοσιονομικό πλαίσιο θα χρειαζόταν 27 έτη προκειμένου το δημόσιο χρέος να προσεγγίσει το 70% του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 5.3.

Απαιτούμενα έτη προκειμένου ο λόγος ΔΧ/ΑΕΠ να πέσει κάτω του 70% βάσει του υφιστάμενου δημοσιονομικού πλαισίου

Πηγή: Ιωαννίδης Γ, Κολιούση Π, 2021, Δοκίμιο εργασίας για την αναθεώρηση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Πλαισίου

Τα παραπάνω ευρήματα και παραδοχές καθιστούν στην πράξη σχεδόν βέβαιο ότι το μέχρι σήμερα αυθαίρετο δημοσιονομικό κριτήριο του 60% υπό το βάρος και των εξελίξεων που δεν προδιαγράφονται να είναι αισιόδοξες, καθιστούν πλέον πιθανό να εδραιωθεί ως βάση διαπραγμάτευσης (αν κριθεί αναγκαίο) ένα κριτήριο στην αρχή της ταξης του 80-100% για να παγιωθεί τελικά στο 100%. Αλλά και για να επιτευχθεί αυτό απαιτούνται σενάρια και ασκήσεις προτού αποφασιστεί οποιοδήποτε κριτήριο. Αυτό που πρέπει να καταστήσουμε σαφές είναι ότι δεν θα πρέπει να ακολουθηθεί μια αυθαίρετη επιλογή ενός ποσοστού που δεν θα στηρίζεται σε οικονομετρικό/στατιστικό υπόδειγμα. Πρέπει να αναλυθούν δηλαδή σε βάθος όλες οι επιπτώσεις και τα μακροοικονομικά σενάρια με τη χρήση μαλιστα οικονομετρικού μοντέλου.

Ομοίως, οι προσαρμογές ως προς το έλλειμμα του 3%, μολονότι δεν έχουν τον ίδιο βαθμό δυσκολίας, όπως το Δημόσιο Χρέος, ωστόσο είναι δύσκολο να αποτυπωθούν με ακρίβεια σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, την στιγμή που οι συνθήκες είναι μεταβαλλόμενες και τα δημοσιονομικά βάρη και οι πιέσεις, λόγω και των πρόσθετων βαρών του ενεργειακού προβλήματος και των πληθωριστικών πιέσεων που έχουν προκύψει, που εξελίσσονται μάλιστα ανησυχητικά εκτινάσσοντας τον πληθωρισμό.

Μια νεότερη εκδοχή που περιλαμβάνουν στο δοκίμιο εργασίας τους οι Ιωαννίδης Γ. και Κολιούση Π., (2021), είναι η πρόταση που εμφανίζεται σε άρθρο των Martink..etall, (2021), Στελεχών του Γαλλικού Συμβουλίου Οικονομικής Ανάλυσης που υποστηρίζουν την κατάργηση του στόχου για το έλλειμμα (έως 3% του ΑΕΠ) καθώς και του μακροπρόθεσμου στόχου του χρέους του 60%.

Αντί αυτουτα ίδια Στελέχη του Γαλλικού Συμβουλίου Οικονομικής Ανάλυσης, υποστηρίζουν ότι κάθε Κυβέρνηση πρέπει να θέτει ένα μεσοπρόθεσμο στόχο πενταετίας για το λόγο ΔΧ/ΑΕΠ ο οποίος θα αξιολογείται από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο και θα υιοθετείται ή απορρίπτεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενδιαφέρον εδώ έχει και η απόψη των ίδιων οικονομολόγων που υποστηρίζουν ότι εφόσον έχει προσδιοριστεί ο μεσοπρόθεσμος στόχος για το χρέος καθορίζεται και ένα ανώτατο όριο δημοσίων δαπανών από τις οποίες θα εξαιρούνται τα νέα φορολογικά μέτρα.

5.3. Προσεγγίσεις και θέσεις των Ευρωπαϊκών θεσμών για μια ενδεχόμενη αναθεώρηση του ΣΣΑ

Το Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αποτελεί ανώτατο ευρωπαϊκό δημοσιονομικό όργανο στην τελευταία έκθεσή του τον Οκτώβριο του 2021 αναφέρεται εκτενώς στο ζήτημα της πιθανής αναθεώρησης του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και δίνει το στίγμα του.

Στην έκθεση αναγνωρίζεται ότι υπάρχει μια ευρύτερη συμφωνία αναφορικά με τους στόχους της δημοσιονομικής πολιτικής και την ανάγκη της αντιμετώπισης των ανισοτήτων, την προώθηση μέτρων για την πράσινη οικονομία και ότι οι δημόσιες επενδύσεις ότι πρέπει να επαναδραστηριοποιηθούν πιο ενεργά προς την κατεύθυνση αυτή.

Στην ίδια έκθεση υπογραμμίζεται ότι εξακολουθούν να υπάρχουν δημοσιονομικοί κίνδυνοι σε ότι αφορά την ύπαρξη υψηλών ποσοστών δημόσιου χρέους που και η πανδημία συνέβαλλε. Δεν αγνοούν επίσης την επίδραση του πληθωρισμού στην εξέλιξη του χρέους.

Σε ότι αφορά το χρέος, η θέση που κερδίζει ολοένα έδαφος και βρίσκει υποστηρικτές ακόμη και στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τεχνοκρατών ακόμη και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας¹⁵, είναι σε μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ να διαμορωθεί ένα υψηλότερο ποσοστό χρέους προς το ΑΕΠ που μάλιστα το οριοθετούν στο 100% του ΑΕΠ. Εξυπακούεται ότι αν οι απόψεις αυτές εξελιχθούν σε πρόταση, θα τύχει υποστήριξης από αρκετά Κ-Μ, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, αφού το

¹⁵Franvova O, Hitaj E., Goosen J., Kraemer R., Lenarcic A., Palaiodimos G., (2021). “*EU Fiscal Rules: Reform Considerations*”, Discussion paper, European Stability Mechanism.

επίπεδο του χρέους 60% αποτελεί ουτοπία και απροσπέλαστο στόχο, και ο ίδιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και άλλες χώρες ακόμη και μεγάλες όπως η Ιταλία και Γαλλία.

Σημαντικό επίσης είναι και το γεγονός ότι οι σοφοί των Δημοσιών Οικονομικών της ΕΕ αναγνωρίζουν ότι το ΣΣΑ πρέπει να γίνει λιγότερο φιλόδοξο και περισσότερο διαφανές. Εμφαση αποδίδεται στις προβλέψεις των δημοσιονομικών μεγεθών που πρέπει να γίνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια διαφάνεια και στενή παρακολούθηση (monitoring).

Το αισιόδοξο σενάριο που προκύπτει είναι το γεγονός ότι γίνεται πλέον κατανοητό ως ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι διαφοροποιήσεις των Κ-Μ και να μην ακολουθηθεί μια οριζόντια προσέγγιση που υιοθετήθηκε μέχρι σήμερα και δεν οδήγησε και στα καλύτερα αποτελέσματα.

Στις προτάσεις πάντως εμπεριέχεται ένας ενεργός ρόλος των ανεξάρτητων Δημοσιονομικών Συμβουλίων στην παρακολούθηση και εφαρμογή των Δημοσιονομικών Κανόνων (fiscal rules) ούτως ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος των κρίσεων ή ανεξέλεγκτων καταστάσεων. Για την σημασία που αποδίδεται το θέμα της συστηματικής παρακολούθησης των δημοσιονομικών δεδομένων αναφέρθηκαν εκτενέστερα και στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Σε ότι αφορά τους δημοσιονομικούς στόχους, όπως αυτό του έλλειμματος του 3%, αναγνωρίζεται εδώ ότι ήταν εύκολο να καταμετρηθεί ως ποσοτικός στόχος, ωστόσο την ίδια στιγμή ήταν δύσκολο να ερμηνευτεί. Έτσι μια στροφή όχι στο αποτέλεσμα αλλά σε τι στοχεύουμε αποτελεί μια αδήριτη ανάγκη. Την ίδια στιγμή το κριτήριο του 60% χρέους θεωρείται πιο λιγότερο προσεγγίσιμο από ποτέ και ως εκ τούτου, τίθεται εξ ορισμού σε αμφιβολία από το ίδιο το Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

Επιπλέον, η συζήτηση των τεχνοκρατών επικεντρώνεται και σε ένα άλλο θέμα που αφορά την στροφή στα δημοσιονομικά πρότυπα (fiscal standards) έναντι των δημοσιονομικών κανόνων (fiscal rules). Ως γνωστόν, οι δημοσιονομικοί κανόνες θέτουν δημοσιονομικά όρια, όπως το ύψος του χρέους και ελλείμματος των κρατών μελών. Τα όρια αυτά τα είδαμε και στην πράξη ότι εν ήταν αποτελεσματικά και οδήγησαν σε αδιέξοδα.

Αν εξετάσουμε προσεκτικά το ζήτημα της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους θα διαπιστώσουμε ότι δεν εξαρτάται τόσο από το ύψος του, όσο από τα μελλοντικά πρωτογενή πλεονάσματα, τα επιτόκια και τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, που βρίσκονται σε αβεβαιότητα. Αυτό καταδεικνύει ότι είναι δύσκολο να βασισόμαστε σε δημοσιονομικούς κανόνες στόχους, η επίτευξη των οποίων εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες που καταστούν δύσκολη και αβέβαιη την επίτευξή τους. Δεν αποκλείεται

επίσης, λόγω των αβεβαιοτήτων να τίθονται δημοσιονομικοί κανόνες στόχοι και ούτε η σύγκλιση τους να μην επιτυγχάνεται, αλλά το αντίθετο, δηλαδή η απόκλιση τους.

Στην περίπτωση των δημοσιονομικών προτύπων, η προσοχή δεν επικεντρώνεται σε δημοσιονομικούς αριθμητικούς στόχους όπως το έλλειμμα και το χρέος, αλλά για ποιοτικές προδιαγραφές που δημιουργούν χώρο για αξιολογικές κρίσεις οι οποίες και θα πρέπει να εξετάζονται διεξοδικά αν τηρούνται ή όχι.

Για την εξέταση των δημοσιονομικών προτύπων χρησιμοποιούνται κριτήρια, με τα οποία αποφαινεται κανείς αν ακολουθούνται οι προδιαγραφές ή όχι. Στην πράξη πρόκειται για μηχανισμούς παρακολούθησης-επιτήρησης, οι οποίες μπορούν να ενταχθούν στην κατηγορία αυτού που αποκαλούμε προληπτικό σκέλος. Τελικά τα πρότυπα αυτά αποκτούν μεγαλύτερη σημασία και αποτελεσματικότητα σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα έναντι ενός κατασταλτικού μηχανισμού.

Προς την κατεύθυνση αυτή εντάσσεται και το ζήτημα της βιωσιμότητας του χρέους που θα πρέπει να αξιολογείται με εργαλεία ανάλυσης βιωσιμότητας, παρά να υπόκειται σε ένα προκαθορισμένο στόχο είτε αυτός είναι το 60% ή ενδεχομένως αύριο το 100%. Το ουσιώδες από την ανάλυση που θα ακολουθείται είναι να καθορίζεται όχι το επίπεδο του χρέους αλλά του πότε αυτό είναι βιώσιμο ή όχι.

Η επιλογή δημοσιονομικών προτύπων αντί κανόνων ομοιάζει εν πολλοίς, στο μοντέλο που ακολουθούμε και στους ελέγχους, όπου βασική πυξίδα των ελεγκτών είναι η τήρηση των ελεγκτικών προτύπων, η αξιολόγηση επί των οποίων στηρίζεται σε συγκεκριμένα κριτήρια που αναζητεί κανείς αν τηρούνται ή όχι.

Τέλος, από την συνοπτική ανάλυση των θέσεων που απορέουν από την τελευταία έκθεση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2021), γίνεται σαφές ότι το έδαφος πια είναι γόνιμο για μια ουσιαστική και ριζική παραοριακή αναθεώρηση του ΣΣΑ.

Διαφαίνεται επίσης, ότι, κστ' αρχήν, δεν έχει ακόμη ξεκαθαρίσει το τοπίο προς τα που θα κινηθεί η τροποποίηση και τι ορίζοντα θα έχει, ενώ κατά δεύτερο λόγο αμφισβητούνται σοβαρά αν οι βασικοί ποσοτικοί άξονες του ελλείμματος και του χρέους θα παραμείνουν στα σημερινά πλαίσια. Το πιθανότερο σενάριο φαίνεται να είναι ότι θα υπάρξουν δραστικές αλλαγές και διαφοροποιήσεις λαμβάνοντας υπόψη και την δημοσιονομική κατάσταση κάθε Κ-Μ. Τέλος, έδαφος ολοένα κερδίζει η προσέγγιση προς την κατεύθυνση των δημοσιονομικών προτύπων αντί των δημοσιονομικών κανόνων που ακολουθούσαμε μέχρι σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Στο Κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα εμπειρικής έρευνας που υποστηρίζεται η εργασία με βάση ειδικό ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε οικονομικά στελέχη με γνώση του αντικειμένου. Με το ερωτηματολόγιο και την στατιστική επεξεργασία που επιχειρείται καταγράφονται οι τάσεις γύρω από τα κύρια

ζητήματα που αφορούν την μέχρι σήμερα του ΣΣΑ και την κατεύθυνση μιας πιθανής τροποποίησης βασιμένης σε εναλλακτικά σενάρια.

6.1.Περιεχόμενο και αποδέκτες του ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο¹⁶ σχεδιάστηκε με βάση το γνωστικό αντικείμενο της εργασίας και αποσκοπεί στο να ανλήσει πληροφορίες για δύο βασικά ζητήματα που αφορούν την συμβολή του ΣΣΑ και την κατεύθυνση μιας πιθανής αναθεώρησής του. Πολλές από τις ερωτήσεις γίνονται με ποσοτική διαβάθμιση για να αποτιμηθεί ο βαθμός της συμβολής και να κατηγοριοποιηθούν οι απαντήσεις. Μια σειρά από άλλοι παράμετροι που βρίσκονται σε εξέλιξη ως προς την πορεία και κατεύθυνση της αναθεώρησης τίθενται επίσης στο ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από 21 ερωτήσεις συνολικά.

Το ερωτηματολόγιο αποστάλθηκε μόνο σε οικονομικά στελέχη της Διοίκησης καθώς και σε μεταπτυχιακούς φοιτητές οικονομικών κατευθύνσεων που είχαν καλή γνώση του γνωστικού πεδίου της έρευνας, δεδομένου ότι για να απαντηθεί θα έπρεπε να γνωρίζουν τις Ευρωπαϊκές Οικονομικές πολιτικές καθώς και την ύπαρξη και λειτουργία του θεσμού του Συμφώνου της Σταθερότητας και των δημοσιονομικών πτυχών του χρέους και ελλείμματος.

Στην έκκληση να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο ανταποκρίθηκαν 136 αποδέκτες, υπερβαίνοντας κατά πολύ τον αρχικό στόχο των 100 απαντήσεων που θεωρήθηκε αριθμός στόχος που εξασφάλιζε την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.

6.2.Περιγραφική ανάλυση του ερωτηματολογίου και στατιστική επεξεργασία των απαντήσεων

Ερωτήσεις 1,2,3 για τα χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων (φύλλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο).

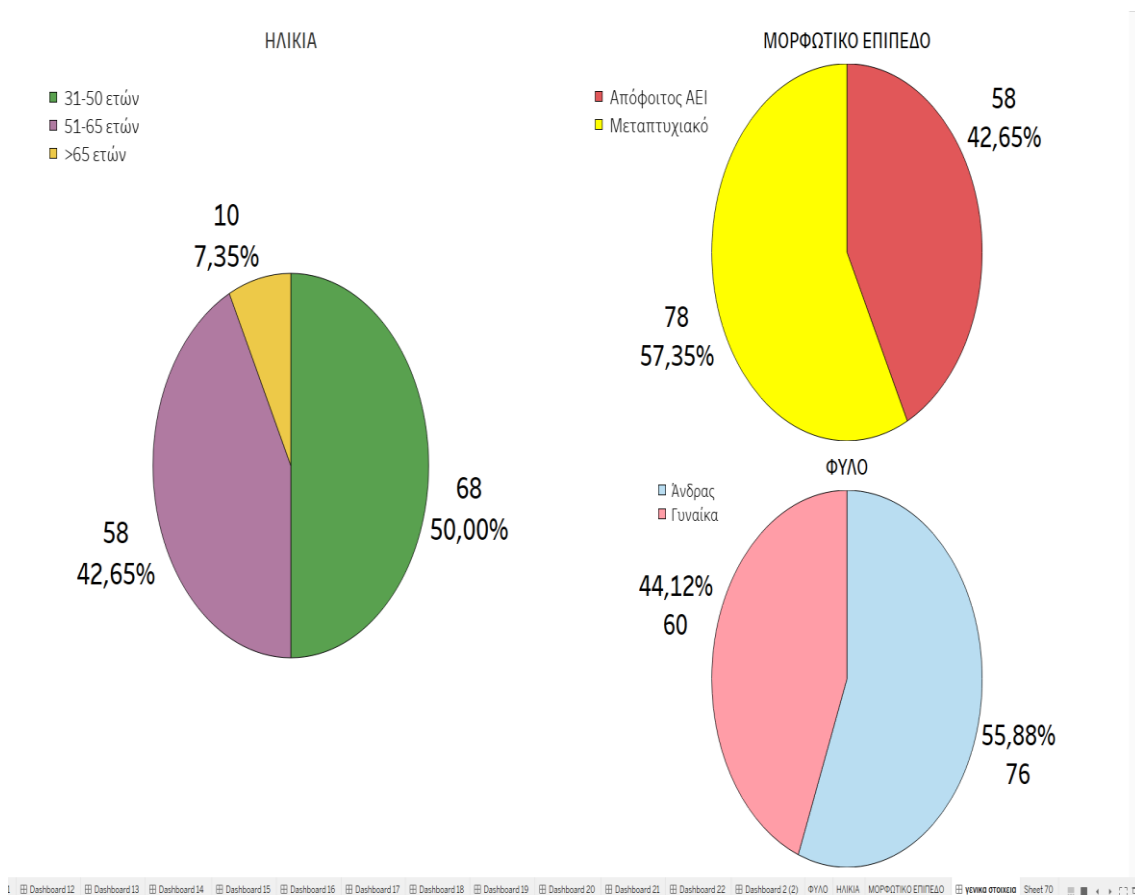
Από τους 136 ερωτηθέντες 76 (55,8% του συνόλου) ήταν άνδρες και 60 (44,1%) γυναίκες. Από τις ηλικιακές κατηγορίες το 50% ανήκε στην ηλικιακή κατηγορία των 31-

¹⁶Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνεται στο Παράρτημα της εργασίας

50 ετών, το 42,6% (58) στην κατηγορία των 42,6% και 7,3% (10) στην κατηγορία πάνω των 65 χρόνων. Το 42,6% των ερωτηθέντων ήταν απόφοιτοι Πανεπιστημίου ενώ το 57,3% απόφοιτοι μεταπτυχιακού

Διάγραμμα 6.1 Ανάλυση ερώτησης 1,2,3

Ερωτήσεις 1,2,3 για τα χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων (φύλλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο).

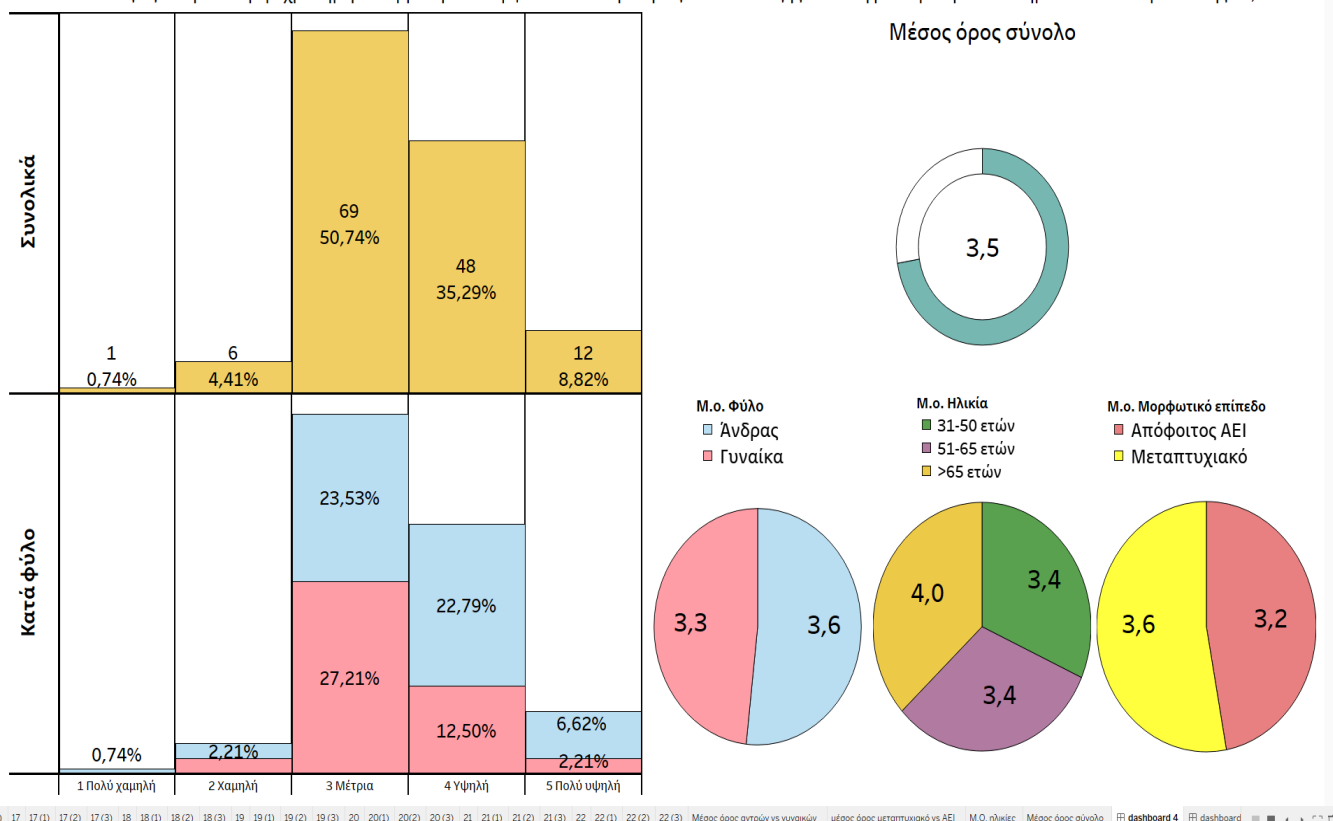
Ερώτηση 4: Πως αξιολογείτε την μέχρι σήμερα συμβολή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ΣΣΑ στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών της ΕΕ

Στην ερώτηση αυτή που κατέχει οριζόντια κριτική θέση σε ολόκληρο το ερωτηματολόγιο έναντι του ΣΣΑ, το πλήθος των ερωτηθέντων με την διαβάθμιση 1 πολύ χαμηλή έως 5 πολύ υψηλή δίνει μια θετική στάση, αφού το πλήθος των απαντήσεων (σχεδόν το 95%) περιλαμβάνεται στις κατηγορίες 3-5, όπως αυτό απεικονίζεται στο διάγραμμα 4.1

Πάντως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι συγκρατημένοι και ανήκουν στην κατηγορία 3 (50,7%) που σημαίνει μέτρια συμβολή. Αν ληφθούν όμως και το πλήθος των απαντήσεων που δίνονται στην κατηγορία 4 μαζί με εκείνες στην 5 δίνεται σαφές προβάδισμα σε μια θετική συμβολή του ΣΣΑ στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών της ΕΕ.

Διάγραμμα 6.2 Ανάλυση ερώτησης 4

4. Πως αξιολογείτε την μέχρι σήμερα συμβολή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ΣΣΑ στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών της ΕΕ;

Επιχειρώντας μια ανάλυση από τα παραπάνω διαγράμματα εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

1. Ο συνολικός μέσος όρος των απαντήσεων 3,5 όλων των ερωτηθέντων είναι μεγαλύτερος από 3 (που απεικονίζει την μέτρια συμβολή) σύμφωνα με το donut chart επομένως οι ερωτηθέντες με τις απαντήσεις τους θεωρούν ότι υπάρχει μια μέτρια προς υψηλή συμβολή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης στη βιωσιμότητα των δημοσιονομικών οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη συνέχεια, παρατίθεται επίσης στην ερώτηση αυτή η μέθοδος υπολογισμού του μέσου όρου. Η ίδια προσέγγιση ακολουθείται ως μέθοδος ανάλυσης και σε άλλες ερωτήσεις που έχει ως εξής:

Μέσος όρος όλων των ερωτηθέντων = 1 επί πλήθος ερωτηθέντων που απάντησαν 1 επί πλήθος ερωτηθέντων που απάντησαν 1 + 2 επί πλήθος ερωτηθέντων που απάντησαν 2 + 3 επί πλήθος ερωτηθέντων που απάντησαν 3 + 4 επί πλήθος ερωτηθέντων που απάντησαν 4 + 5 επί πλήθος ερωτηθέντων που απάντησαν 5. Αυτό το άθροισμα διαιρείται με το πλήθος όλων των ερωτηθέντων. Μαθηματικός τύπος:

$$\frac{1*N_1+2*N_2+3*N_3+4*N_4+5*N_5}{N}$$

Όπου: N_1 το πλήθος ερωτηθέντων που απάντησαν 1 στην ερώτηση,

N_2 το πλήθος των ερωτηθέντων που απάντησαν 2 στην ερώτηση κ.ο.κ.

N το πλήθος όλων των ερωτηθέντων

$$\frac{1*1+2*6+3*69+4*48+5*12}{136} = 3,47 \approx 3,5$$

Σε ότι αφορά τις απαντήσεις κατά φύλο εξάγεται, σύμφωνα με το piechart των μέσων όρων ανδρών και γυναικών, ότι οι άνδρες τηρούν ελαφρότερα πιο θετική στάση έναντι του ερωτήματος από τις γυναίκες.

Από το pie chart των μέσων όρων των ηλικιών συνάγεται ότι οι μεγαλύτερες ηλικίες τηρούν την πιο θετική στάση απέναντι στο ερώτημα.

Από το piechart των μέσων όρων του μορφωτικού επιπέδου συμπεραίνουμε ότι οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τηρούν πιο θετική στάση έναντι του ερωτήματος.

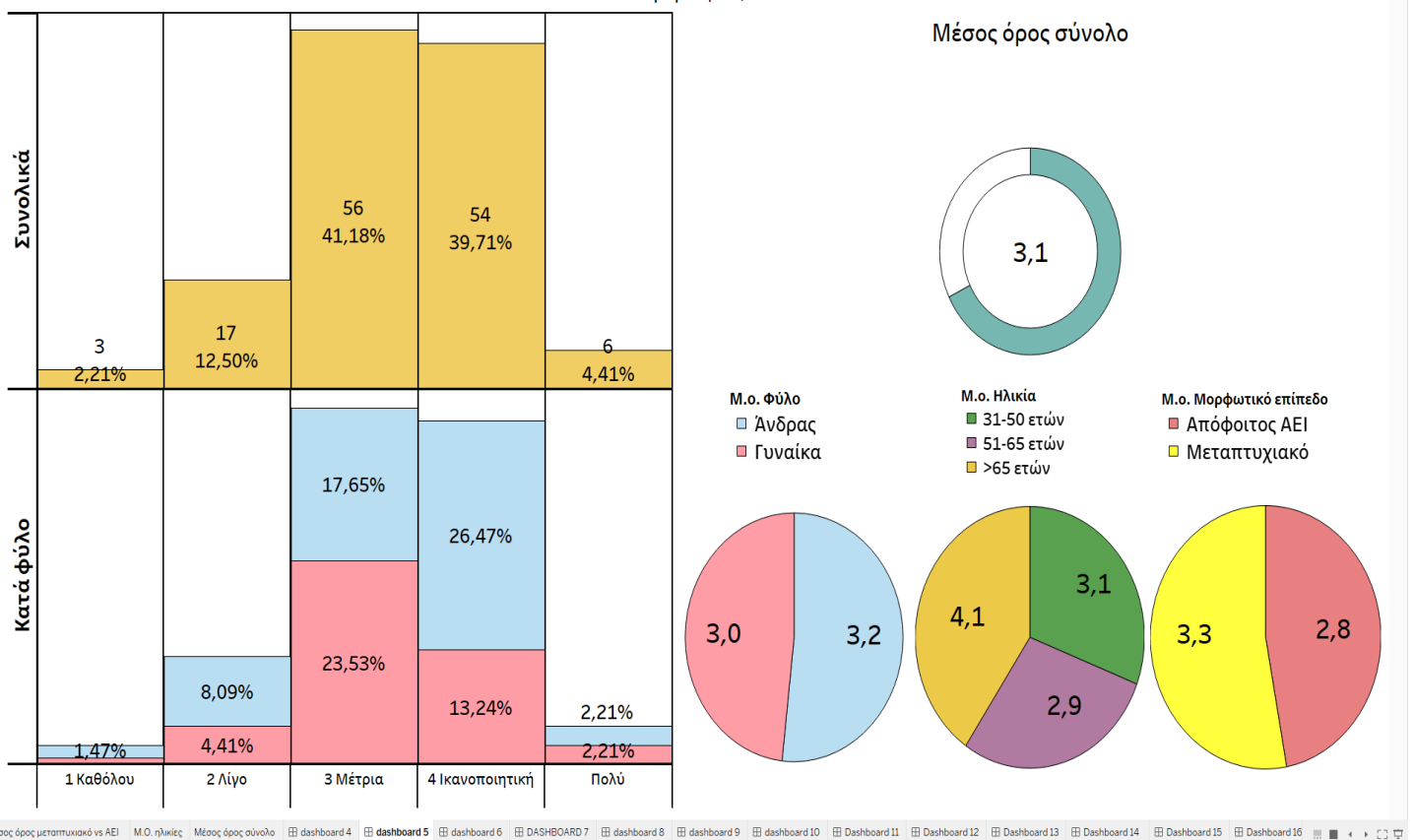
Τέλος η διασπορά των απαντήσεων είναι μικρή καθώς όπως φαίνεται από το barchart οι περισσότερες απαντήσεις (69+48 που αντιστοιχούν στο 3 Μέτρια και 4 Υψηλή) συγκεντρώνονται γύρω από το συνολικό μέσο όρο (3,5) επομένως ο συνολικός μέσος είναι αντιπροσωπευτικός.

Ερώτηση 5: Θεωρείτε αποτελεσματική την παρακολούθηση της τήρησης των δημοσιονομικών κριτηρίων από τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς με βάση την διαδικασία που έχει προβλεφθεί;

Για την συγκεκριμένη ερώτηση, σύμφωνα με το διάγραμμα που ακολουθεί, οι απαντήσεις δείχνουν μια θετική εκτίμηση, θεωρώντας ότι είναι μέτρια ως ικανοποιητική (80,8% του συνόλου) η παρακολούθηση τήρησης των δημοσιονομικών κριτηρίων από τα Ευρωπαϊκά όργανα με ένα μέσο όρο ως προς το σύνολο 3,3. Η εκτίμηση είναι θετικότερη στους άνδρες από τις γυναίκες, καθώς και στην ηλικιακή ομάδα των >65, και στους κατόχους μεταπτυχιακού διπλώματος.

Διάγραμμα 6.3
Ανάλυση ερώτησης 5

5. Θεωρείτε αποτελεσματική την παρακολούθηση της τήρησης των δημοσιονομικών κριτηρίων από τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς με βάση την διαδικασία που έχει προβλεφθεί;

Ερώτηση 6: Συνέβαλλε το ΣΣΑ στην περίπτωση της Ελλάδας στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών;

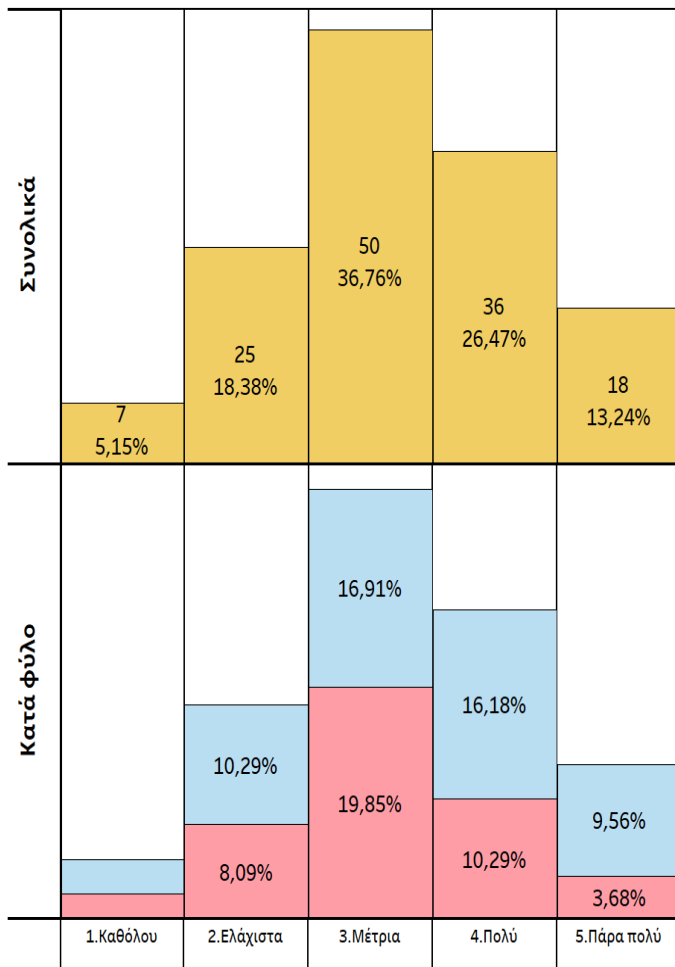
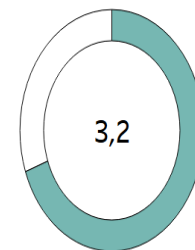
Για την ερώτηση 6, οι απαντήσεις δείχνουν μια μέτρια έως θετική εκτίμηση, θεωρώντας ότι είναι μέτρια ως καλή η συμβολή του ΣΣΑ στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών στην περίπτωση της Ελλάδας. Ο μέσος όρος που καταγράφεται είναι 3,2

λίγο υψηλότερος του μέσου που είναι το 3 και καταγράφεται ως μέτρια συμβολή. Οι άνδρες υπερισχύουν ως προς την θετική τους άποψη, ως προς την ηλικιακή κατηγορία υπερέχει η κατηγορία των >65 και σε ότι αφορά το μορφωτικό επίπεδο θετικότερη άποψη εκφράζοθν οι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος.

Διάγραμμα 6.4 Ανάλυση ερώτησης 6

6. Συνέβαλλε το ΣΣΑ στην περίπτωση της Ελλάδας στην βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της;

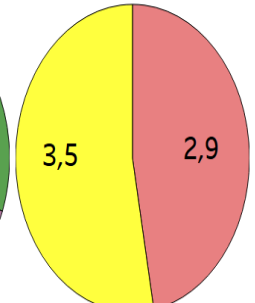
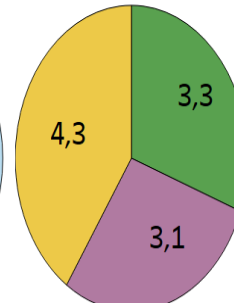
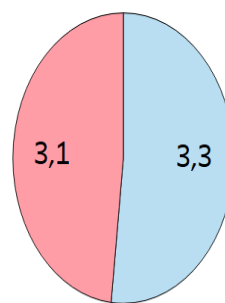
Μέσος όρος σύνολο

Μ.ο. Φύλο
■ Άνδρας
■ Γυναίκα

Μ.ο. Ηλικία
■ 31-50 ετών
■ 51-65 ετών
■ >65 ετών

Μ.ο. Μορφωτικό επίπεδο
■ Απόφοιτος ΑΕΙ
■ Μεταπτυχιακό

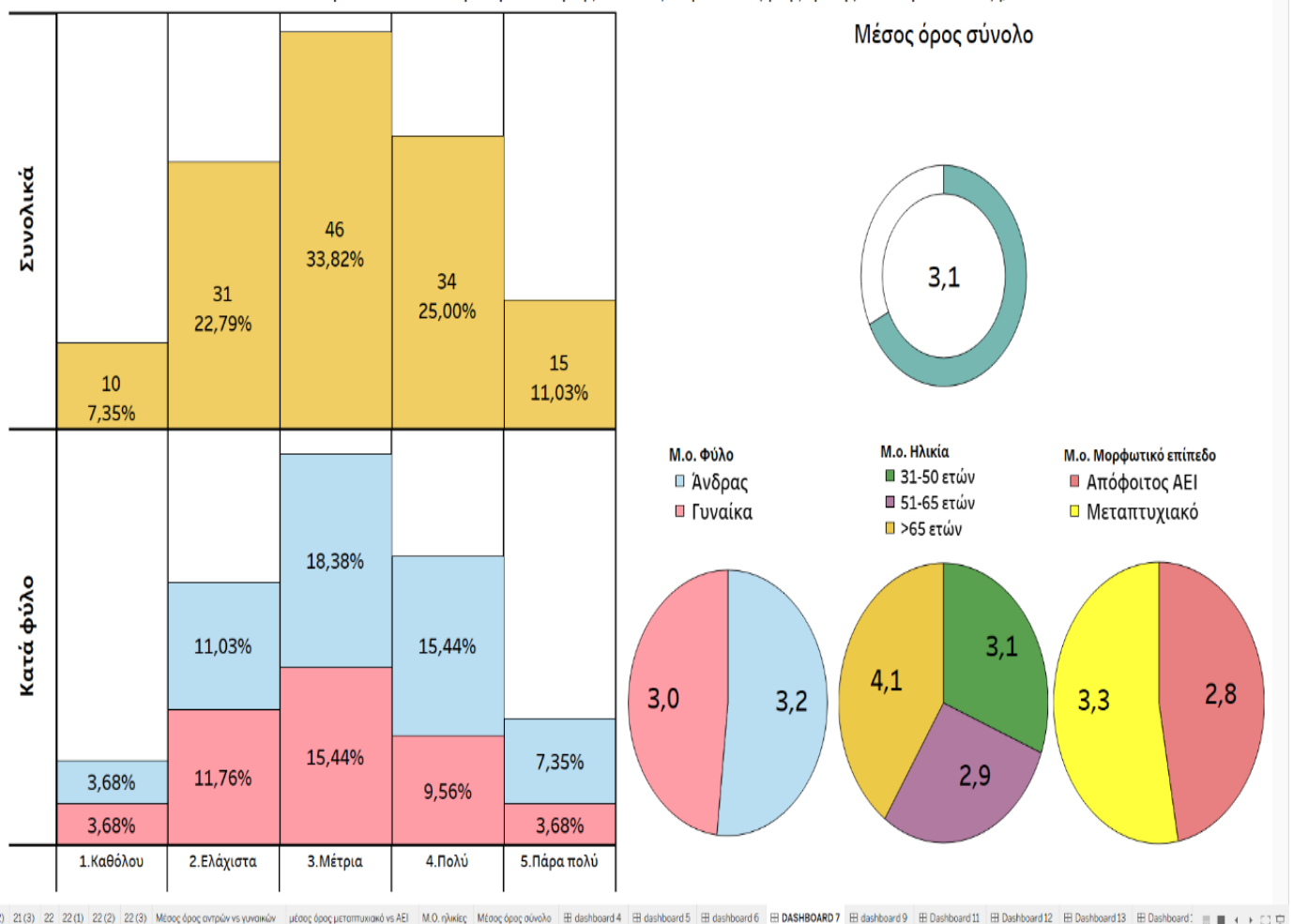
Ερώτηση 7: Συνέβαλλε το ΣΣΑ στην περίπτωση της Ελλάδας στην ανάταξη της κρίσης και στην ανάπτυξη;

Για την ερώτηση 7, οι απαντήσεις δείχνουν μια ελάχιστα υψηλότερη από μέτρια συμβολή του ΣΣΑ στην ανάταξη της κρίσης και στην ανάπτυξη (μόλις 0,1 υψηλότερα της μέτριας).

Και εδώ υπερисχύουν στη μέτρια έως ελάχιστα θετική εικόνα οι άνδρες, η ηλικιακή κατηγορία των >65 και οι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος. Η θετική πάντως συμβολή φαίνεται ότι αναγνωρίζεται σε όλες τις περιπτώσεις και σε όλες τις κατηγορίες χωρίς αμισβήτηση. Χαρακτηριστική είναι εδώ η περίπτωση που το ποσοστό και οι απαντήσεις κάτω του μετρίου είναι χαμηλότερες από αυτές της μεγάλης συμβολής, το ίδιο ισχύει και για τις ακραίες τιμές που υπερισχύει η πολύ μεγάλη συμβολή έναντι των απαντήσεων καθόλου.

Διάγραμμα 6.5 Ανάλυση ερώτησης 7

7. Συνέβαλλε το ΣΣΑ στην περίπτωση της Ελλάδας στην ανάταξη της κρίσης και στην ανάπτυξη;

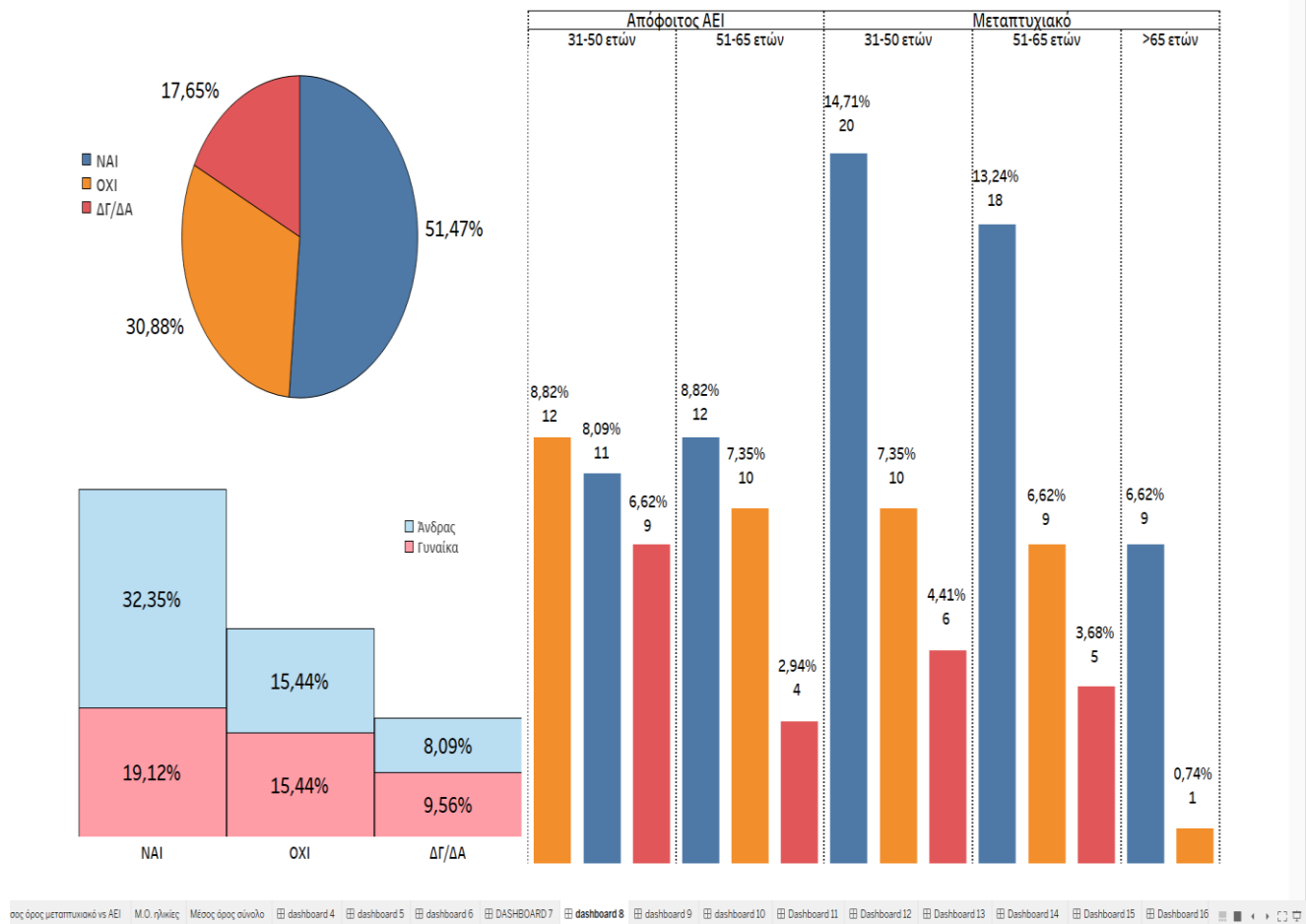
Ερώτηση 8: Θεωρείτε αναγκαία μια πιθανή αύξηση του ορίου χρέους από 60% στο 100% του ΑΕΠ σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ;

Στην ερώτηση 8, όπου θα αποτελέσει, ως φαίνεται και κεντρικό θέμα της διαπραγμάτευσης των Κ-Μ με τα θεσμικά σε μια ενδεχόμενη αναθεώρηση του ΣΣΑ με το ύψος του κριτηρίου του χρέους να παίζει σημαντικό ρόλο, η πλειοψηφία των

ερωτηθέντων (51,7%) απαντά θετικά σε μια αναθεώρηση προς τα πάνω του χρέους (από 60% σε 100%). Στις απαντήσεις σύμφωνα με το διάγραμμα που ακολουθεί και την απεικόνιση στους ράβδους, ισχυρότερη είναι η κατηγορία των ανδρών που επιλέγει το ναι και η κατηγορία πληθυσμού 31-50 κάτοχοι μεταπτυχιακού. Οι απαντήσεις αυτές ως προς την ηλικία αιτιολογούνται και από το γεγονός ότι το βάρος του δημοσίου χρέους πέφτει στις επόμενες γενιές επομένως οι νεότερες γενιές είναι και οι πιο ευάλωτες.

Διάγραμμα 6.6 Ανάλυση ερώτησης 8

8. Θεωρείτε αναγκαία μια πιθανή αύξηση του ορίου χρέους από 60% στο 100% του ΑΕΠ σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ;

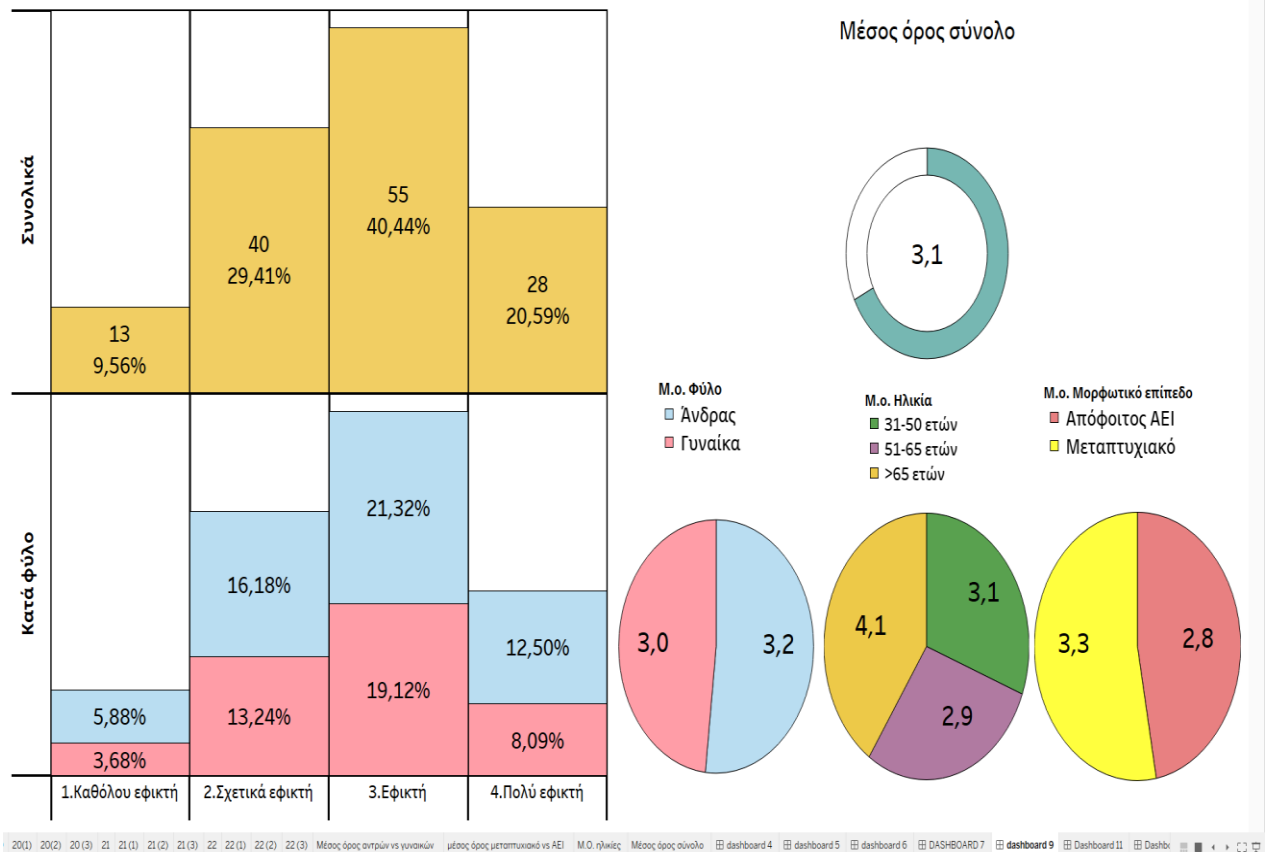
Ερώτηση 9: Η πρόβλεψη μείωσης του χρέους κατά 1/20 της απόστασης από το 60% του ΑΕΠ μέχρι το επίπεδο που βρίσκεται το χρέος μιας χώρας, θεωρείτε ότι σε χώρες με υψηλό δημόσιο χρέος, όπως η Ελλάδα είναι εφικτή;

Η ερώτηση 9, που σε μεγάλο βαθμό είναι τεχνική ερώτηση καθόσον προαπαιτεί γνώσεις προσδιορισμού του τι σημαίνει το 1/20 σε κάθε όμως περίπτωση το ύψος του δημόσιου χρέους καθορίζει και το μέγεθος της προσαρμογής (όσο υψηλότερο το χρέος, τόσο μεγαλύτερη προσαρμογή επιβάλλεται).

Ενδιαφέρον εδώ παρουσιάζουν οι απαντήσεις των ερωτούμενων, που συγκεντρώνουν μέσο όρο 2,7 που είναι χαμηλότερο του 3 καθώς ον μεγάλος αριθμός θεωρεί την πρόβλεψη αυτή σχετικά εφικτή, αρα αμφισβητείται η εφικτότητά της (μόνο το 20% την θεωρεί πολύ εφικτή). Η διαστρωμάτωση των απαντήσεων είναι περίπου ίδια σε ανδρες και γυναίκες, ενώ οι νεότερες ηλικίες (πάλι δείχνοντας ίδια συμπεριφορά με αυτή του χρέους) είναι και εδώ περισσότερο διστακτικού για την εφικτότητα μιας τέτοιας πρόβλεψης.

Διάγραμμα 6.7 Ανάλυση ερώτησης 9

9. Η πρόβλεψη της μείωσης του χρέους κατά το 1/20 της απόστασης από το 60% του ΑΕΠ μέχρι το επίπεδο που βρίσκεται το χρέος μιας χώρας θεωρείτε ότι σε χώρες με υψηλό δημόσιο χρέος, όπως η Ελλάδα είναι εφικτή;

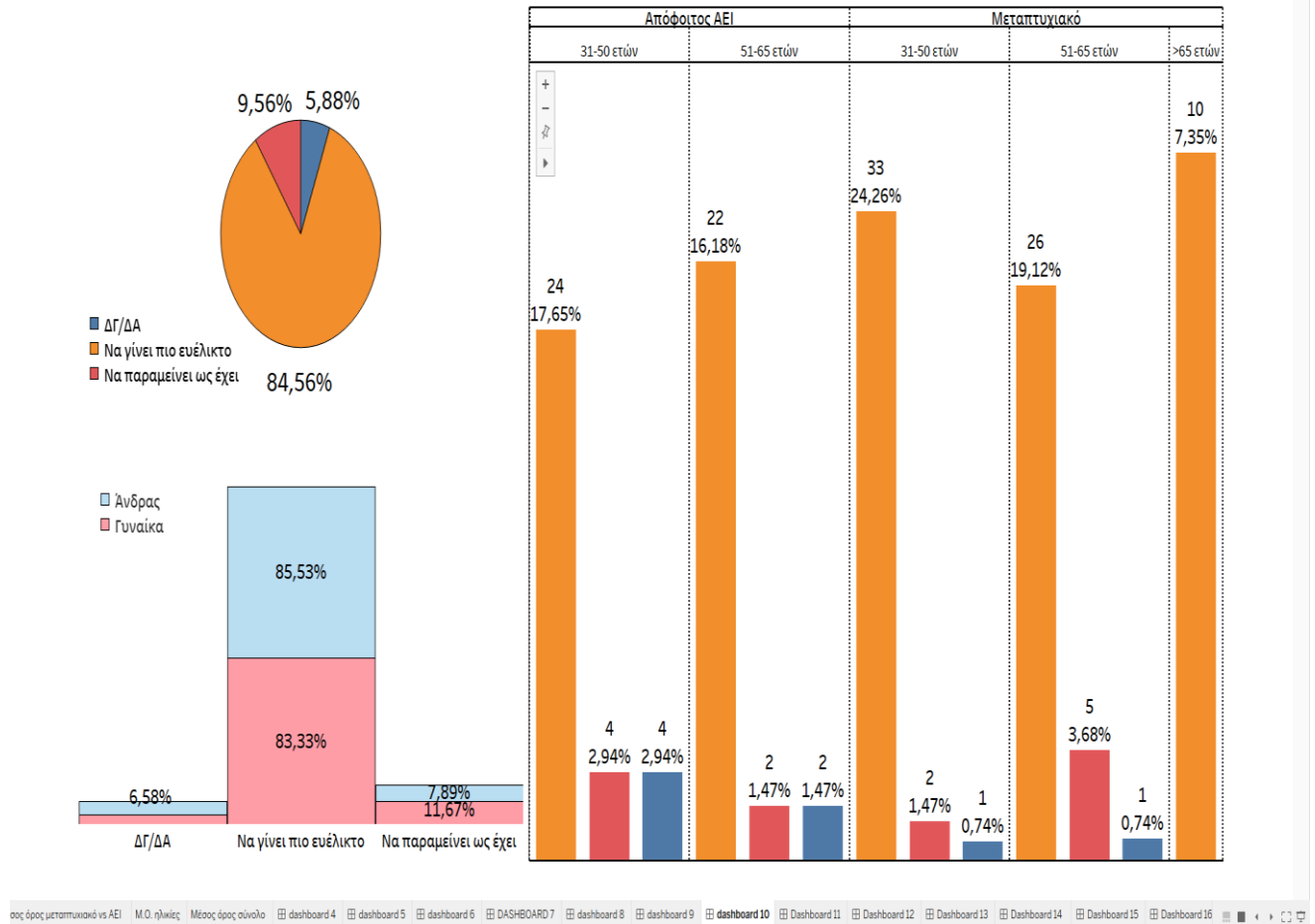
Ερώτηση 10: Θεωρείτε ότι το ΣΣΑ πρέπει να παραμείνει αυστηρά προσανατολισμένο στους δημοσιονομικούς στόχους του ελλείμματος και χρέους ή να καταστεί πιο ευέλικτο;

Στην ερώτηση 10, είναι σαφής η πρωτοκαθεδρία της απάντησης το ΣΣΑ να γίνει περισσότερο ευέλικτο από το 84,5% των ερωτηθέντων. Διαπιστώνουμε μικρή διαφορά στις απαντήσεις ανδρών γυναικών. Με προβάδισμα υπέρ του να γίνει το ΣΣΑ πιο

ευέλικτο από την ηλικία των 31-50 ετών έχει υψηλά ποσοστά στους αποφοίτους μεταπτυχιακού. Επί της ερώτησης αυτής επανερχόμαστε και στην ανάπτυξη του υποκεφαλαίου 6.3 κατωτέρω.

Διάγραμμα 6.8 Ανάλυση ερώτησης 10

10. Θεωρείτε ότι το ΣΣΑ πρέπει να παραμείνει ως έχει αυστηρά προσανατολισμένο στους δημοσιονομικούς στόχους του ελλείμματος και χρέους ή να καταστεί πιο ευέλικτο;

Ερώτηση 11: Κρίνετε αναγκαία την αναθεώρηση του κριτηρίου ελλείμματος 3% του ΑΕΠ ή να διατηρηθεί αυτό ως έχει;

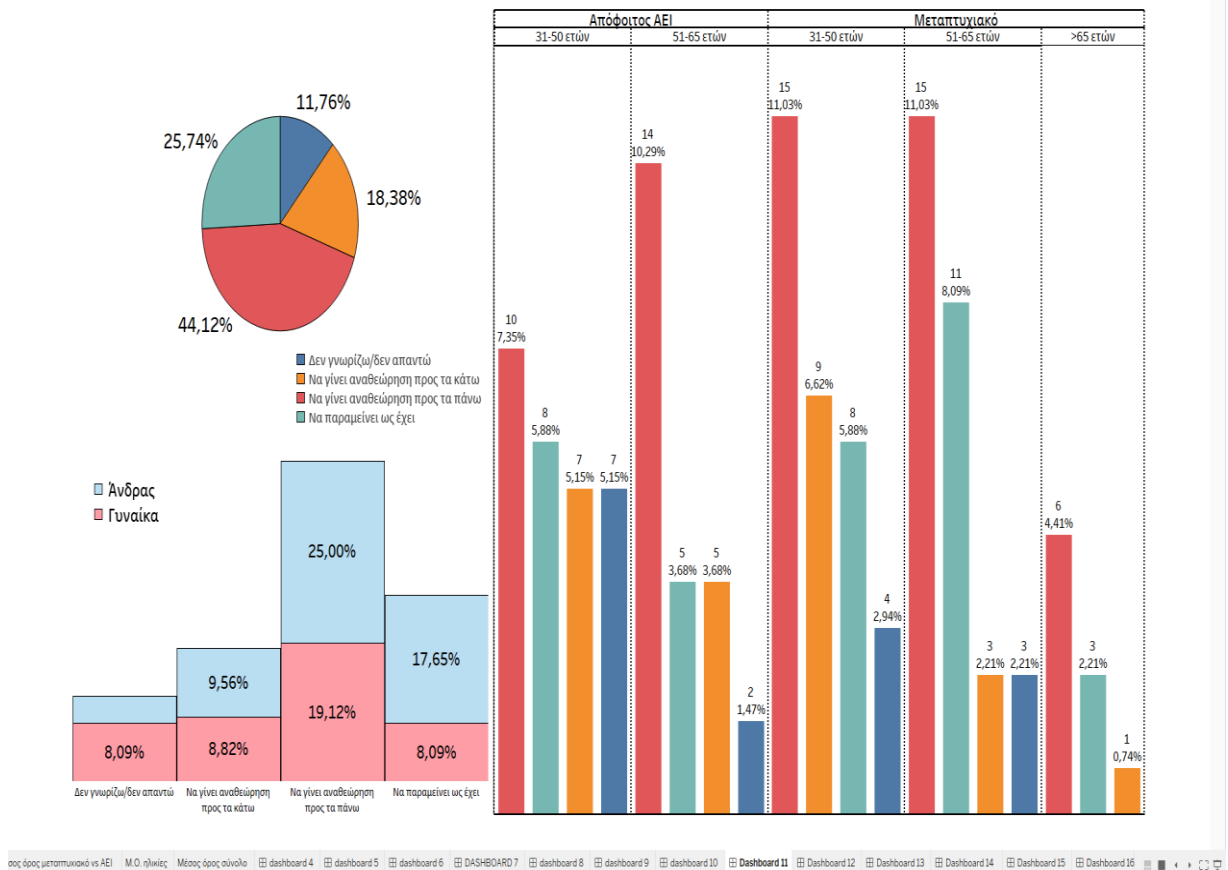
Στην ερώτηση 11, ένα υψηλό ποσοστό 44,1% τάσσεται υπέρ της αναθεώρησης του ελλείμματος προς τα κάτω ενώ μόνο ένα μικρό 11,7% φέρεται να υποστηρίζει να παραμείνει αυτό ως έχει. Αξιοσημείωτη εδώ είναι η διαπίστωση ότι από αυτούς που

υποστηρίζουν να παραμείνει το έλλειμμα ως έχει, οι περισσότεροι είναι άνδρες (17,6%) έναντι των γυναικών που συγκεντρώνουν ποσοστό 8%.

Μεταξύ των ηλικιών η κατηγορία 51-65 έχει προβάδισμα στη μείωση του ελλείμματος στην κατηγορία των αποφοίτων ΑΕΙ ενώ στην κατηγορία των μεταπτυχιακών οι ηλικίες 31-50 και 51-65% συγκεντρώνουν σύμφωνα και με το διάγραμμα, όπως απεικονίζονται στους ράβδους υψηλά ποσοστά. . Επί της ερώτησης αυτής επανερχόμαστε και στην ανάπτυξη του υποκεφαλαίου 6.3 κατωτέρω.

Διάγραμμα 6.9
Ανάλυση ερώτησης 11

11. Κρίνετε αναγκαία την αναθεώρηση του κριτηρίου του δημοσιονομικού ελλείμματος 3% του ΑΕΠ ή να διατηρηθεί αυτή ως έχει;

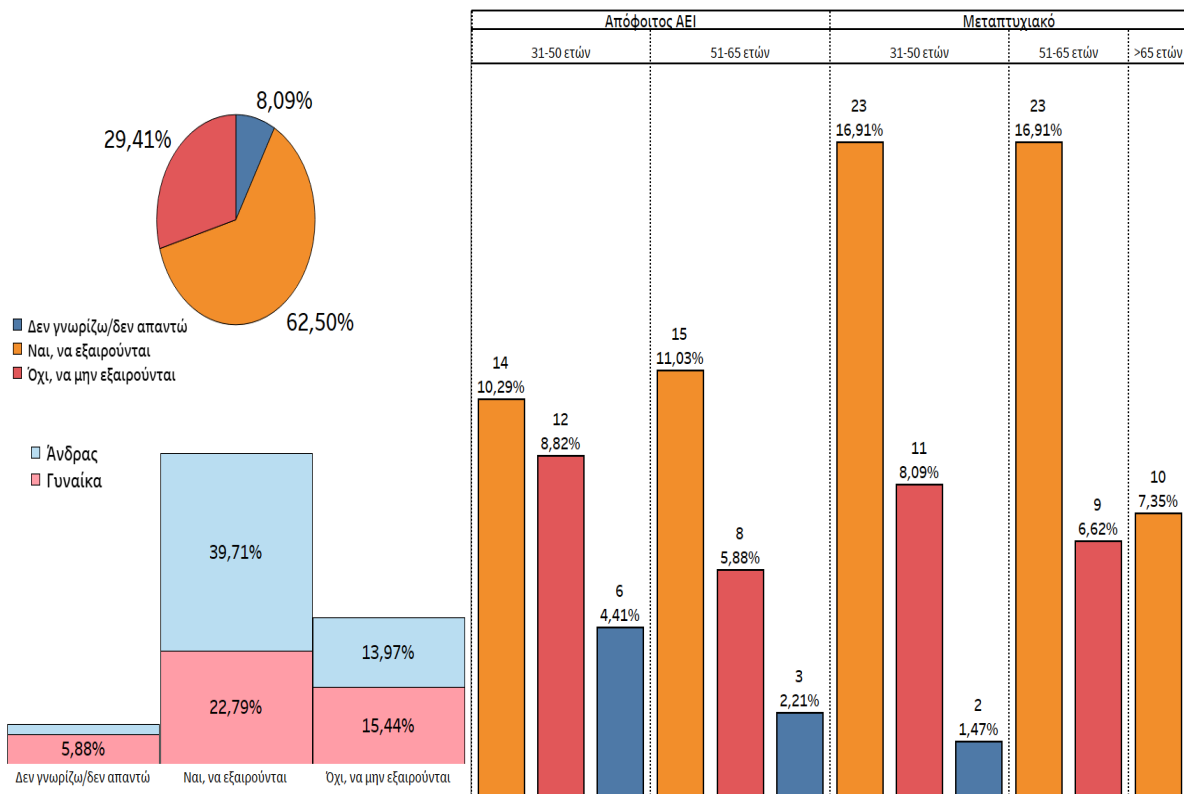
Ερώτηση 12: Θεωρείτε με βάση τον πράσινο χρυσό κανόνα που δίδει έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη, ότι κατά τον υπολογισμό της δημοσιονομικής βιωσιμότητας πρέπει να εξαιρούνται από τη βάση υπολογισμού του δημοσίου ελλείμματος και χρέους, οι δημόσιες επενδύσεις;

Στην ερώτηση 12, σαφής και κατηγορηματική, συγκεντρώνοντας την πλειοψηφία είναι η απάντηση να εξαιρούνται από την βάση υπολογισμού του ελλείμματος οι δημόσιες επενδύσεις με ένα πολύ υψηλό ποσοστό 62,5%

Μεταξύ φύλων υψηλότερα είναι τα ποσοστά των ανδρών που υποστηρίζουν την εξαίρεση. Και εδώ οι ηλικιακές κατηγορίες 31-50 και 51-65 που είναι και κάτοχοι μεταπτυχιακού προσανατολίζονται περισσότερο θετικά υπέρ της εξαίρεσης.

Διάγραμμα 6.10 Ανάλυση ερώτησης 12

12. Θεωρείτε, με βάση τον πράσινο χρυσό κανόνα, που δίδει έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη, ότι κατά τον υπολογισμό της δημοσιονομικής βιωσιμότητας πρέπει να εξαιρούνται από τη βάση υπολογισμού του δημοσίου ελλείμματος και χρέους, οι δημόσιες επενδύσεις που προορίζονται για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας;

σοος όρος μεταπτυχιακό vs ΑΕΙ | Μ.Ο. ηλικίες | Μέσος όρος σύνολο | dashboard 4 | dashboard 5 | dashboard 6 | DASHBOARD 7 | dashboard 8 | dashboard 9 | dashboard 10 | Dashboard 11 | Dashboard 12 | Dashboard 13 | Dashboard 14 | Dashboard 15 | Dashboard 16

Ερώτηση 13: Από ένα προσδοκώμενο υψηλό ρυθμό ανάπτυξης τι δημοσιονομικές παρεμβάσεις κρίνετε αναγκαίες να αναλάβει το Δημόσιο κατά βαθμό προτεραιότητας;

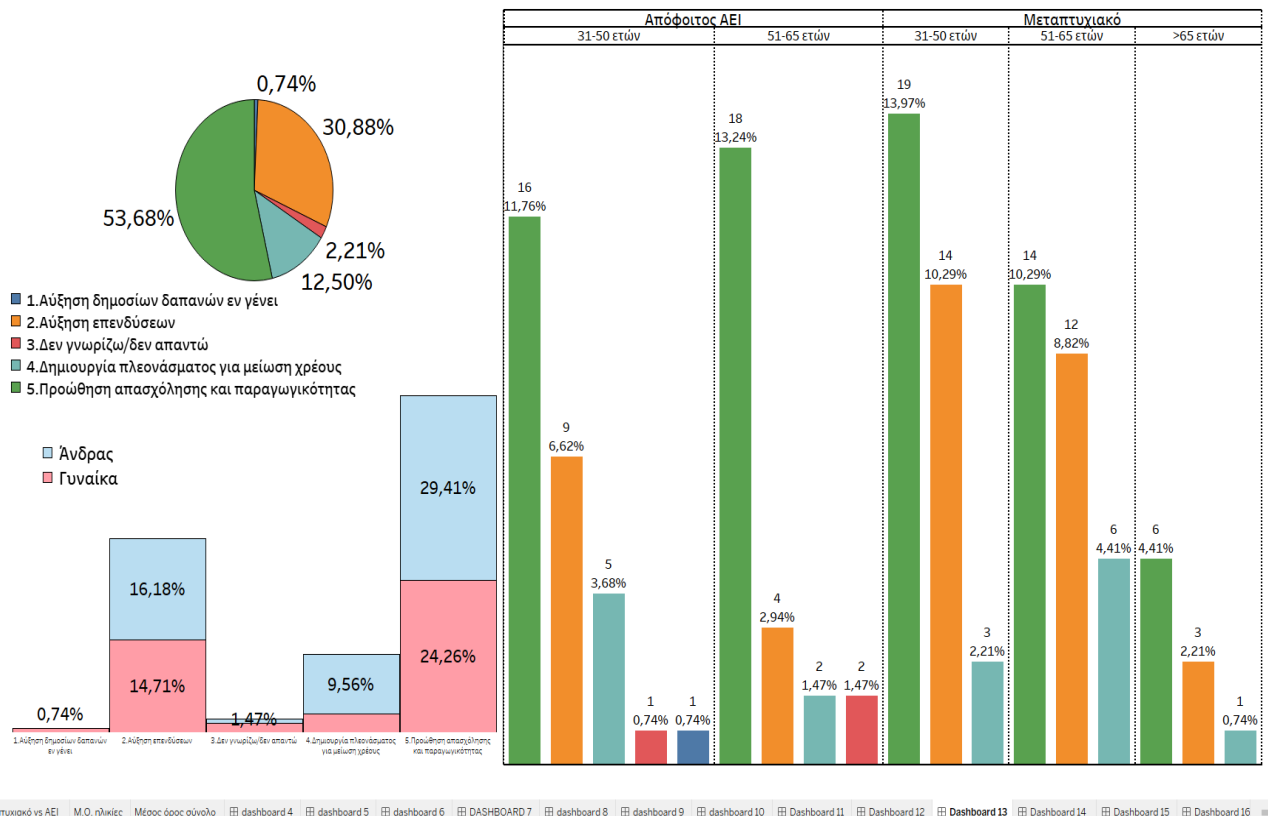
Στην ερώτηση 13, την πρωτοκαθεδρία για αναγκαίες παρεμβάσεις με αναπτυξιακό ορόσημο συγκεντρώνουν η προώθηση της απασχόλησης και παραγωγικότητας, καθόσον

η απειλή της ανεργίας και υποαπασχόλησης υποβόσκει λόγω της κρίσης (53,6%), ακολουθούν οι επενδύσεις με 30,8%. Σημειώνουμε. Ωστόσο εδώ ότι μέρος των απαντήσεων (12,5%), λόγω του βιώματος που είχαμε όλη την περίοδο θεωρεί ως σημαντική πρωτοβουλία και την δημιουργία του πλεονάσματος για την μείωση του χρέους.

Ελαφρες είναι οι διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών γυναικών στις απαντήσεις ενώ οι μικρότερες ηλικίες και δη αυτές με μεταπτυχιακό τάσσονται με προτεραιότητα υπέρ παρεμβάσεων προώθησης της απασχόλησης.

Διάγραμμα 6.11 Ανάλυση ερώτησης 13

13. Από ένα προσδοκώμενο υψηλό ρυθμό ανάπτυξης τι δημοσιονομικές παρεμβάσεις κρίνετε αναγκαίες να αναλάβει το Δημόσιο κατά βαθμό προτεραιότητας;

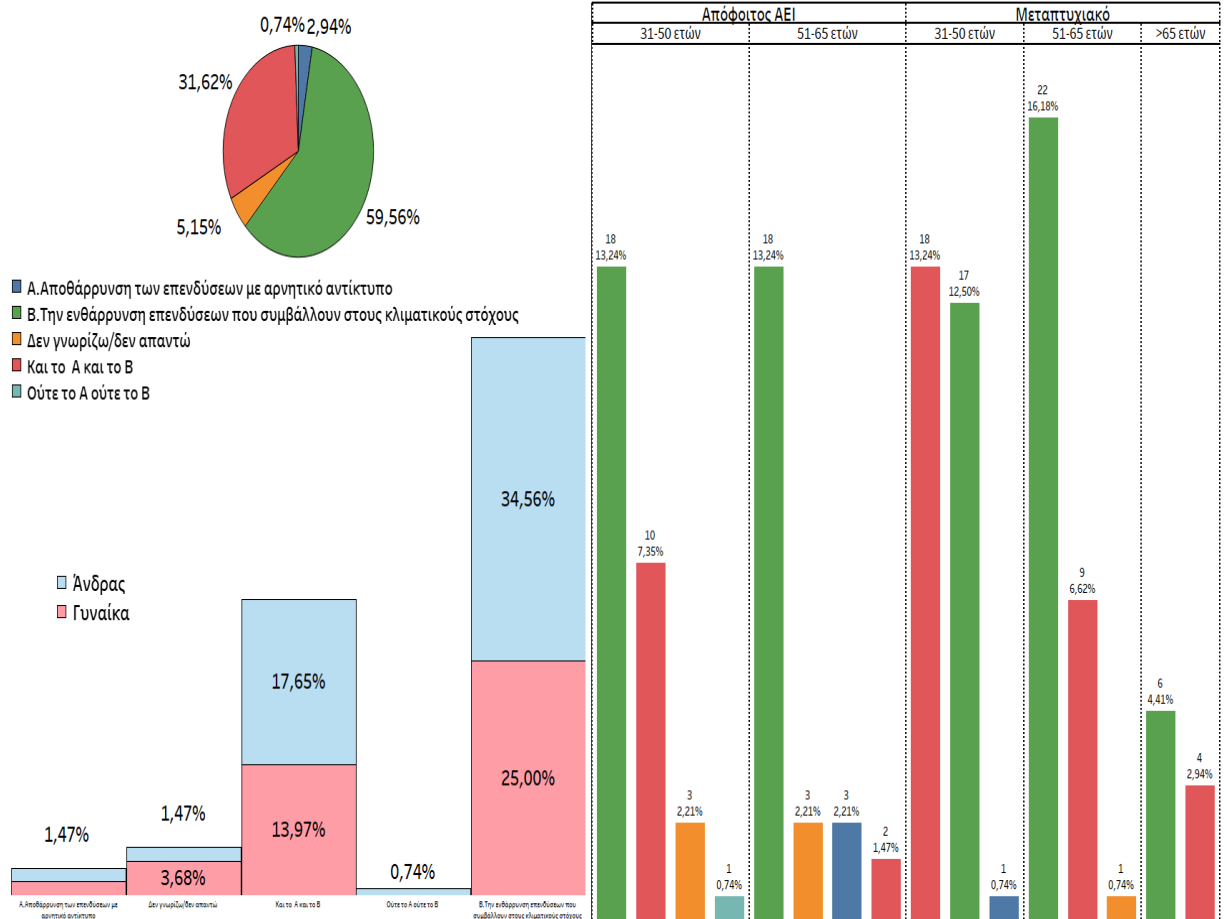
Ερώτηση 14: Με βάση την Πράσινη Συμφωνία και με ένα πιθανό αναπροσανατολισμό του ΣΣΑ τι θεωρείτε δόκιμο;

Στην ερώτηση 14, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων τάσσεται υπέρ της ενθάρρυνσης επενδύσεων που συμβάλλουν στους κλιματικούς στόχους (59,5%), ενώ στην δεύτερη προτίμηση με 31,2% είναι και οι δύο παρεμβάσεις (δηλαδή αποθάρρυνση των επενδύσεων με αρνητικό αντίκτυπο και ενθάρρυνση επενδύσεων που συμβάλλουν στους

κλιματικούς στόχους. Οι κατανομές των απαντήσεων είναι περίπου ίδιες σε άνδρες και γυναίκες, ενώ οι σχετικά μικρότερες ηλικίες έχουν σαφή προσανατολισμό υπέρ επενδύσεων φιλικών στο περιβάλλον.

Διάγραμμα 6.12 Ανάλυση ερώτησης 14

14. Με βάση την Πράσινη Συμφωνία και με ένα πιθανό αναπροσανατολισμό του ΣΣΑ, θεωρείτε δόκιμη την:

σος όρος μεταπτυχιακό vs AEI | Μ.Ο. ηλικίες | Μέσος όρος σύνολο | dashboard 4 | dashboard 5 | dashboard 6 | DASHBOARD 7 | dashboard 8 | dashboard 9 | dashboard 10 | Dashboard 11 | Dashboard 12 | Dashboard 13 | **Dashboard 14** | Dashboard 15 | Dashboard 16

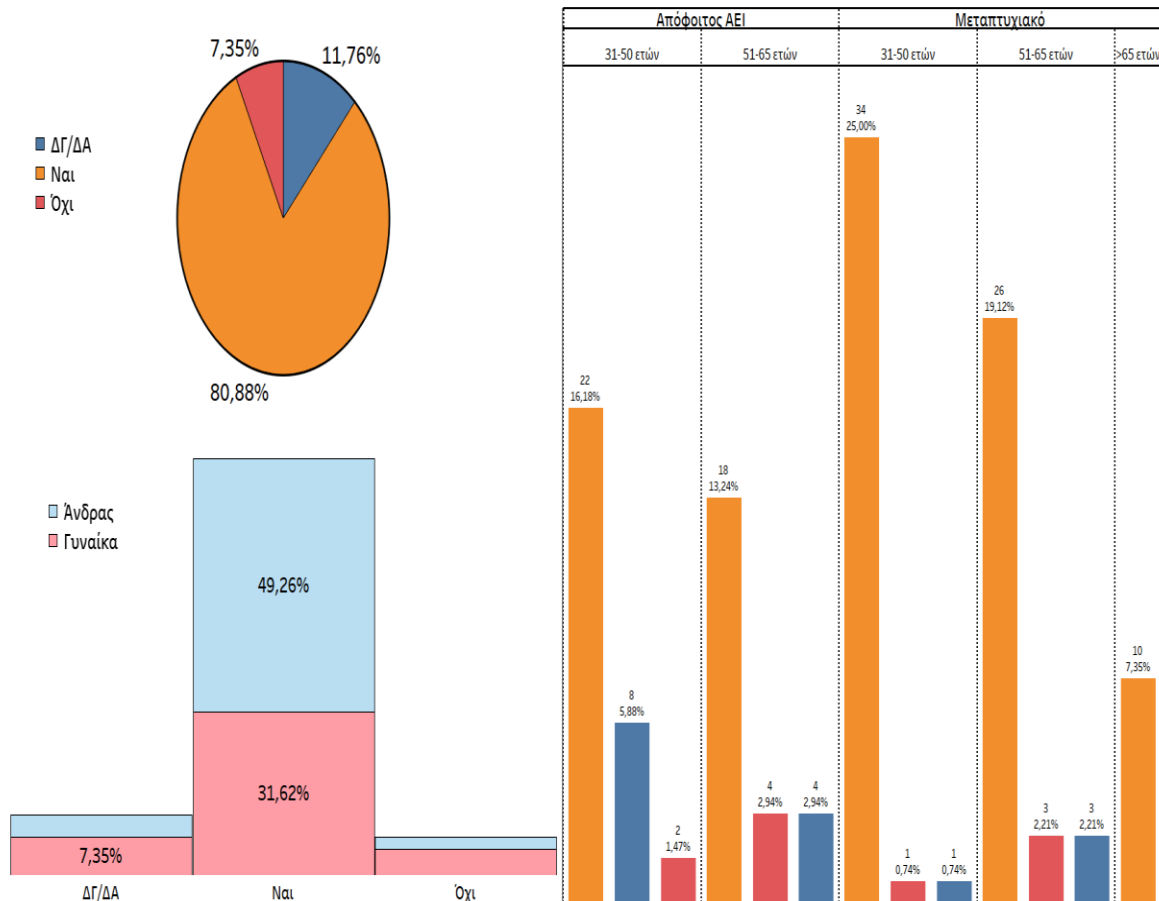
Ερώτηση 15: Για την αναπροσαρμογή των δημοσιονομικών κριτηρίων του ΣΣΑ σε μια μελλοντική τροποποίηση θεωρείτε σημαντική και αναγκαία την δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών μεταξύ των Κ-Μ ως προς την κατεύθυνση της τροποποίησης;

Η ερώτηση αυτή ήταν σαφής και ανεμονόμενες οι απαντήσεις υπέρ της διαμόρφωσης στρατηγικών συμμαχιών μεταξύ των Κ-Μ ως προς την κατεύθυνση τροποποίησης του ΣΣΑ. Ισχυρότερη είναι η τάση που εκφράζεται από τους άνδρες 49,2% έναντι των

γυναικών 31,2% και σαφής η προτίμηση υπέρ συμμαχιών των νεότερων ηλικιών και μάλιστα με μεταπτυχιακές σπουδές.

Διάγραμμα 6.13
Ανάλυση ερώτησης 15

15. Για την αναπροσαρμογή των δημοσιονομικών κριτηρίων του ΣΣΑ σε μια μελλοντική τροποποίηση θεωρείτε σημαντική και αναγκαία την δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών μεταξύ των Κ-Μ ως προς την κατεύθυνση της τροποποίησης;

σος όρος μεταπτυχιακό vs ΑΕΙ | Μ.Ο. ηλικίας | Μέσος όρος ολόκληρο | dashboard 4 | dashboard 5 | dashboard 6 | DASHBOARD 7 | dashboard 8 | dashboard 9 | dashboard 10 | Dashboard 11 | Dashboard 12 | Dashboard 13 | Dashboard 14 | **Dashboard 15** | Dashboard 16

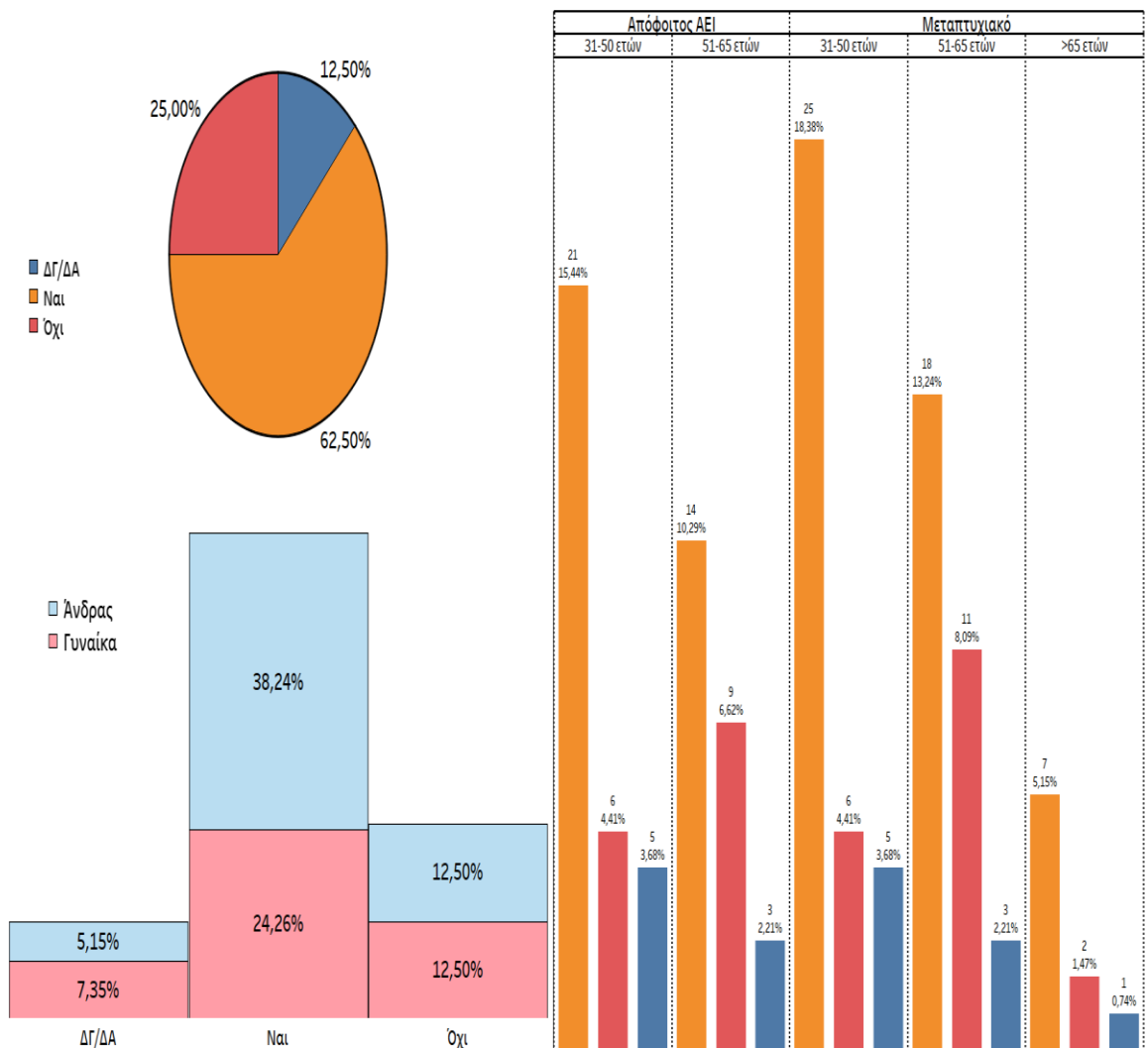
Ερώτηση 16: Θεωρείτε ότι η πανδημία COVID, υπήρξε ο κύριος λόγος αναστολής του ΣΣΑ;

Σαφείς είναι και οι απαντήσεις στην ερώτηση 16 όπου η πλειοψηφία 62,5% θεωρεί ότι η πανδημία COVID υπήρξε κύριος λόγος αναστολής του ΣΣΑ με ισχυρότερους και εδώ υποστηρικτές τους άνδρες και τις νεώτερες ηλικίες, ιδιαίτερα αυτή της 30-50 ετών με μεταπτυχιακό.

Διάγραμμα 6.14

Ανάλυση ερώτησης 16

16. Θεωρείτε ότι η πανδημία COVID, υπήρξε ο κύριος λόγος αναστολής του ΣΣΑ;

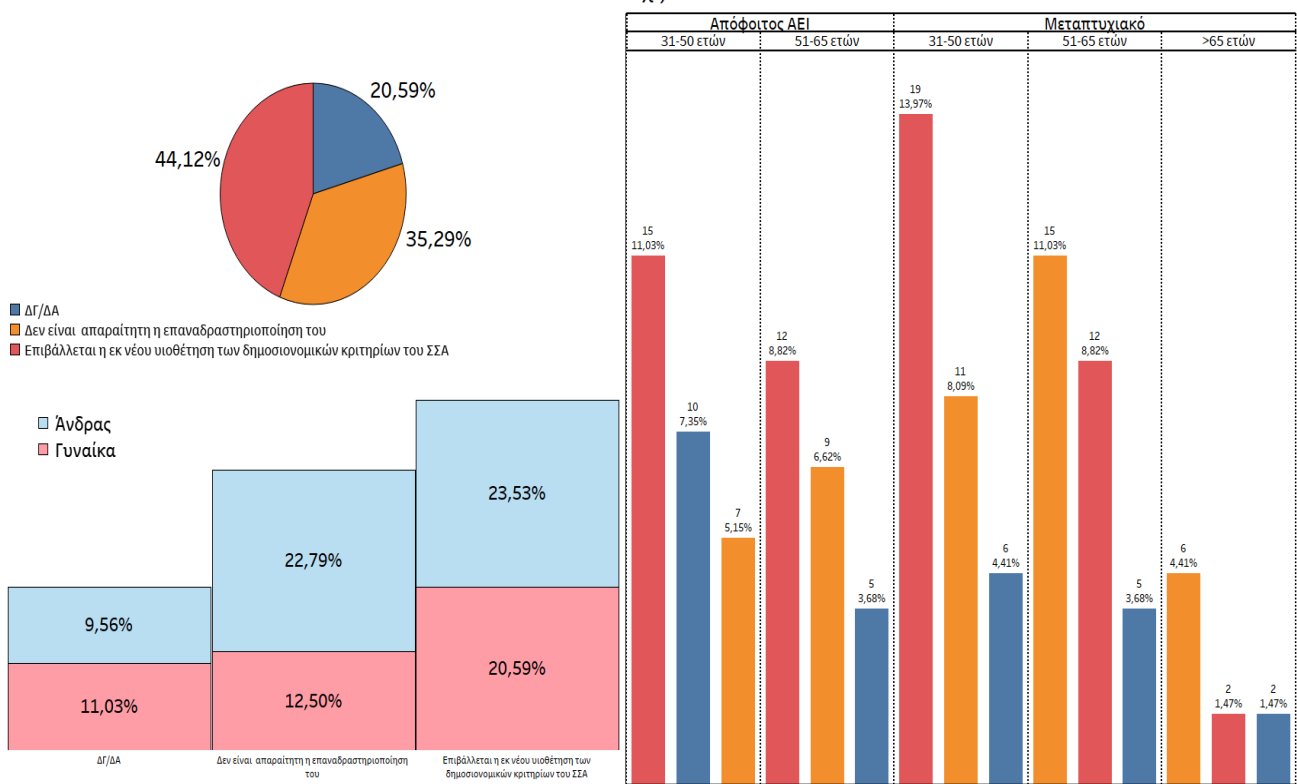
Ερώτηση 17: Με το σενάριο της πανδημίας να αντιμετωπίζεται, θεωρείτε ότι παύει να ισχύει η «γενική ρήτρα διαφυγής» (generalescapeclause), και ότι επιβάλλεται η εκ νέου υιοθέτηση των δημοσιονομικών κριτηρίων του ΣΣΑ (ανεξάρτητα αν τροποποιηθούν ή όχι

Οι απαντήσεις στο ερώτημα αυτό παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον, αφού οι απαντήσεις 44,1 τάσσονται υπέρ της εκ νέου υιοθέτησης δημοσιονομικών κριτηρίων και μετά την ενδεχόμενη παρέλευση της πανδημίας. Με νωπές ακόμη τις πληγές και

περιπέτεια που δημιούργησε η κρίση, θεωρείτε πλέον αναγκαία η ύπαρξη δημοσιονομικών κανόνων και κριτηρίων και αυτό εκφράζεται καθαρά από τις νεότερες ηλικίες και δη με μεταπτυχιακό επίπεδο σπουδών. Υψηλότερα ωστόσο παρατηρούνται εδώ να είναι τα ποσοστά των ανδρών που υποστηρίζουν ότι απαιτείται να υιοθετηθούν εκ νέου δημοσιονομικά κριτήρια αν παρέλθει η πανδημία.. Επί της ερώτησης αυτής επανερχόμαστε και στην ανάπτυξη του υποκεφαλαίου 6.3 κατωτέρω.

Διάγραμμα 6.15 Ανάλυση ερώτησης 17

17. Με το σενάριο της πανδημίας να αντιμετωπίζεται, θεωρείτε ότι παύει να ισχύει η «γενική ρήτρα διαφυγής» (general escape clause), και ότι επιβάλλεται η εκ νέου υιοθέτηση των δημοσιονομικών κριτηρίων του ΣΣΑ (ανεξάρτητα αν αυτά τροποποιηθούν ή όχι).

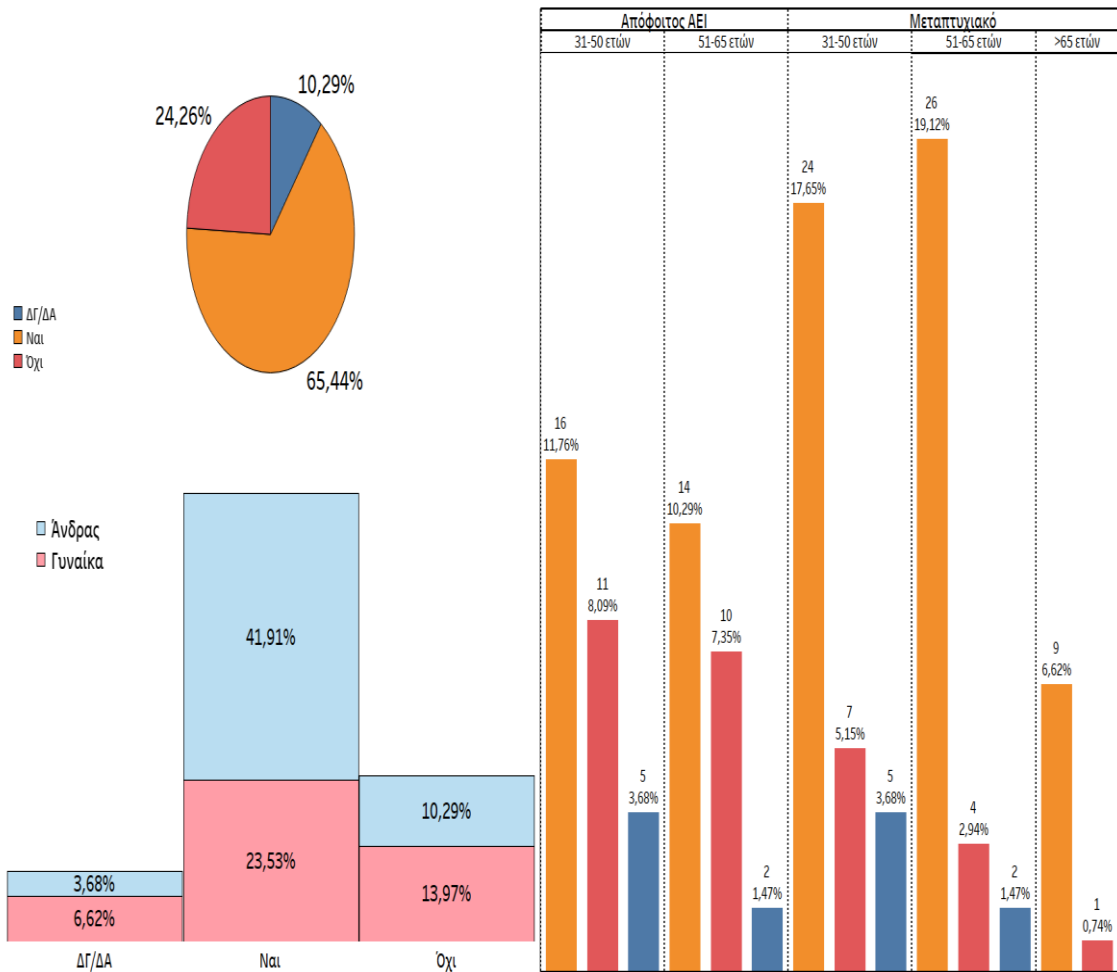
Ερώτηση 18: Θεωρείτε ότι η πρόσφατη ενεργειακή κρίση και οι ανάγκες που δημιουργούνται για αναγκαίες δημοσιονομικές παρεμβάσεις αιτιολογούν την συνέχεια αναστολής του ΣΣΑ;

Αν η πανδημία ήταν ένας λόγος για την ρήτρα αναστολής του ΣΣΑ και η πρόσφατη ενεργειακή κρίση φέρεται να είναι εξίσου σοβαρός λόγος για συνέχεια αναστολής του ΣΣΑ. Αυτό εξέφρασαν καθαρά στις απαντήσεις τους το 65% του συνόλου των

ερωτηθέντων με καθαρό εδώ προβάδισμο (διπλάσιο) των προτιμήσεων υπέρ της αναστολής των ανδρών και των νέων ηλικιών με μεταπτυχιακό.

Διάγραμμα 6.16
Ανάλυση ερώτησης 18

18. Θεωρείτε ότι η πρόσφατη ενεργειακή κρίση και οι ανάγκες που δημιουργούνται για αναγκαίες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, αιτιολογούν την συνέχεια αναστολής του ΣΣΑ;

Ερώτηση 19: Ποιο μίγμα μέτρων θεωρείται αναγκαίο σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ;

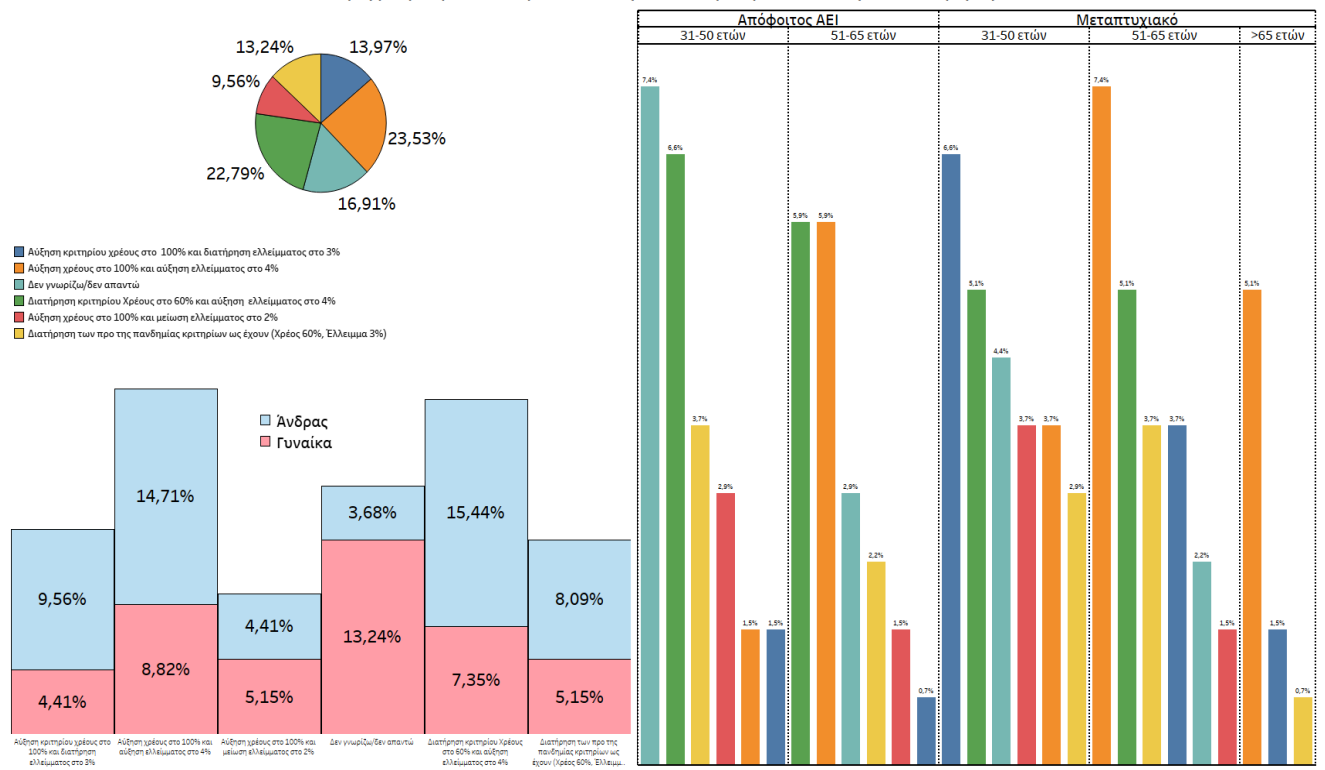
Ξεχωριστή θέση στο ερωτηματολόγιο αποκτά η ερώτηση αυτή και εξίσου ενδιαφέρουσες και οι απαντήσεις που δώθηκαν. Από τους ερωτηθέντες οι περισσότεροι τάσσονται υπέρ αύξησης του κριτηρίου του χρέους σε 100% και μείωση του ελλείμματος σε 2% (23,5%). Αμέσως μεταακολουθεί η περίπτωση της διατήρησης του χρέους σε 60%

αλλά αύξησης του ελλείμματος στο 4%. Εντύπωση προκαλεί εδώ το γεγονός ότι μόνο 13,2% τάσσεται υπέρ αύξησης του χρέους στο 100% και διατήρησης χρέους στο 3% ως έχει (ίσως εδώ αναμένονταν, ισχυρότερη τάση).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο τελευταίο σενάριο (χρέος 100% και ελλειμμα 3% προσχωρούν με ισχυρή τάση οι νεότερες ηλικίες με μεταπτυχιακό, που τάσσονται καθαρά υπέρ αυτού. Ένα πάντως υψηλό ποσοστό εδώ 16,9% του συνόλου απαντά ότι δεν γνωρίζει λόγω του γεγονότος ότι η πρόταξη των εναλλακτικών σεναρίων εδώ μπορεί να θεωρηθεί ασκηση για δυνατούς λύτες.

Διάγραμμα 6.17 Ανάλυση ερώτησης 19

19. Ποιο μίγμα μέτρων θεωρείται αναγκαίο σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ;

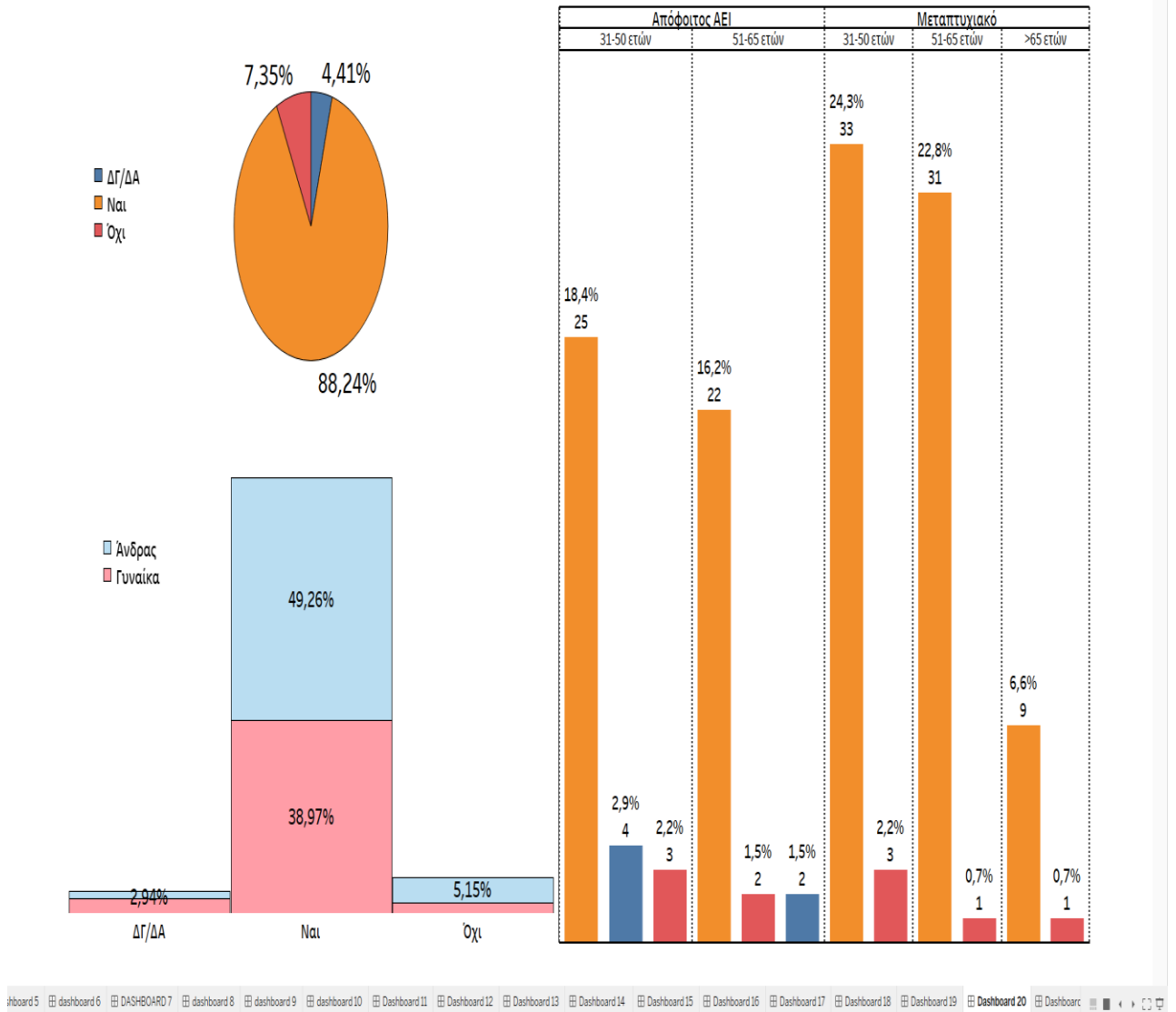

Ερώτηση 20: Θεωρείτε ότι τα όποια κριτήρια, τελικά τεθούν, στο υπό αναθεώρηση ΣΣΑ θα πρέπει να εμπλουτιστούν και να είναι νπιο ευέλικτα;

Σαφείς εδώ είναι οι απαντήσεις (88,2%) υπέρ του εμπλουτισμού των κριτηρίων και της ευελιξίας με σχεδόν ίδια διαστρωμάτωση των απαντήσεων μεταξύ φύλων και προβάδισμα και εδώ νεότερων ηλικιών με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών.

Διάγραμμα 6.18 Ανάλυση ερώτησης 20

20. Θεωρείτε ότι τα όποια κριτήρια, τελικά τεθούν, στο υπό αναθεώρηση ΣΣΑ θα πρέπει να εμπλουτιστούν και να είναι πιο ευέλικτα;

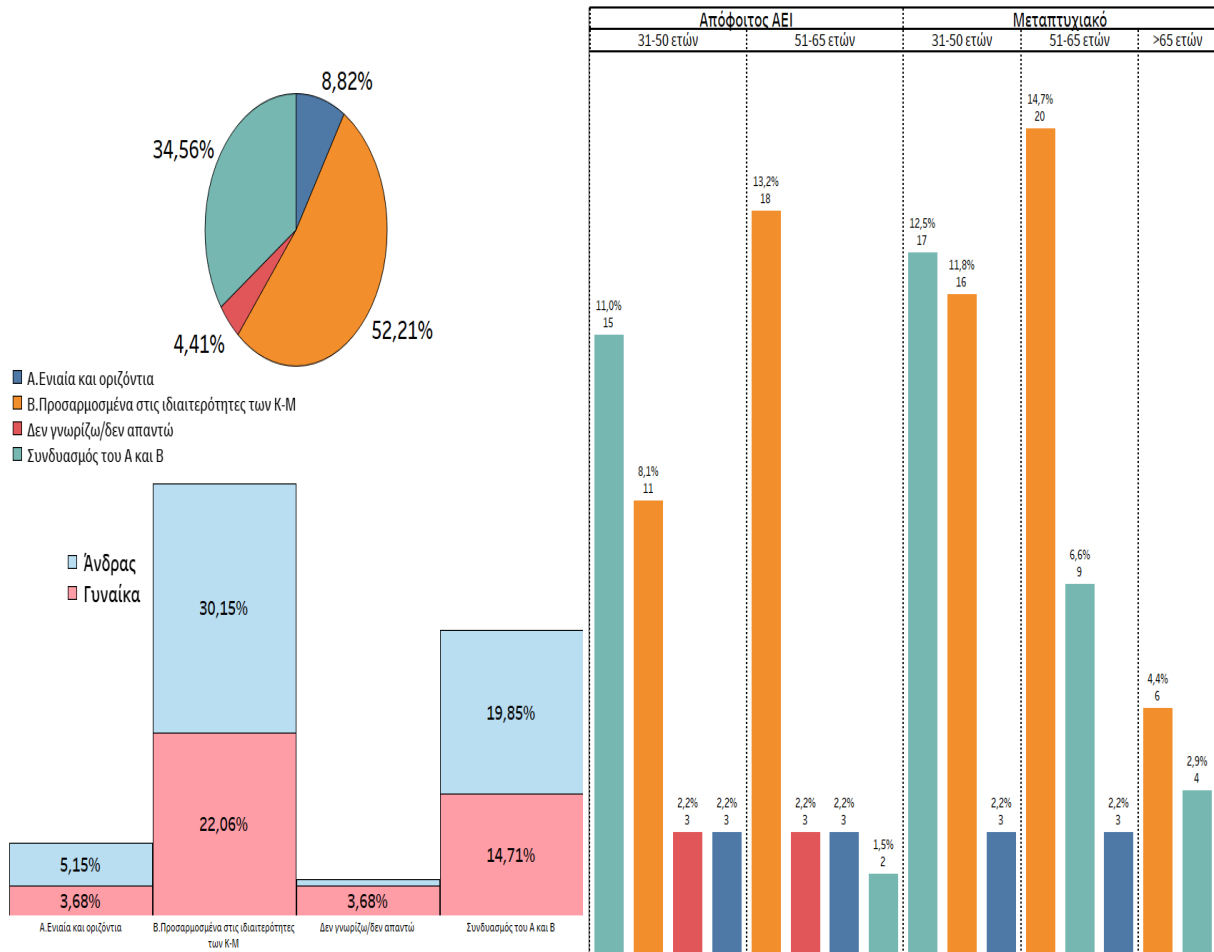
Ερώτηση 21: Από ένα προσδοκώμενο υψηλό ρυθμό ανάπτυξης τι δημοσιονομικές παρεμβάσεις κρίνετε αναγκαίες να αναλάβει το Δημόσιο κατά βαθμό προτεραιότητας;

Η πλειοψηφία των απαντήσεων (52,2% τάσσεται υπέρ υιοθέτησης δημοσιονομικών κριτηρίων που να είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες των Κ-Μ παρά ενιαία και οριζόντια που συγκεντρώνει μόνο το 8,8% των απαντήσεων. Ο συνδυασμός των ενιαίων και οριζοντίων κριτηρίων σε συνδυασμό και με κριτήρια προσαρμοσμένα στις

ιδιαιτερότητες συγκεντρώνει το 34,5% των απαντήσεων με προβάδισμα στην κατηγορία των νεότερων ηλικιών τόσο σε επίπεδο πτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό.

Διάγραμμα 6.19 Ανάλυση ερώτησης 21

21. Κρίνετε σκόπιμο τα δημοσιονομικά κριτήρια σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ να είναι ενιαία και οριζόντια ή προσαρμοσμένα στις δημοσιονομικές ιδιαιτερότητες των Κ.Μ;

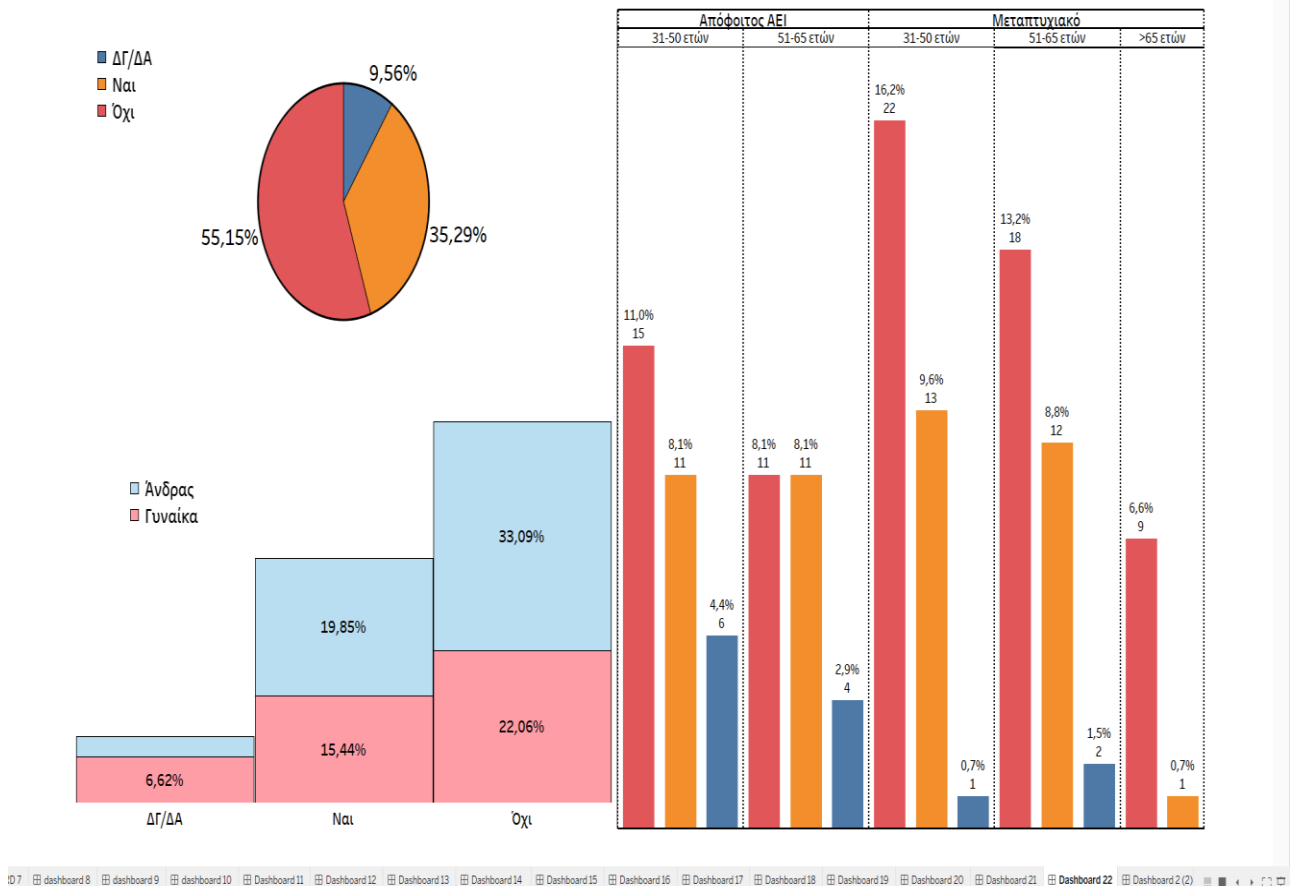
Ερώτηση 22: Θεωρείτε δόκιμο κάποια Κ-Μ με σοβαρά διαρθρωτικά δημοσιονομικά προβλήματα να εξαιρεθούν παντελώς, εάν είναι δυνατόν, από κριτήρια δημοσιονομικής προσαρμογής;

Πρόκειται για πολύ ενδιαφέρουσα ερώτηση με εξίσου ενδιαφέρουσες απαντήσεις. Η πλειοψηφία και μάλιστα ισχυρή (55%) θεωρεί ότι δεν θα πρέπει να εξαιρούνται Κ-Μ ακόμη και με διαρθρωτικά δημοσιονομικά προβλήματα από τα κριτήρια

δημοσιονομικής προσαρμογής. Με άλλα λόγια η προσοχή στρέφεται στο ποια θα είναι τα κριτήρια και πόσο αποτελεσματικά και όχι αν θα πρέπει να υπάρξουν ή όχι και να εξαλειφθούν. Σαφές και εδώ το προβάδισμα των νεότερων ηλικιών με μεταπτυχιακό τίτλο.

Διάγραμμα 6.20 Ανάλυση ερώτησης 22

22. Θεωρείτε δόκιμο για κάποια Κ-Μ με σοβαρά διαρθρωτικά δημοσιονομικά προβλήματα να εξαιρεθούν παντελώς, εάν είναι δυνατόν, από τα κριτήρια δημοσιονομικής προσαρμογής;

6.3. Ανάλυση χαρακτηριστικών των ερωτηθέντων (φύλο, ηλικία, εκπαίδευση). Επιρροή και τάσεις που αιτιολογούν την συμπεριφορά τους στις απαντήσεις

Σε κάθε ερώτηση που παρουσιάστηκε παραπάνω αναλύεται και απεικονίζεται στα αντίστοιχα διαγράμματα οι τάσεις και συμπεριφορές των ερωτηθέντων κατά φύλο, ηλικία και εκπαιδευτικό επίπεδο.

Αυτό που αξίζει να υπογραμμιστεί είναι να εστιάσουμε την προσοχή μας στις κεντρικές ερωτήσεις 7, 10, 11, 13, 17 και 19 στην κατεύθυνση των απαντήσεων και να

αναλύσουμε στο βαθμό του εφικτού τις τάσεις. Ενδιαφέρον επίσης έχει εδώ όχι μόνο να σχολιαστούν οι απαντήσεις με βάση τα χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία και εκπαιδευτικό επίπεδο), αλλά να αναλυθούν οι αιτιώδεις σχέσεις και να επεξηγηθούν.

Πιο συγκεκριμένα στην ερώτηση 7, όπου ουσιαστικά τίθεται το ζήτημα της συμβολής ή όχι του ΣΣΑ στην ανάταξη της κρίσης και στην ανάπτυξη, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων καταδεικνύουν ένα ελαφρό προβάδισμα πάνω από το μέσο. Στην περίπτωση αυτής της ερώτησης, σύμφωνα και με το διάγραμμα 6.5 είναι το 3.1. έναντι του 3 που απηχεί σε μια μέτρια συμβολή ούτε θετική ούτε αρνητική δηλαδή.

Η ελαφρή και μόνο τάση υπέρ της συμβολής ανάγεται στο γεγονός ότι οι ερωτηθέντες είχαν να αξιολογήσουν αν το ΣΣΑ συνέβαλλε όχι στην εξοδο από την κρίση αλλά στην ανάπτυξη, οπότε και δικαιολογημένα φέρονται οι απαντήσεις. Και τούτο γιατί μπορεί μεν να οδήγησε το ΣΣΕ στο γεγονός ότι η χώρα κατόρθωσε να ξεπεράσει τον κίνδυνο της χρεωκοπίας, ωστόσο δεν κατάφερε να οδηγηθεί από την άλλη και σε ανάπτυξη. Οι ερωτηθέντες δείδαν δηλαδή υψηλά ποσοστά ύφεσης και ανεργίας, αρα αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Συνεπώς, η μεν χώρα διασώθηκε, οι ίδιοι ωστόσο, είδαν την θέση τους να χειροτερεύει με βάση το εισόδημα, την απασχόληση και άλλους δείκτες.

Ακριβώς επειδή η ερώτηση 7 είναι κεντρική ερώτηση του ερωτηματολογίου, σαφώς αξιολογική, οι διαφοροποιήσεις εδώ είναι μικρές σε ότι αφορά φύλλο. Στην περίπτωση ωστόσο των ηλικιών η ηλικιακή ομάδα των >65 ετών είναι αυτή που θεωρεί θετικότερη την συμβολή του ΣΣΑ στην ανάπτυξη. Ομοίως υψηλότερα ποσοστά εμφανίζουν και οι ερωτηθέντες με βάση το μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Οι θετικότερες αξιολογήσεις ως προς την συμβολή, πάντως βασίζονται κυρίως στο γεγονός ότι θεωρούν εξ ορισμού αδιέξοδη την δημοσιονομική κατάσταση αν δεν υπήρχαν οι περιορισμοί του ΣΣΑ οπότε και χώρα θα οδηγούνταν σε χρεωκοπία από το γεγονός αυτό καθ' αυτό ότι το ΣΣΑ συνέβαλλε στην πράξη ε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Ειδικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η ερώτηση 10 που αφορά την τοποθέτηση των ερωτηθέντων αν είναι υπέρ ή όχι ενός πιο ευέλικτου ΣΣΑ. Εδώ, η συντριπτική πλειοψηφία (84,5%), σύμφωνα με το διάγραμμα 6.8, τάσσεται υπέρ.

Διάκριση μεταξύ των φύλλων δεν παρατηρείται στις απαντήσεις, ωστόσο οι νεώτερες ηλικίες με μεταπτυχιακό, τάσσονται περισσότερο υπέρ αυτής της τάσης.

Μια δοτέαεξήγηση είναι, οι νεότερες ηλικίες θεωρούν ότι ένα σφιχτό δημοσιονομικό πλαίσιο θα τους περιόριζε σημαντικά την ευελιξία και τις ευκαιρίες στο πως θα κινηθούν και εξελιχθούν. Επιπλέον ανησυχούν για τις δεσμεύσεις που ενδεχομένως μπορούν να έχουν και στο μέλλον. Έτσι τάσσονται υπέρ μιας ευελιξίας παρά σε μια αυστηρή τήρηση δημοσιονομικών κανόνων που θα περιόριζε τις ευκαιρίες σε όρους εισοδήματος και απασχόλησης. Ας μην σκεφτούμε πως οι νέοι, αυτοί πρώτοι, πλήρωσαν το τίμημα των αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης και της υψηλής ανεργίας που επέφερε η πιστή τήρηση των δημοσιονομικών κανόνων και οδήγησε σε τεράστια έξοδο των νέων στο εξωτερικό.

Ομοίως οι απόφοιτοι του μεταπτυχιακού που έχουν ειδικότερες γνώσεις, τάσσονται υπέρ της ευελιξίας καθόσον λόγω και του εξειδικευμένου μορφωτικού τους επιπέδου γνωρίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια, ότι μια παράμετρος του ΣΣΑ που ήταν να είναι προσηλωμένο σε αυστηρούς κανόνες χωρίς ευελιξία δεν βοήθησε στην υπέρβαση της κρίσης, ιδιαίτερα για τις ασθενέστερες οικονομίες, όπως αυτή της Ελλάδας.

Στη συνέχεια και για την ερώτηση 11, που αφορά την αναθεώρηση του κριτηρίου του ελλείμματος το 44% των ερωτηθέντων, σύμφωνα με το διάγραμμα 6.9, θεωρεί το 3% του κριτηρίου του ελλείμματος χαμηλό και απαντά ότι θα προτιμούσε από την αναθεώρηση να προκύψει ένα κατά τι υψηλότερο κριτήριο ελλείμματος. Τα υψηλότερα ποσοστά των απαντήσεων τα φέρουν οι άνδρες και οι κάτοχοι μεταπτυχιακών που ηλικιακά ανήκουν στις κατηγορίες των ηλικιών 31-50 και 51-65 ετών.

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων στο ερωτήμα αυτό θεωρούνται δικαιολογημένες και αποτελούν συνέπεια της παρατεταμένης ύφεσης που διέρχεται η χώρα από την οποία τα πολύ χαμηλά ελλείματα δεν θα την βοηθήσουν να εξέλθει από την ύφεση, διότι σημαίνουν περιορισμούς δαπανών, αύξηση εσόδων από φορολογία και πιθανόν μείωση του Π.Δ.Ε.

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων στην ερώτηση 11 συνδέεται εν πολλοίς και με τις απαντήσεις της ερώτησης 10 που τάσσονται υπέρ της μεγαλύτερης ευελιξίας. Επομένως μπορεί κανείς να εξάγει εκ των δύο αυτών ερωτήσεων ένα συμπέρασμα ή το ΣΣΑ να γίνει πιο ευέλικτο ή το κριτήριο του ελλείμματος, λαμβάνοντας υπόψη και τις πιέσεις που δέχονται τα Κ-Μ σήμερα να γίνει ελαστικότερο με αύξηση κατά μία τουλάχιστον μονάδα προς α πάνω.

Δεν αποκλείεται πάντως, αν θέλουμε να δούμε αξιολογικά αυτή την ερώτηση και τις απαντήσεις που δόθηκαν να τεθεί στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης σε ενδεχόμενη πρόταση ένα σενάριο μιας πιθανής αύξησης του ελλείμματος από 3% σε 4% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Δεν αποκλείεται δηλαδή ταυτόχρονα με την αύξηση του επιπέδου του χρέους

να έχουμε και μια οριακή αύξηση του κριτηρίου του ελλείμματος. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο δεν έχει καν συζητηθεί ή περιληφθεί σε προτάσεις, που έχουν υποβληθεί μέχρι σήμερα, ωστόσο η ρευστότητα, ανασφάλεια και οι κίνδυνοι που επέφερε η ενεργειακή κρίση, μπορεί να οδηγήσουν και σε αλλαγή του χάρτη των διαπραγματευτικών κινήσεων των Κ-Μ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι απαντήσεις στο ερώτημα 13, που αφορούν τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις που κρίνουν αναγκαίες οι ερωτούμενοι που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη, όπως αυτές απεικονίζονται στο διάγραμμα 6.11.

Εδώ οι ερωτούμενοι απαντούν με βάση αυτό που βιώνουν σήμερα ως πρόβλημα, και που σύμφωνα με αυτούς είναι το πρόβλημα της υποαπασχόλησης και ανεργίας. Ετσι τελείως δικαιολογημένες είναι οι απάντησεις τους υπέρ των παρεμβάσεων προώθησης της απασχόλησης και των δημοσίων επενδύσεων που συγκεντρώνουν και την πλειοψηφία. Και ενώ εδώ είναι αμελητέα η διαφοροποίηση των απαντήσεων σε φύλλα, η πλειοψηφία των νεότερων ηλικιών τάσσεται υπέρ των παρεμβάσεων προώθησης της απασχόλησης. Τούτο δικαιολογείται πρωτίστως, από το γεγονός ότι η ανεργία πλήττει κυρίως τους νέους.

Σε ότι αφορά τις απαντήσεις που δόθηκαν στο ερώτημα 17, που επικεντρώνεται στο τι θα ήθελαν να συμβεί στο μέλλον με το ΣΣΑ, αν δηλαδή θα πρέπει να ισχύσει ή όχι, όταν πάψει η πανδημία. Στην ερώτηση αυτή, όπως εμφανίζεται στα στοιχεία που παρουσιάζονται στο διάγραμμα 6.15, το 44,1% τάσσονται εκ νέου στην υιοθέτηση δημοσιονομικών κριτηρίων. Στην τάση αυτή κυριαρχούν οι άνδρες, οι νεότερες ηλικίες και δη αυτές με μεταπτυχιακό. Οι απαντήσεις αιτιολογούνται από το γεγονός ότι οι νέοι δεν θα ήθελαν εκ νέου δημοσιονομικές περιπέτειες από μια ενδεχόμενη νέα κρίση και προτιμούν την ασφάλεια εστώ και με κάποιους περιορισμούς από τον κίνδυνο μιας ενδεχόμενης κρίσης που θα τους υποθήκευε το μέλλον.

Τέλος, σε ότι αφορά το ερώτημα 19, για το μίγμα των δημοσιονομικών μέτρων που κρίνουν οι ερωτούμενοι ως αναγκαία, φαίνεται ότι η κυρίαρχη τάση είναι το χρέος να ανέλθει στο κατώφλι του 100%. Εντύπωση, ωστόσο εδώ προκαλεί το γεγονός ότι οι ερωτούμενοι φαίνεται ότι αποδέχονται ακόμη και ένα μικρότερο έλλειμμα της τάξης του 2% έναντι του 4% που τους είχε προταθεί σε συνδυαστικές ωστόσο ερωτήσεις. Εξυπακούεται ότι οι απαντήσεις αυτές δεν έχουν την αιολογητική βάση ότι μεγαλύτερο επίπεδο χρέους προϋποθέτει για την βιωσιμότητά του και επαρκές πλεόνασμα, ήτοι μικρότερο έλλειμμα, καθόσον οι παραδοχές αυτές είναι προωθημένες για να τις συλλάβουν οι ερωτώμενοι.

Μικρό, πάντως εδώ ποσοστό (13,2%) των ερωτηθέντων, φαίνεται ότι αποδέχεται το σύστημα όπως ισχύει σήμερα (δηλαδή έλλειμμα 3% και δημόσιο χρέος 60%). Έτσι ενώ φαίνεται ότι έχουν αποκρυσταλλώσει άποψη ότι το ΣΣΑ δεν θα πρέπει να διατηρηθεί ως έχει αναφορικά με τα δημοσιονομικά κριτήρια του ελλείματος και χρέους, ωστόσο δεν έχουν αποκρυσταλλώσει ξεκάθαρη άποψη προς τα που να κινηθεί. Τούτο ενισχύεται και από το γεγονός ότι ένα σχετικά σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται στο 16,9% δεν εκφράζει τελικά γνώμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στο Κεφάλαιο αυτό συνοψίζονται οι συμπερασματικές παρατηρήσεις ως προς την συμβολή κατ'αρχήν και ακολούθως στην αναγκαιότητα και κατεύθυνση μιας τροποποίησης του ΣΣΑ. Χωρίς να εξαντλείται η ανάλυση, τεκμηρίωση των δύο αυτών ζωτικής σημασίας για την βιωσιμότητα των ευρωπαϊκώνδημόσων οικονομικών, η προσοχή επικεντρώνεται στις βασικές εκτιμήσεις και κρίσεις. Οι αχαρτογράφητες αλλωστε εξελίξεις που επιτείνονται με την πρόσφατη ενεργειακή κρίση, την έξαρση του

πληθωρισμού και τον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία, δεν επιτρέπουν ασφαλή συμπεράσματα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο πολιτικό και οικονομικό πεδίο.

7.1. Αναθεώρηση Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης: Προς ένα περισσότερο ευέλικτο και αποτελεσματικό ΣΣΑ

Μια όσο το δυνατόν συστηματική διερεύνηση των εμπειρικών απόψεων, κριτικών παρατηρήσεων και προσανατολισμών αναδεικνύει δύο βασικές εστίες που πρέπει να τύχουν της δεούσης προσοχής.

Η πρώτη είναι ότι το ΣΣΑ δεν μπορεί επ' αόριστον να αναστέλλεται μια που για την διασφάλιση της βιωσιμότητας και σταθερότητας των οικονομικών, απαιτούνται εγγυήσεις και εφαρμογή ασφαλιστικών δημοσιονομικών δικλίδων.

Οϊωαννίδης Γ. και Κολιούση Π., (2021), επισημαίνουν ότι η κληρονομιά της κρίσης δεν επιτρέπει την επιστροφή στο προηγούμενο καθεστώς. Το κύριο ερώτημα γι αυτούς αλλά και πολλούς άλλους αναλυτές, συμπεριλαμβανομένου και του συγγραφέως είναι τα χαρακτηριστικά που θα έχει η νέα κανονικότητα και το στοιχείο διαφοροποίησης των δυνατών δημοσιονομικών πορειών που μπορούν να έχουν τα Κ-Μ εστιασμένα όμως σε ένα μονοπάτι δημοσιονομικής προσαρμογής.

Το μονοπάτι δημοσιονομικής προσαρμογής θα εξαρτάται όχι από οριζόντιους δημοσιονομικούς κανόνες αλλά από την κατάσταση που θα βρίσκεται κάθε Κ-Μ και τις δυνατότητες που αυτό έχει. Τούτο πρακτικά σημαίνει ότι σε περιόδους σταθερότητας ή ισχυρής ανάπτυξης ο λόγος ΔΧ/ΑΕΠ πρέπει να παραμένει σταθερός, σε περιόδους χαμηλής ανάπτυξης να μειώνεται σχετικά αργά και σε περιόδους ισχυρής ανάπτυξης να μειώνεται ταχύτερα. Ομοίως θα μπορούσε κανείς να κινηθεί και για την περίπτωση των ελλειμμάτων όπου εδώ θα μπορούσαν να επανεξεταστούν σταθμιστούν και υποθέσεις εργασίας για το τι συνιστά και πως προσμετράται το έλλειμμα.

Το ζήτημα που θέτουν πολλοί αναλυτές και ιδιαίτερα ο CreelJ, (2002), για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και πως οι αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών μπορούν να γίνουν διαχειρίσιμες φαίνεται ότι παραμένει εδώ και 20 χρόνια από την κυκλοφορία του ευρώ και την δημιουργία της ΟΝΕ παρά τα σημαντικά θεσμικά βήματα που έχουν γίνει με την πρόβλεψη του εξαμήνου και σειρά Κανονισμών που ενδυνάμωσαν το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Σταθμίζοντας τις τελευταίες εξελίξεις αλλά και προοπτικές ο ΓκίκαςΧαρδούβελης (2022), θεωρεί ως πλέον πιθανό ότι οι Ευρωπαίοι θα αρχίσουν να βλέπουν το Σύμφωνο Σταθερότητας, όχι πλέον ως δίλημμα μεταξύ κανόνων έναντι διακριτικής ευχέρειας στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά περισσότερο ως αλληλοσυμπληρούμενο συνδυασμό κανόνων και διακριτικής ευχέρειας, εντός ενός ορθού πλαισίου διακυβέρνησης.

Η δεύτερη διαπίστωση που εξάγεται είναι ότι οι παθογένειες που προέκυψαν από την εφαρμογή του ΣΣΑ πρέπει να ληφθούν υπόψη για να προχωρήσουμε στις αναγκαίες προσαρμογές. Οι εμπνευστές/εισηγητές της νέας αρχιτεκτονικής του ΣΣΑ αυτή την φορά πρέπει να είναι περισσότερο προσεκτικοί και να μάθουν τόσο από λάθη και παραλείψεις, όσο και από επιτυχίες που επέφερε το ΣΣΑ στην πρώτη του εφαρμογή. Αναμφίβολα, δηλαδή το ΣΣΑ δεν μπορεί να παραμείνει ως έχει, με την επαναλειτουργία του σε ισχύ, αλλά πρέπει να τροποποιηθεί προκειμένου να ενσωματωθούν σε αυτό εκτός από μια οριζόντια δημοσιονομική προσέγγιση και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά οικονομιών της ΕΕ, αν όχι εκάστης χώρας.

Απαιτείται μια μεγαλύτερη κατ' αρχήν ευελιξία ως προς τους ποσοτικούς στόχους. Με βάση μια τέτοια προσέγγιση το έλλειμμα μπορεί για παράδειγμα να παραμείνει στο στόχο του 3% λαμβανομένου υπόψη και των διαρθρωτικών πόρων του Ταμείου Ανάπτυξης και των άλλων ενισχυτικών πολιτικών που θα ενισχύσουν τα δημόσια οικονομικά των Κ-Μ για την ανάταξη της ύφεσης και την αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων όπως πανδημία, ενεργειακό, πληθωρισμός. Στόχος όπως σωστά επισημαίνει και ο Κόλλιας Κ (2021) το νέο αναθεωρημένο Σύμφωνο Σταθερότητας που θα προκύψει να μην σημαίνει ούτε δημοσιονομική ασφυξία αλλά ούτε και δημοσιονομική ασυδοσία. Αντίθετα, το νέο ΣΣΑ θα πρέπει να σημαίνει εφικτοί, ελαστικοί και διαρκώς επικαιροποιημένοι στόχοι, ώστε να είναι βιώσιμο και να μη χρήζει αναστολών όπως το υφιστάμενο.

Ωστόσο, ο στόχος του χρέους του 60% δεδομένου ότι σε πολλές χώρες Μέλη δεν μπορεί και με το πιο αισιόδοξο σενάριο να καλυφθεί, θα μπορούσε και υπό όρους σε ορισμένες περιπτώσεις χωρών να προσεγγίσει το 100% και ίσως να τείνει διαφοροποιούμενο σε ομάδες χωρών (πχ Ιταλία, Ελλάδα Βέλγιο που έχουν υψηλό χρέος και αδυνατούν ένα τέτοιο σενάριο ακόμη και σε ορίζοντα πολλών ετών να το εκπληρώσουν.

Προς την κατεύθυνση των κριτηρίων 3% έλλειμμα και 100% χρέος τάσσεται και ομάδα τεχνοκρατών του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας Francova O, et al. (2021) σε μια τεκμηριωμένη ανάλυση που επιχειρούν.¹⁷

Σύμφωνα με τον Μαραβέγια Ν. (2016), η οικονομική τεχνοκρατική διαχείριση χωρίς ιδεολογικό και πολιτικό περιεχόμενο φαίνεται να μην υπολογίζει τις ανάγκες των λιγότερο ευνοημένων χωρών, αλλά να προτάσσει αποκλειστικά την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η αυστηρή τήρηση των κανόνων για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και του κοινού νομίσιματος, εντείνει την οικονομική δυσπραγία των πολλών και στραγγαλίζει τις δυνατότητες άσκησης κοινωνικής πολιτικής στις λιγότερο αποδοτικές οικονομίες των χωρών του ευρωπαϊκού Νότου.

Οι διαπιστώσεις αυτές οδηγούν στην αναζήτηση να βρεθεί μια δεύτερη δυνατότητα που θα μπορούσε να ήταν η διαφοροποίηση των στόχων ανά χώρα και κάποια ευελιξία ως προς την διαφοροποίηση των κανόνων για τις δημόσιες δαπάνες προτεραιοποιώντας και εξαιρώντας από τον υπολογισμό του ελλείμματος όσες δαπάνες συμβάλλουν πχ στην αναπτυξιακή δυναμική των Κρατών Μελών πχ στην προώθηση της απασχόλησης ή και σε άλλα διαρθρωτικά προβλήματα που πρέπει κατά προτεραιότητα να αντιμετωπιστούν.

Επιπλέον μια εμμονή στην ίδια διάρθρωση του ΣΣΑ όπως ίσχυε πριν την αναστολή του, υποκρύβει τον κίνδυνο διεύρυνσης των ανισοτήτων μεταξύ των Κ-Μ, αφού η αναπτυξιακή δυναμική και οι ανάγκες της κάθε χώρας είναι διαφορετική. Αλλα μέτρα, άλλωστε, χρειάζονται να ληφθούν όταν βρίσκεται μια οικονομία σε ύφεση, άλλα όταν σε μια οικονομία υπάρχουν συνθήκες υψηλού ρυθμού ανάπτυξης.

Επισημαίνεται επίσης, λαμβάνοντας υπόψη και την πρόσφατη ενεργειακή κρίση, και την αύξηση των επιτοκίων δανεισμού από την ΕΚΤ, ότι ελοχεύει ο κίνδυνος για τις χώρες της ευρωζώνης και την Ελλάδα να περιπέσουν σε στασιμότητα ή ύφεση, που θα οδηγήσουν το δημόσιο χρέος να γίνει εφιάλτης και να μας απειλεί όπως το 2009, ιδιαίτερα στην περίπτωση που το κριτήριο του χρέους παραμείνει αγκυλωμένο στο 60% του ΑΕΠ. Σε μια τέτοια περίπτωση θα είναι αδύνατο να εξευρεθούν πλεονάσματα για να μειώσουν το χρέος και αν αυτό γίνει ενδεχομένως οι αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία θα είναι χειρότερες από αυτές που βιώσαμε με την πρώτη κρίση.

Αναμφισβήτητα, θεωρείται αναγκαία η ενίσχυση του προληπτικού μηχανισμού και της παρακολούθησης των προγραμμάτων που καταρτίζονται από τα Κράτη Μέλη καθώς

¹⁷Francova O, Hitaj E., Goosen J., Kraemer R., Lenarcic A., Palaiodimos G., (2021). “*EU Fiscal Rules: Reform Considerations*”, Discussion paper, European Stability Mechanism.

και των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης. Η προηγούμενη εμπειρία που συνέβαλλε στην υιοθέτηση του θεσμού του ΣΣΑ κατέδειξε ότι οι μηχανισμοί αυτοί ήταν ατελείς ως αδύναμοι με αποτέλεσμα την αδυναμία αντιμετώπισής ης. Αυτή υπήρξε, άλλωστε και η γενεσιουργός αιτία της δημιουργίας του θεσμού των ΣΣΑ όπως αναφέραμε και στο πρώτο μέρος ης παρούσας εργασίας.

Εν κατακλείδι, διαφαίνεται η ανάγκη ύστερα από την επιβεβλημένη περίοδο αναστολής του ΣΣΕ να αρχίσει ο διάλογος, τεχνική επεξεργασία και διαβούλευση των θεσμικών οργάνων με την συμμετοχή των Κ-Μ για μια αναθεώρηση του ΣΣΑ προς ένα ευέλικτο μηχανισμό με ενδυναμωμένα τα στοιχεία πρόληψης και προσαρμοσμένα κριτήρια ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των Κ-Μ με διαρθρωτικά προβλήματα για τον υπολογισμό του ελλείμματος. Το μεν έλλειμμα μπορεί, ενδεχομένως, να επανακαθοριστεί στο ίδιο επίπεδο του 3% με προβλεπόμενες εξαιρέσεις ως προς τον υπολογισμό του, το δε χρέος, ένα επίπεδο 100% σύμφωνα με την πρόταση της Ιταλίας, φαίνεται να κερδίζει έδαφος.

7.2. Προτάσεις για επαναπροσανατολισμό του ΣΣΑ στις νέες δημοσιονομικές συνθήκες και ανάγκες όπως αυτές διαμορφώνονται

Το νέο περιβάλλον όπως αυτό διαμορφώνεται χρήζει ιδιαίτερης προσοχής. Με δεδομένο τις εξελίξεις που τρέχουν απαιτείται διαρκής ανάλυση, επεξεργασία των δεδομένων προτού προταθεί οποιαδήποτε. Οι συνθήκες του χθες δεν ισχύουν σήμερα και δεν είναι αυτές που θα καθορίσουν το αύριο. Το ερώτημα δεν είναι πλέον το πόση ή ποια Ευρώπη θέλουμε, αλλά το πως θα εγκαθιδρύσουμε μια τέτοια οικονομική και νομισματική διακυβέρνηση που όλοι να ωφελούνται και προστατεύονται αξιοποιώντας τα νομικά εργαλεία και τα μέσα που είναι διαθέσιμα σε κάθε χρονική φάση της πορείας τους.

Την παραπάνω παραδοχή φαίνεται να εστερνίζεται και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που στην Ανακοίνωση της το 2021¹⁸ αναγνωρίζει την ανάγκη η επανεκκίνηση της συζήτησης για την οικονομική διακυβέρνηση και το ΣΣΑ να λάβει υπόψη τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την κρίση. Αυτό θα καταστήσει δυνατό τον προβληματισμό σχετικά

¹⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής (2021) στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, “Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης”, Εκθεση για την εφαρμογή των κανονισμών

με το πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης που θα μπορεί να στηρίξει πλήρως τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση των μακροοικονομικών προκλήσεων μετά τη νόσο Covid.

Στην ανωτέρω αναφερόμενη Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το κεντρικό θέμα συζήτησης και προβληματισμού που τίθεται είναι το πως μπορεί να βελτιωθεί το δημοσιονομικό πλαίσιο ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε όλα τα κράτη μέλη και να διευκολυνθεί η εξάλειψη των υφιστάμενων μακροοικονομικών ανισορροπιών και η αποφυγή νέων ανισορροπιών. Η προσοχή εστιάζεται επίσης και στην απλούστευση του πλαισίου της ΕΕ ώστε να βελτιωθεί η διαφάνεια καθώς και στον ενδεδειγμένο ρόλο εποπτείας που μπορεί να διασφαλίσει με την σειρά του και την αποτελεσματική επιβολή μέσω κυρώσεων.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, θεωρείται αναγκαίο η ΕΕ να προσπαθήσει να αποφύγει την πρόωγη δημοσιονομική αusterοποίηση που υιοθετήθηκε μετά την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 που προκάλεσε μια διπλή ύφεση που θα μπορούσε, ίσως, να είχε αποφευχθεί. Η ύφεση λειτουργεί επιταχυντικά προς το Δημόσιο χρέος αφού το ΑΕΠ συρρικνώνεται που αποτελεί και τον παρανομαστή του κλάσματος Χρέος/ΑΕΠ. Αντίθετα, η πτώση του δημοσίου χρέους, ως ποσοστό του ΑΕΠ, εκτιμάται ότι μπορεί να προέλθει από την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, καθόσον τα ονομαστικά επιτόκια προσδοκείται ότι θα διατηρηθούν σε επίπεδα χαμηλότερα από το ρυθμο αύξησης του ΑΕΠ.

Ως προτεραιότητας ζήτημα, μετά την πανδημική κρίση, εφόσον και η νέα ενεργειακή πρόκληση μετριαστεί, τίθεται, να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για μια δυναμική και διατηρήσιμη ανάπτυξη, που θα αποτελέσει και τον βασικό παράγοντα που θα συνεισφέρει στη μείωση του δημοσίου χρέους. Σε βραχυχρόνιο ορίζοντα η ανάπτυξη βασίζεται σε δημοσιονομικά μέτρα στήριξης, μακροπρόθεσμα όμως πρέπει να στηριχτεί σε μεταρρυθμίσεις που θα πρέπει να δημιουργήσουν συνθήκες ανατροφοδοτούμενης ανάπτυξης.

Κατά τον Λιαρκόβα Π. (2022), η όποια αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων του ΣΣΑ είναι απαραίτητο να μη διαιωνίζει τις αδυναμίες του παρελθόντος. Ειδικότερα, το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ δε θα πρέπει να ενσωματώνει στοιχεία που προκαλούν ασυνέπειες, ούτε να στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε μη παρατηρήσιμες μεταβλητές.

Το υφιστάμενο δημοσιονομικό πλαίσιο με τα κριτήρια του χρέους και ελλείμματος πρέπει να επανεξεταστούν δεδομένου ότι έχει αλλάξει ριζικά το οικονομικό περιβάλλον. Η διατήρηση μιας ενιαίας τιμής αναφοράς χρέους για όλα τα Κ-Μ που χαρακτηρίζονται

όμως από ετερογένεια, φαίνεται να στερείται πλέον δικαιολογητικής βάσης στη μετά covidεποχή.

Προς την κατεύθυνση αυτή και σε ότι αφορά το χρέος, οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες, εφόσον προταθούν, αναφορικά με το χρέος δεν θα πρέπει να επιτάσσουν την εμπροσθοβαρή μείωση του χρέους, αφού κάτι τέτοιο θα λειτουργούσε ανασταλτικά για την ανάπτυξη και θα καθυστερούσε τη δημοσιονομική προσαρμογή των προβληματικών χωρών. Προς το συμπέρασμα αυτό καταλήγει και ο Thomsen P. (2019) πρώην Διευθυντής στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και υπεύθυνος για το Πρόγραμμα για την Ελλάδα, ο οποίος παραδέχεται ότι η Ελλάδα ούτε το 2034 δεν θα επανέλθει στα προ των Μνημονίων επίπεδα ανάπτυξης και ΑΕΠ. Συνεπώς μια εμπροσθοβαρή μείωση του χρέους απαιτεί μια τέτοια δημοσιονομική προσαρμογή που θα καταδικάσει την οικονομία σε μη ανατρέψιμη ύφεση.

Κατά τον Γκίκα Χαρδούβελη (2022), η ΕΕ θα πρέπει να δει το νέο ΣΣΑ, όχι πλέον ως δίλημμα μεταξύ κανόνων έναντι διακριτικής ευχέρειας στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά περισσότερο ως αλληλοσυμπληρούμενο συνδυασμό κανόνων και διακριτικής ευχέρειας, εντός ενός ορθού πλαισίου διακυβέρνησης.

Με βάση τα μέχρι σήμερα δημοσιονομικά δεδομένα της ΕΕ¹⁹, τις απόψεις των τεχνοκρατών και τις συζητήσεις και την εκτεταμένη βιβλιογραφία επί του θέματος, θεωρούμε ότι τελικά ο αναπροσανατολισμός του ΣΣΑ θα πρέπει να κινηθεί προς τις εξής κύριες κατευθύνσεις/άξονες:

- να συνδεθεί το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο με ευρύτερους οικονομικούς, κοινωνικούς και αναπτυξιακούς στόχους της Ε.Ε
- να ληφθεί ιδιαίτερος υπόψη, στο πλαίσιο του διορθωτικού σκέλους του ΣΣΑ, η στενή σχέση μεταξύ του χρέους και του ελλείμματος, κυρίως σε χώρες με υψηλό χρέος (στις οποίες το δημόσιο χρέος υπερβαίνει το 100% του ΑΕΠ)
- να βελτιωθούν τα εθνικά δημοσιονομικά πλαίσια, με ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα λογιστικής και στατιστικών, καθώς και σε μεθόδους προγνώσεων²⁰.

¹⁹European Commission, European Economic Forecast, Spring 2022, Institutional paper 173, May 2022.

²⁰Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο σε ειδική εκθεσή του για το προληπτικό σκέλος του ΣΣΑ αναφέρει ότι συντρέχει ανάγκη να βελτιωθεί η ποιότητα των πληροφοριών που περιέχονται στα Προγράμματα Σταθερότητας και Σύγκλισης (ΠΣΣ). Απαιτείται περισσότερη διαφάνεια στον αφορά τα μέτρα που προβλέπονται στις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και η εξήγηση των παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη στη συνολική εκτίμηση

- να θεμελιωθούν σχέσεις εμπιστοσύνης σχετικά με το Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Πλαίσιο μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων θεσμικών Οργάνων και των Κρατών Μελών και να καταστεί σαφές ότι πρόκειται για μια συλλογική εργασία που βασίζεται στην αποτελεσματικότητα και ίση μεταχείριση. Ταυτόχρονα το σύστημα να απλοποιηθεί με κανόνες διαφάνειας.
- Να ενισχυθούν οι Εθνικοί Ανεξάρτητοι Δημοσιονομικοί Θεσμοί, δηλαδή τα Δημοσιονομικά Συμβούλια και να παίξουν ενεργότερο ρόλο στην επιτήρηση του δημοσιονομικού πλαισίου ούτως ώστε η λογοδοσία και ιδιοκτησία των οικονομικών πολιτικών να ενδυναμωθεί.
- Μαζί με την αναθεώρηση, του ΣΣΑ θα πρέπει να αναγνωριστεί και η σημασία της δημιουργίας ενός μόνιμου κεντρικού εργαλείου δημοσιονομικής ικανότητας (central fiscal capacity).²¹
- Να αναζητηθούν νέα δημοσιονομικά πρότυπα (fiscal standards) αντ'ι των δημοσιονομικών κανόνων (fiscal rules) που να στηριχθούν σε ποιοτικές προδιαγραφές κατά πόσον αυτές πληρούνται, όπως για παράδειγμα η βιωσιμότητα του χρέους αντί του κανόνα του ποσοτικού κριτηρίου του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η βιωσιμότητα του χρέους άλλωστε δεν εξαρτάται μόνο από το ύψος του χρέους αλλά από το πρωτογενές πλεόνασμα. Ένα υψηλό χρέος άλλωστε, δεν αποτελεί πρόβλημα στο μέτρο που το πρωτογενές πλεόνασμα μπορεί να το χρηματοδοτεί χωρίς προβλήματα.
- Να διασφαλίσουν τα νέα δημοσιονομικά πρότυπα ή οι κανόνες που θα τεθούν για τα Κ-Μ συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης διευκολύνοντας πιθανότητα με τη μέθοδο των εξαιρέσεων από τον υπολογισμό των δαπανών τον πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό. Τούτο πρακτικά θα σήμαινε ότι οι αμυντικές δαπάνες ή οι δαπάνες για ψηφιακές και περιβαλλοντικές επενδύσεις πιθανόν να συμφωνηθεί από όλες τις χώρες να μην προσμετρώνται στον ορισμό των δημοσιονομικών δαπανών.
- Οι όποιοι κανόνες τεθούν να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας προκειμένου να μην επιβαρύνονται, μετά την αναστολή των ευνοϊκών αποφάσεων της ΕΚΤ, με υψηλό κόστος δανεισμού και χάνουν δημοσιονομικό χώρο.

²¹Στουρνάρας Ι. (2021)

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αργείτης Γ., (2012). *“Περιορισμοί Στόχοι και βασικά χαρακτηριστικά μιας εναλλακτικής πολιτικής”*, Ινστιτούτο Εργασίας - ΓΣΣΕ.

Αργείτης Γ., Καρατζάνης Ν., Παϊταρίδης, Πασσάς Κ. και Πίερρος Χ. (2018). *“Να(υτα)π’ατη των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής της Ελλάδας”*, Εκδόσεις Παπαζήση.

Αργυρός Γ, Δεδούλη Λαζαράκη Αικ.,(2018).*“Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας*, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βαβούρας Ι, Βαβούρα Χ, (2019). *Οικονομική Πολιτική* (Τρίτη ενημερωμένη έκδοση εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Βαβούρα Ι, Βαβούρα Χ, “*Το ζήτημα της αναθεώρησης του Συμφωνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης*”, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τεύχος 50, 2022 σελ. 99-109.

Γκίκας Χαρδούβελης, (2022). *Εισήγηση στο Συνέδριο για το μέλλον της Ευρώπης υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εξωτερικών και του Ιδρύματος Μεσογειακών Μελετών*, Αθήνα 17 Μαρτίου 2022.

Ιωαννίδης Γ, Κολιούση Π, (2021), “*Η αναθεώρηση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Πλαισίου*”, επισκόπηση της συζήτησης και μια μετριοπαθής πρόταση, Δοκίμιο εργασίας, Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

Καζάκος Π, (2011), “*Από τον ατελή εκσυγχρονισμό στην κρίση. Μεταρρυθμίσεις, χρέη και αδράνειες στην Ελλάδα (1993-2010)*”, Εκδόσεις Πατάκη.

Καραβίτης Ν, (2008), “*Δημόσιο Χρέος και Ελλειμμα*”, Εκδόσεις Διόνικος

Κόλλιας Κ. (2021). “*Βιώσιμη ανάπτυξη και νέο Σύμφωνο Σταθερότητας*”, Οικονομικά Χρονικά Τεύχος 174 σελ. 8.

Λιαρκόβας Π. (2022). “*Το νέο Σύμφωνο Σταθερότητας*”, Ημερίδα στο Οικονομικό Επιμελητήριο, 14 Ιανουαρίου 2022.

Μαραβέγιας Ναπολέον, (2016). “*Ευρωπαϊκή Ένωση-Δημιουργία, εξέλιξη*”, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.

Μιχοπούλου Σ., (2014), “*Κρίση χρέους, δημοσιονομική λιτότητα και οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη*”, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΣΕ, Μελέτη αρ. 30.

Στεφάνου Κ., (2016). “*Μια επαναθεώρηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης*”, συμβολή στο βιβλίο του Μαραβέγια Ν. Ευρωπαϊκή Ένωση-Δημιουργία, Εξέλιξη, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.

Στεφάνου Κ., (1999). “*Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*”, Τρίτη έκδοση με πρόσθετη ενημέρωση μέχρι και τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Χατζηγιάννης Κ, (2018). “*Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) και η εξέλιξή του*”, Κείμενα Οικονομικής & Διεθνοπολιτικής Ανάλυσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Στουρνάρας Ι., (2021). “*Βασικές αρχές για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων*”, Οικονομικά Χρονικά Τεύχος 174 σελ. 10-11.

Ταγκαλάκης Αθ., Σαραιδάρης Α. (2021). “*Η εμφάνιση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης: Εξελίξεις και δράσεις μετά την έκθεση των πέντε Προέδρων*”, Τράπεζα της Ελλάδος.

Τριήρη Ε., (2021), “*Πιο ευέλικτο Σύμφωνο Σταθερότητας*”, άρθρο στην Ναυτεμπορική 4 Δεκεμβρίου 2021 <https://m.naftemporiki.gr/strogy/1807383>

Χατζηγιάννης Κ.,(2018). “Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) και η εξέλιξή του”, Κείμενα Οικονομικής και Διεθνοπολιτικής Ανάλυσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Ξένη

Creel J, (2002). “*The European Stability Pact and Feedback Policy Effects*”, Journal of Economic Integration, 17(3), September 2002.

Franzova O, Hitaj E., Goosen J., Kraemer R., Lenarcic A., Palaiodimos G., (2021). “*EU Fiscal Rules: Reform Considerations*”, Discussion paper, European Stability Mechanism.

Martin P.J.,Pisani-Ferry, X.Ragot (2021), “*Reforming the European Fiscal Framework*”, Les notes du conseil d’analyse économique, no 63.

Martin P.,et all (2021). “*Reforming the European Fiscal Framework*”, Les notes du Conseil d’analyse économique, no 26.

LiargovasPanagiotis and VasilisPilichos, (2022). “*Is EU Fiscal Governance Effective? A Case Study for the Period 1999-2019*”, Economies 10, 187, <https://doi.org/10.3390/economies10080187>

KrugmanP.R, andObstfeldM., (2011). “*Διεθνής Οικονομική*”, Δεύτερος Τόμος, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ.

Papadopoulos C, (2018). “*When the Greek Political System Clashed with Europe: Why the Greek Sovereign-Debt Crisis is Taking so Long to End*”, UluslarasiIkiskiler, Vol. 15, No 58, 2018, pp 21-34, <https://dx.doi.org/10.33458/uidergisi.518194>

Petrakos, G. Rontos, K., Vavoura, C., Salvati, L., and Vavouras, I. (2021). “*Political budget cycles and the effects of the Excessive Deficit Procedure: The case of Greece*”. Regional Statistics, 11(2), 1-20.

Rayo A., (2022). “*The amendment of the European Stability Mechanism*”. Review of International & European Stability Mechanism, sel. 84-103.

Thomsen P., (2019). “*The IMF and the Greek crisis: Myths and realities*, speech at the London School of Economics”.

Κανονισμοί

ΕΕ (1997) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου της 7^{ης} Ιουλίου 1997 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών (ΕΕL 209 της 2.8.1997, σ.1-5).

ΕΕ (1997) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου της 7^{ης} Ιουλίου 1997 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος. (ΕΕ L 209 της 2.8.1997, σ. 6-11).

ΕΕ (2005) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1055/2005 του ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27^{ης} Ιουνίου 2005 για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1466/97 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολιτικών (ΕΕ L 174 της 7.7.2005, σ. 1-4).

ΕΕ (2005) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1056/2005 του ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27^{ης} Ιουνίου 2005 για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1467/97 για την Επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 174 της 7.7.2005, σ. 5-9).

ΕΕ (2009) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 479/2009 του Συμβουλίου της 25^{ης} Μαΐου 2009 για την εφαρμογή του πρωτοκόλλου σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος το οποίο προσαρτάται στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΕ L 145 της 10.6.2009, σ. 1-9).

ΕΕ (2010) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 670/2010 του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουλίου 2010 για την τροποποίηση του Κανονισμού 479/2009 όσον αφορά την ποιότητα των στατιστικών στοιχείων στο πλαίσιο της διαδικασίας του υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 198 της 30.7.2010, σ. 1-4).

ΕΕ (2011) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1173/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2011 για την αποτελεσματική επιβολή της δημοσιονομικής εποπτείας στη ζώνη του ευρώ (ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 1-7).

ΕΕ (2011) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1174/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2011 σχετικά με κατασταλτικά μέτρα για τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισοροπιών στην ευρωζώνη (ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 8-11).

ΕΕ (2011) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1175/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2011 που τροποποιεί τον Κανονισμό 1466/97 του Συμβουλίου για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών (ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 12-24).

ΕΕ (2011) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισοροπιών (ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 25-32).

ΕΕ (2011) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου της 8^{ης} Νοεμβρίου 2011 που τροποποιεί τον Κανονισμό 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασφάλιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 33-40).

ΕΕ (2013) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 472/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2013, για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οπο'ία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα (ΕΕ L140 της 27.5.2013, σ. 1-10).

ΕΕ (2013) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 473/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2013, σχετικά με κοινές διατάξεις για την παρακολούθηση και την εκτίμηση των σχεδίων δημοσιονομικών προγραμμάτων και τη διασφάλιση της διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ (ΕΕ L140 της 27.5.2013, σ. 11-23).

Εκθέσεις

AlphaBank, “Δημοσιονομική Στήριξη, Κόστος δανεισμού και Ανάπτυξη 2021, Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, Μάρτιος 2021

Δημόσιο Χρέος & Δανεισμός, Ετήσια Ενημερωτική έκδοση του Οργανισμού Διαχείρισης Δημσίου Χρέους του Υπουργείου Οικονομικών.

Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, Φθινοπωρινή Εκθεση 2021, Νοεμβριος 2021

European Commission (2015), *Report of Five Presidents “Completing Europe’s Economic and Monetary Union.*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020^α). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο για την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Βρυξέλλες 20.3.2020, COM (2020) 123 final.

European Commission (2021). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions: The EU after Covid-19: Implications for economic governance, Strasbourg, 19.10.2021, COM (2021) 662 final.

Ανακοίνωση της Επιτροπής (2021) στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, “Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης”, Εκθεση για την εφαρμογή των κανονισμών

European Commission, European Economic Forecast, Spring 2022, Institutional paper 173, May 2022.

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. (2018). Ειδική έκθεση εκπλήρωσης κυρίου στόχου του προληπτικού σκέλους του ΣΣΑ. Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, (2020), Ευρωπαϊκό εξάμηνο, Οι συστάσεις ανά χώρα καλύπτουν μεν σημαντικά ζητήματα, χρήζουν δε καλύτερης υλοποίησης.

European Central Bank, Annual Report 2021

EuropeanFiscalBoard, AnnualReport 2021

Εθνική Τράπεζα, Αναλύσεις Οικονομίας, Ανάλυση για το έλλειμμα, Φεβρουάριος 2022

National Bank of Greece (2022), Fiscal trends in 2021 and prospects for 2022.

Τράπεζα της Ελλάδος, Εκθεση για την Νομισματική Πολιτική 2021-2022, Ιούνιος 2022

Ιστότοποι

Γκίκας Χαρδούβελης: Τι σημαίνει ο πόλεμος για το Σύμφωνο Σταθερότητας,
www.euro2day.gr/specials/opinions/article

Επίσημος δικτυακός ιστότοπος της Eurostat
(<http://www.eurostat.com>)

Επίσημος δικτυακός ιστότοπος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
(<https://www.europarl.europa.eu>)

Επίσημος δικτυακός ιστότοπος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών
(<http://www.minfin.gr>)

Επίσημος δικτυακός ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας)
(<http://www.ecb.europa.eu>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Πρόσφατα Δημοσιονομικά Στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με την τελευταία εκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Ε.Ε. που αφορούν

1. Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ
2. Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ
3. Πρωτογενές Πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ
4. Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό ΑΕΠ

Πίνακας 1: ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)

ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)									
	5 ΕΤΩΝ ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ					Προβλέψεις ΕΕ Ανοιξη 2022			
	2003-07	2008-12	2013-17	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ΒΕΛΓΙΟ	49,9	54,2	54,1	52,3	51,9	59,2	54,8	54,0	53,4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	46,1	46,1	44,4	44,3	45,0	50,8	51,5	48,8	46,9
ΕΣΘΟΝΙΑ	34,0	40,4	38,9	39,4	39,4	45,9	42,3	43,6	42,7
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	33,5	48,6	32,3	25,3	24,2	27,3	24,9	23,0	21,2
ΕΛΛΑΔΑ	46,4	53,9	53,2	48,5	47,9	59,9	56,9	53,5	47,6
ΙΣΠΑΝΙΑ	38,7	45,9	43,9	41,8	42,3	51,8	50,6	48,4	47,0
ΓΑΛΛΙΑ	53,0	56,1	56,9	55,6	55,4	61,4	59,2	57,0	55,8
ΙΤΑΛΙΑ	47,2	49,7	50,0	48,4	48,5	57,0	55,5	54,0	53,0
ΚΥΠΡΟΣ	38,9	41,3	41,4	42,7	38,4	45,1	44,1	41,0	40,0
ΛΕΤΟΝΙΑ	34,9	42,1	38,5	39,4	38,2	43,3	44,9	44,0	39,4
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	34,3	40,8	34,6	34,0	34,8	42,9	38,7	41,5	39,3
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	41,4	41,2	40,7	42,1	42,9	47,2	42,3	42,7	42,3
ΜΑΛΤΑ	42,5	41,5	38,1	35,8	36,1	46,3	45,5	43,9	42,8
ΟΛΑΝΔΙΑ	43,1	46,5	44,6	42,2	42,0	47,6	46,3	45,2	44,6
ΑΥΣΤΡΙΑ	51,2	51,8	50,9	48,7	48,6	57,0	55,9	51,9	50,3
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	45,6	49,3	48,0	43,2	42,5	49,3	48,1	46,1	45,1
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	45,8	49,0	50,0	43,5	43,3	51,3	49,1	47,3	46,3
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	38,6	41,3	42,8	39,8	40,7	45,3	46,8	44,2	43,3
ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ	48,4	53,0	56,0	53,3	53,3	57,1	54,9	53,9	53,4
Euroarea	46,7	49,6	48,5	46,9	46,9	53,6	52,4	50,3	48,8
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	36,9	36,1	38,3	37,0	36,3	42,0	43,1	43,9	43,1
ΤΣΕΧΙΑ	43,1	43,3	41,2	40,6	41,1	47,3	46,4	44,5	43,7
ΔΑΝΙΑ	51,5	55,6	53,7	50,5	49,5	53,4	51,0	48,3	47,1
ΚΡΟΑΤΙΑ	47,3	48,1	47,4	45,5	46,1	54,5	49,2	48,6	48,5
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	49,7	49,2	48,8	46,1	46,0	51,2	47,9	47,3	46,4
ΠΟΛΩΝΙΑ	44,1	44,5	41,9	41,5	41,8	48,2	44,2	43,9	43,0
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	35,0	38,9	35,0	34,8	36,2	42,0	39,9	41,1	39,6
ΣΟΥΗΔΙΑ	51,8	50,7	50,1	49,8	49,1	52,6	50,2	49,1	47,2
EU	46,8	49,3	48,2	46,5	46,5	53,0	51,6	49,6	48,2

Πηγή: European Commission, European Economic Forecast, Spring 2022, Institutional Paper 173, May 2022

Πίνακας 2: ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΣΟΔΑ, ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΣΟΔΑ, ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)									
	5 ΕΤΩΝ ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ					ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΕ, Προβλέψεις Ανοιξη 2022			
	2003-07	2008-12	2013-17	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ΒΕΛΓΙΟ	49,0	50,4	51,8	51,4	49,9	50,2	49,3	49,0	49,0
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	43,8	44,4	45,2	46,2	46,5	46,5	47,8	46,3	45,9
ΕΣΘΟΝΙΑ	36,2	39,7	38,9	38,9	39,6	40,3	40,0	39,3	39,1
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	34,8	33,6	29,7	25,5	24,7	22,2	23,0	22,4	21,6
ΕΛΛΑΔΑ	39,3	42,7	48,8	49,5	49,0	49,8	49,4	49,2	46,6
ΙΣΠΑΝΙΑ	39,6	36,5	38,6	39,2	39,3	41,5	43,7	43,6	42,6
ΓΑΛΛΙΑ	49,8	50,7	53,2	53,4	52,3	52,5	52,8	52,4	52,7
ΙΤΑΛΙΑ	44,0	46,0	47,4	46,2	46,9	47,4	48,3	48,5	48,7
ΚΥΠΡΟΣ	37,0	37,2	38,7	39,1	39,7	39,3	42,4	40,7	39,9
ΛΕΤΟΝΙΑ	34,1	36,4	37,5	38,5	37,6	38,8	37,6	36,7	36,4
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	33,5	34,6	34,0	34,5	35,2	35,7	37,7	37,0	37,0
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	42,4	42,0	42,1	45,1	45,2	43,7	43,2	42,6	42,4
ΜΑΛΤΑ	38,4	38,4	38,0	37,9	36,7	36,9	37,5	38,3	38,2
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	42,0	42,7	43,4	43,7	43,7	43,9	43,8	42,5	42,6
ΑΥΣΤΡΙΑ	48,6	48,6	49,3	48,9	49,2	49,0	50,0	48,8	48,9
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	40,6	41,5	43,7	42,9	42,6	43,5	45,3	44,2	44,1
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	44,4	44,3	45,0	44,2	43,8	43,5	43,9	43,0	42,9
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	35,9	35,9	40,4	38,8	39,4	39,9	40,7	40,5	40,7
ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ	51,7	52,2	53,9	52,5	52,3	51,6	52,4	51,7	51,7
Euroarea	44,5	45,1	46,5	46,4	46,3	46,5	47,3	46,6	46,3
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	38,1	34,2	37,1	38,7	38,4	38,1	39,0	40,2	40,7
ΤΣΕΧΙΑ	40,1	39,7	40,8	41,5	41,4	41,6	40,5	40,2	39,8
ΔΑΝΙΑ	54,8	54,0	53,8	51,3	53,6	53,3	53,3	49,2	47,7
ΚΡΟΑΤΙΑ	43,7	42,4	44,4	45,5	46,3	47,2	46,4	46,4	46,7
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	42,5	45,1	46,5	44,0	43,9	43,4	41,1	41,3	41,4
ΠΟΛΩΝΙΑ	40,1	39,0	39,1	41,3	41,0	41,3	42,3	39,9	38,6
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	33,3	32,8	33,2	32,0	31,9	32,7	32,8	33,6	33,3
ΣΟΥΗΔΙΑ	53,0	50,6	50,0	50,7	49,7	49,9	50,0	48,7	47,7
EU	44,8	45,0	46,3	46,1	46,0	46,2	46,9	46,0	45,7

Πηγή: European Commission, European Economic Forecast, Spring 2022, Institutional Paper 173, May 2022

Πίνακας 3: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ, ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)

	ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ, ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)									
	5 ΕΤΩΝ ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ					SPRING 2022 FORECAST				
	2003-07	2008-12	2013-17	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
ΒΕΛΓΙΟ	3,7	-0,2	0,6	1,3	0,0	-7,1	-3,9	-3,5	-3,1	
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	0,4	0,8	2,2	2,8	2,3	-3,7	-3,1	-2,0	-0,5	
ΕΣΘΟΝΙΑ	2,4	-0,6	0,1	-0,5	0,1	-5,6	-2,3	-4,3	-3,5	
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	2,3	-12,3	0,4	1,8	1,8	-4,1	-1,1	0,3	1,1	
ΕΛΛΑΔΑ	-2,4	-5,4	-0,8	4,3	4,2	-7,2	-5,0	-1,9	1,3	
ΙΣΠΑΝΙΑ	2,8	-7,2	-2,2	-0,2	-0,8	-8,0	-4,7	-2,8	-2,4	
ΓΑΛΛΙΑ	-0,5	-2,8	-1,6	-0,6	-1,6	-7,6	-5,1	-3,2	-1,7	
ΙΤΑΛΙΑ	1,5	1,0	1,6	1,5	1,8	-6,1	-3,7	-2,0	-1,1	
ΚΥΠΡΟΣ	1,1	-1,7	0,3	-1,3	3,5	-3,6	0,2	1,3	1,1	
ΛΕΤΟΝΙΑ	-0,3	-4,1	0,2	-0,1	0,1	-3,8	-6,8	-6,7	-2,4	
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	0,0	-4,7	0,9	1,4	1,3	-6,6	-0,6	-4,2	-2,0	
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	1,2	1,2	1,8	3,3	2,6	-3,2	1,0	0,0	0,2	
ΜΑΛΤΑ	-0,5	0,0	2,3	3,6	1,9	-8,2	-6,8	-4,4	-3,5	
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1,1	-1,9	0,1	2,3	2,5	-3,0	-2,0	-2,3	-1,7	
ΑΥΣΤΡΙΑ	0,5	-0,3	0,7	1,8	2,0	-6,7	-4,8	-2,1	-0,5	
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-2,3	-4,1	0,1	3,0	3,1	-2,9	-0,4	0,3	1,2	
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	0,1	-3,1	-2,1	2,8	2,1	-6,2	-3,9	-3,2	-2,3	
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	-0,9	-3,9	-0,7	0,3	-0,1	-4,3	-5,0	-2,6	-1,5	
ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ	4,9	0,6	-0,9	0,0	-0,1	-4,8	-2,1	-1,7	-1,2	
Euroarea	0,8	-1,6	0,4	1,4	1,0	-5,6	-3,6	-2,3	-1,1	
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	2,8	-1,1	-0,4	2,4	2,7	-3,5	-3,6	-3,1	-1,9	
ΤΣΕΧΙΑ	-2,0	-2,4	0,7	1,6	1,0	-5,0	-5,1	-3,4	-3,0	
ΔΑΝΙΑ	5,5	0,2	1,4	1,6	4,8	0,4	2,9	1,5	1,1	
ΚΡΟΑΤΙΑ	-2,0	-3,3	0,2	2,3	2,4	-5,3	-1,3	-0,9	-0,5	
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	-3,1	0,2	1,2	0,2	0,1	-5,5	-4,4	-3,3	-1,9	
ΠΟΛΩΝΙΑ	-1,5	-2,9	-1,0	1,2	0,6	-5,6	-0,8	-2,5	-2,6	
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	-0,5	-4,6	-0,2	-1,8	-3,2	-8,0	-5,7	-6,0	-4,7	
ΣΟΥΗΔΙΑ	3,1	1,2	0,5	1,3	1,0	-2,4	0,0	-0,3	0,7	
EU	0,9	-1,6	0,3	1,3	1,0	-5,3	-3,3	-2,2	-1,2	

Πηγή: European Commission, European Economic Forecast, Spring 2022, Institutional Paper 173, May 2022

Πίνακας 4: ΧΡΕΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)

	ΧΡΕΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2003-2023)									
	5 Ετών μέσος όρος				Προβλέψεις ΕΕ Ανοιξη 2022					
	2003-07	2008-12	2013-17	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
ΒΕΛΓΙΟ	94,6	100,4	105,0	99,8	97,7	112,8	108,2	107,5	107,6	
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	65,5	76,2	71,8	61,2	58,9	68,7	69,3	66,4	64,5	
ΕΣΘΟΝΙΑ	4,8	6,9	10,0	8,2	8,6	19,0	18,1	20,9	23,5	
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	26,3	84,1	88,6	63,1	57,2	58,4	56,0	50,3	45,5	
ΕΛΛΑΔΑ	103,7	144,2	179,1	186,4	180,7	206,3	193,3	185,7	180,4	
ΙΣΠΑΝΙΑ	42,1	61,9	98,7	100,5	98,3	120,0	118,4	115,1	113,7	
ΓΑΛΛΙΑ	65,4	83,1	96,0	97,8	97,4	114,6	112,9	111,2	109,1	
ΙΤΑΛΙΑ	105,6	117,6	134,4	134,4	134,1	155,3	150,8	147,9	146,8	
ΚΥΠΡΟΣ	61,1	60,5	103,2	98,4	91,1	115,0	103,6	93,9	88,8	
ΛΑΘΙΑ	11,8	38,1	39,7	37,1	36,7	43,3	44,8	47,0	46,5	
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	18,0	31,1	40,1	33,7	35,9	46,6	44,3	42,7	43,1	
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	7,9	17,7	21,4	20,8	22,3	24,8	24,4	24,7	25,1	
ΜΑΛΤΑ	67,2	66,1	57,4	43,7	40,7	53,4	57,0	58,5	59,5	
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	47,7	59,7	63,8	52,4	48,5	54,3	52,1	51,4	50,9	
ΑΥΣΤΡΙΑ	66,4	79,1	82,3	74,1	70,6	83,3	82,8	80,0	77,5	
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	69,9	101,4	130,6	121,5	116,6	135,2	127,4	119,9	115,3	
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	25,8	38,9	77,1	70,3	65,6	79,8	74,7	74,1	72,7	
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	36,3	40,2	52,9	49,6	48,1	59,7	63,1	61,7	58,3	
ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ	39,5	44,6	60,8	59,8	59,6	69,0	65,8	65,9	66,6	
Euroarea	68,8	83,3	92,9	87,8	85,7	99,2	97,4	94,7	92,7	
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	28,6	14,7	24,8	22,1	20,0	24,7	25,1	25,3	25,6	
ΤΣΕΧΙΑ	27,8	36,5	39,4	32,1	30,1	37,7	41,9	42,8	44,0	
ΔΑΝΙΑ	37,3	41,4	40,2	34,0	33,6	42,1	36,7	34,9	33,9	
ΚΡΟΑΤΙΑ	38,9	55,6	80,8	73,3	71,1	87,3	79,8	75,3	73,1	
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	61,5	77,6	75,3	69,1	65,5	79,6	76,8	76,4	76,1	
ΠΟΛΩΝΙΑ	46,0	51,8	52,7	48,8	45,6	57,1	53,8	50,8	49,8	
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	16,3	27,0	37,4	34,7	35,3	47,2	48,8	50,9	52,6	
ΣΟΥΗΔΙΑ	45,8	38,2	42,4	38,9	34,9	39,6	36,7	33,8	30,5	
EU	65,5	78,1	86,5	81,3	79,1	91,7	89,7	87,1	85,2	

Πηγή: European Commission, European Economic Forecast, Spring 2022, Institutional Paper 173, May 2022

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Ψήφισμα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης 17 Ιουνίου 1997

ΠΡΑΞΗ

**Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την σταθερότητα και την ανάπτυξη
(Αμστερνταμ, 17 Ιουνίου 1997) [Επίσημη Εφημερίδα C 236 της 2.8.1997].**

ΣΥΝΟΨΗ

Το παρόν ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αποτελεί τα πολιτικά θεμέλια του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης (ΣΣΑ). Προβλέπει σταθερούς πολιτικούς προσανατολισμούς για τα κράτη μέλη, την Επιτροπή και το Συμβούλιο ώστε να θέσουν σε εφαρμογή το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης.

Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να τηρήσουν το μεσοπρόθεσμο στόχο για μια σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση. Επί πλέον, τα κράτη μέλη,

- καλούνται να δημοσιεύουν, με δική τους πρωτοβουλία, τις συστάσεις του Συμβουλίου·
- δεσμεύονται να αναλάβουν την κατά την κρίση τους αναγκαία διαρθρωτική δημοσιονομική δράση ώστε να επιτύχουν τους στόχους των εθνικών προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης·
- θα αρχίζουν τις αναγκαίες κατά την κρίση τους διορθωτικές δημοσιονομικές αναπροσαρμογές χωρίς καθυστέρηση αμέσως μόλις λάβουν πληροφορίες ότι υπάρχει κίνδυνος υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος·
- θα διορθώνουν το υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα το ταχύτερο δυνατόν μετά την εμφάνισή του·
- δεσμεύονται να μην επικαλούνται τον έκτακτο χαρακτήρα ελλείμματος που συνδέεται με ετήσια μείωση του ΑΕγχΠ μικρότερη του 2 %, εκτός εάν πρόκειται για περίπτωση σοβαρής ύφεσης (ετήσια μείωση του πραγματικού ΑΕγχΠ κατά τουλάχιστον 0,75 %).

Όσον αφορά την Επιτροπή:

- ασκεί το δικαίωμα πρωτοβουλίας της βάσει της Συνθήκης, με τρόπο που να διευκολύνει την αυστηρή, έγκαιρη και αποτελεσματική λειτουργία του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης·
- υποβάλλει, χωρίς καθυστέρηση, τις αναγκαίες εκθέσεις, γνώμες και συστάσεις που θα επιτρέψουν στο Συμβούλιο να λάβει ταχέως τις αποφάσεις του·
- δεσμεύεται να συντάσσει έκθεση οσάκις υπάρχει κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος, ή όταν το προβλεπόμενο ή πραγματικό δημόσιο έλλειμμα υπερβαίνει την τιμή αναφοράς του 3 % του ΑΕγχΠ·
- δεσμεύεται, όταν θεωρεί ότι ένα έλλειμμα άνω του 3 % του ΑΕγχΠ δεν είναι υπερβολικό και η γνώμη αυτή διαφέρει από τη γνώμη της [Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής](#), να αιτιολογεί γραπτώς τη θέση της προς το Συμβούλιο·
- δεσμεύεται, μετά από αίτημα του Συμβουλίου, να διατυπώνει, κατά κανόνα, σύσταση για λήψη απόφασης από το Συμβούλιο σχετικά με το κατά πόσον υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα.

Το Συμβούλιο δεσμεύεται να εφαρμόσει αυστηρά και έγκαιρα όλα τα στοιχεία του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης για τα οποία είναι αρμόδιο. Άλλωστε, το Συμβούλιο:

- καλείται να θεωρήσει τις προθεσμίες εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος ως έσχατες διορίες·
- καλείται πάντοτε να επιβάλλει κυρώσεις εάν ένα συμμετέχον κράτος μέλος δεν λάβει τα αναγκαία μέτρα για να τερματίσει την κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος και να εφαρμόσει αυστηρά όλη την κλίμακα των προβλεπόμενων κυρώσεων·
- καλείται να αιτιολογεί πάντοτε γραπτώς την απόφαση να μην αναλάβει δράση.

Συνεπεία αυτών των διαπιστώσεων και λόγω της συζήτησης θέμα της οποίας ήταν το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης, η Επιτροπή εξέδωσε τον Σεπτέμβριο του 2004 ανακοίνωση για την ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης και την αποσαφήνιση της θέσης σε εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης. Στην ανακοίνωση αυτή προτείνεται μια [σειρά δυνητικών βελτιώσεων του συμφώνου](#). Η προσοχή της Επιτροπής επικεντρώνεται κυρίως στις εξελίξεις των οικονομικών παραγόντων στα κράτη μέλη και στην μακρόχρονη οικονομική βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών.

Κατά το [Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22 και 23 Μαρτίου 2005](#), οι υπουργοί Οικονομικών κατέληξαν σε μια οικονομική συμφωνία για την ορθότερη διαχείριση του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξη.

ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. [1467/97](#) του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 1997, για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικών ελλειμμάτων [Επίσημη Εφημερίδα L 209 της 2.8.1997].

Ο [κανονισμός](#) αυτός διευκρινίζει και επιταχύνει τη διαδικασία για τα υπερβολικά ελλείμματα, ούτως ώστε να διαδραματίσει έναν πραγματικά αποτρεπτικό ρόλο.

Κανονισμός(ΕΚ) αριθμ. [1466/97](#) του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 1997, για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. [Επίσημη Εφημερίδα L 209 της 02.08.1977].

Στόχος του [κανονισμού](#) αυτού είναι η εποπτεία της δημοσιονομικής κατάστασης των κρατών μελών και ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άρθρο 126(πρώην άρθρο 104 της ΣΕΚ)

1. Τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα.
2. Η Επιτροπή παρακολουθεί την εξέλιξη της δημοσιονομικής κατάστασης και το ύψος του δημοσίου χρέους στα κράτη μέλη προκειμένου να εντοπίζει τις μεγάλες αποκλίσεις. Ειδικότερα, εξετάζει την τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, με βάση τα ακόλουθα δύο κριτήρια:
 - α) κατά πόσον ο λόγος του προβλεπομένου ή υφισταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν: — είτε ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς, — είτε, εναλλακτικά, η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς· β) κατά πόσον ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό. Οι τιμές αναφοράς ορίζονται στο πρωτόκολλο για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, που προσαρτάται στις Συνθήκες.
3. Εάν ένα κράτος μέλος δεν εκπληρώνει τους όρους ενός από τα κριτήρια αυτά ή αμφοτέρων των κριτηρίων, η Επιτροπή συντάσσει έκθεση. Η έκθεση της Επιτροπής λαμβάνει επίσης υπόψη το κατά πόσον το δημόσιο έλλειμμα υπερβαίνει τις δαπάνες δημοσίων επενδύσεων, καθώς και όλους τους άλλους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της μεσοπρόθεσμης οικονομικής και δημοσιονομικής κατάστασης του κράτους μέλους. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να συντάξει έκθεση εάν, μολονότι εκπληρώνονται οι όροι των κριτηρίων, θεωρεί ότι υπάρχει σε ένα κράτος μέλος ο κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος.
4. Η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή διατυπώνει γνώμη για την έκθεση της Επιτροπής.
5. Εάν η Επιτροπή κρίνει ότι σε κράτος μέλος υπάρχει ή μπορεί να εμφανισθεί υπερβολικό έλλειμμα, απευθύνει γνώμη στο εν λόγω κράτος μέλος και ενημερώνει σχετικά το Συμβούλιο.

6. Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής και αφού λάβει υπόψη τυχόν παρατηρήσεις του εν λόγω κράτους μέλους, αποφασίζει, μετά από συνολική εκτίμηση, εάν υφίσταται ή όχι υπερβολικό έλλειμμα.

7. Εάν το Συμβούλιο αποφασίσει, σύμφωνα με την παράγραφο 6, ότι υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα, απευθύνει, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και μετά από σύσταση της Επιτροπής, συστάσεις στο εν λόγω κράτος μέλος προκειμένου να τερματίσει την κατάσταση αυτή εντός καθορισμένου χρονικού διαστήματος. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 8, οι συστάσεις αυτές δεν ανακοινώνονται δημοσία. 8. Εάν το Συμβούλιο διαπιστώσει ότι δεν ανελήφθη αποτελεσματική δράση σε εφαρμογή των συστάσεών του, εντός του καθορισμένου χρονικού διαστήματος, τότε μπορεί να τις ανακοινώσει δημοσία.

9. Εάν ένα κράτος μέλος επιμένει να μην εφαρμόζει τις συστάσεις του Συμβουλίου, τότε το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει να ειδοποιήσει το κράτος μέλος να λάβει, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος την οποία το Συμβούλιο κρίνει αναγκαία για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση αυτή. Σε αυτή την περίπτωση, το Συμβούλιο μπορεί να ζητήσει από το κράτος μέλος αυτό, να υποβάλλει εκθέσεις σύμφωνα με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, για να εξετάσει τις προσπάθειες προσαρμογής που καταβάλλει αυτό το κράτος μέλος.

10. Τα δικαιώματα προσφυγής που προβλέπονται στα άρθρα 258 και 259 δεν μπορούν να ασκηθούν στα πλαίσια των παραγράφων 1 έως 9 του παρόντος άρθρου.

11. Το Συμβούλιο, εφόσον ένα κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται με απόφαση που έχει ληφθεί σύμφωνα με την παράγραφο 9, μπορεί να αποφασίσει να εφαρμόσει ή να ενισχύσει ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα: — να απαιτήσει να δημοσιεύει το εν λόγω κράτος μέλος πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες ορίζει το Συμβούλιο, προτού εκδώσει ομολογίες και χρεόγραφα, — να καλέσει την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να αναθεωρήσει την πολιτική δανεισμού που ασκεί έναντι του εν λόγω κράτους μέλους, — να απαιτήσει από το εν λόγω κράτος μέλος να καταθέσει ατόκως στην Ένωση ποσό κατάλληλου ύψους, έως ότου, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου, διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα, — να επιβάλει πρόστιμα εύλογου ύψους. Ο πρόεδρος του Συμβουλίου ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τις αποφάσεις τις οποίες λαμβάνει.

12. Το Συμβούλιο καταργεί ορισμένες ή όλες τις αποφάσεις ή τις συστάσεις του που αναφέρονται στις παραγράφους 6 έως 9 και στην παράγραφο 11, εφόσον, κατά τη γνώμη του, έχει διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα στο οικείο κράτος μέλος. Εάν το Συμβούλιο έχει προηγουμένως ανακοινώσει δημοσία συστάσεις, τότε, μόλις καταργηθεί η απόφαση

που αναφέρεται στην παράγραφο 8, προβαίνει σε δημόσια δήλωση περί του ότι δεν υφίσταται πλέον υπερβολικό έλλειμμα στο οικείο κράτος μέλος.

13. Το Συμβούλιο λαμβάνει τις αποφάσεις, ή τις συστάσεις του, που αναφέρονται στις παραγράφους 8, 9, 11 και 12, μετά από σύσταση της Επιτροπής. Το Συμβούλιο, όταν θεσπίζει τα μέτρα που αναφέρονται στις παραγράφους 6 έως 9, 11 και 12, αποφασίζει χωρίς να λαμβάνει υπόψη τη ψήφο του μέλους του Συμβουλίου που εκπροσωπεί το εν λόγω κράτος μέλος. Η ειδική πλειοψηφία των λοιπών μελών του Συμβουλίου ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 238, παράγραφος 3, σημείο α).

14. Περαιτέρω διατάξεις για την εφαρμογή της διαδικασίας του παρόντος άρθρου προβλέπονται στο Πρωτόκολλο για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, που προσαρτάται στις Συνθήκες.

Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομοφώνως, σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, θεσπίζει τις κατάλληλες διατάξεις που θα αντικαταστήσουν το εν λόγω Πρωτόκολλο. Με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων της παρούσας παραγράφου, το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προσδιορίζει τους λεπτομερείς κανόνες και ορισμούς για την εφαρμογή του εν λόγω Πρωτοκόλλου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4**Πρωτόκολλο σχετικά με τη Διαδικασία του
Υπερβολικού Ελλείμματος**

**Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση -
ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ - Πρωτόκολλο (αριθ. 12) σχετικά με τη διαδικασία
του υπερβολικού ελλείμματος**

Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 115 της 09/05/2008 σ. 0279 - 0280

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ (αριθ. 12)

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΟΥ
ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ

ΤΑ ΥΨΗΛΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ,

ΕΠΙΘΥΜΩΝΤΑΣ να καθορίσουν τις λεπτομέρειες της διαδικασίας
υπερβολικού ελλείμματος που αναφέρεται στο άρθρο 126 της
Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ επί των ακόλουθων διατάξεων, οι οποίες
προσαρτώνται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη
Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Άρθρο 1

Οι τιμές αναφοράς που αναφέρονται στο άρθρο 126 της Συνθήκης για
τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι εξής:

- 3 % για το λόγο μεταξύ του προβλεπομένου ή υφισταμένου
δημοσιονομικού ελλείμματος και του ακαθάριστου εγχώριου
προϊόντος σε τιμές αγοράς,
- 60 % για το λόγο μεταξύ του δημοσίου χρέους και του ακαθάριστου
εγχώριου προϊόντος σε τιμές αγοράς.

Άρθρο 2

Στο άρθρο 126 της εν λόγω Συνθήκης και στο παρόν Πρωτόκολλο:

- οι όροι δημόσιος και δημοσιονομικός νοούνται με ευρεία έννοια,
ήτοι καλύπτουν την κεντρική κυβέρνηση, την περιφερειακή ή τοπική
διοίκηση και τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, εξαιρουμένων των
εμπορικών πράξεων, όπως ορίζονται στο ευρωπαϊκό σύστημα
ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών,
- ως έλλειμμα νοείται ο καθαρός δανεισμός, όπως ορίζεται στο
ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών,

- ως επένδυση νοείται η δημιουργία ακαθάριστου πάγιου κεφαλαίου, όπως ορίζεται στο ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών,

- ως χρέος νοείται το συνολικό ακαθάριστο χρέος, στην ονομαστική του αξία, που εκκρεμεί στο τέλος του έτους, ενοποιημένο εντός και μεταξύ των τομέων του κατά την ευρεία έννοια δημοσίου, όπως ορίζεται στην πρώτη περίπτωση.

Άρθρο 3

Προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών ευθύνονται, στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, για τα ελλείμματα του δημοσίου υπό ευρεία έννοια, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 πρώτη περίπτωση. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι εθνικές διαδικασίες στον τομέα του προϋπολογισμού τους επιτρέπουν να εκπληρώνουν τις σχετικές υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις Συνθήκες. Τα κράτη μέλη γνωστοποιούν αμέσως και τακτικά, στην Επιτροπή, τα προβλεπόμενα και υφιστάμενα ελλείμματά τους και το ύψος του χρέους τους.

Άρθρο 4

Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου παρέχονται από την Επιτροπή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ
ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ
ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΟΥ**

1. Βασικά χαρακτηριστικά ερωτηθέντος που αφορούν το φύλο
 - A Ανδρας
 - B Γυναίκα

2. Βασικά χαρακτηριστικά ερωτηθέντος που αφορούν την ηλικία
 1. Μέχρι 30 χρόνων
 2. 31-50 χρόνων
 3. 51-65 χρόνων
 4. Πάνω από 65 χρόνων

3. Βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο
 - A. Απόφοιτος ΑΕΙ
 - B. Με μεταπτυχιακό

4. Πως αξιολογείτε την μέχρι σήμερα συμβολή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ΣΣΑ στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών της ΕΕ (βαθμολόγηση 1-5, 1 πολύ χαμηλή, 5 υψηλή)
 - i. Πολύ χαμηλή
 - ii. Χαμηλή
 - iii. Μέτρια
 - iv. Υψηλή
 - v. Πολύ υψηλή
 - vi. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ

5. Θεωρείτε κατά την κρίση σας ορθή και αποτελεσματική την παρακολούθηση της τήρησης των δημοσιονομικών κριτηρίων από τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς με βάση την διαδικασία που έχει προβλεφθεί (βαθμολόγηση 1-5, 1 καθόλου ορθή και αποτελεσματική, 5 πολύ αποτελεσματική)
 - i. Καθόλου ορθή και αποτελεσματική
 - ii. Λίγο
 - iii. Μέτρια
 - iv. Ικανοποιητική
 - v. Πολύ ορθή και αποτελεσματική
 - vi. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ

6. Συνέβαλλε ή όχι το ΣΣΑ στην περίπτωση της Ελλάδας στην βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της (βαθμολόγηση 1-5, 1 καθόλου, 5 πάρα πολύ)
 - i. Καθόλου
 - ii. Ελάχιστα
 - iii. Μέτρια

- iv. Πολύ
v. Πάρα πολύ
vi. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
7. Συνέβαλλε ή όχι το ΣΣΑ στην περίπτωση της Ελλάδας στην ανάταξη της κρίσης και στην ανάπτυξη; (βαθμολόγηση 1-5, 1 καθόλου, 5 πάρα πολύ)
- i. Καθόλου
ii. Ελάχιστα
iii. Μέτρια
iv. Πολύ
v. Πάρα πολύ
vi. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
8. Θεωρείτε αναγκαία με μια πιθανή αύξηση του ορίου χρέους από 60% στο 100% του ΑΕΠ σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ;
- A ΝΑΙ
B ΟΧΙ
Γ Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
9. Η πρόβλεψη της μείωσης του χρέους κατά το 1/20 της απόστασης από το 60% του ΑΕΠ μέχρι το επίπεδο που βρίσκεται το χρέος μιας χώρας θεωρείτε ότι σε χώρες με υψηλό δημόσιο χρέος, όπως η Ελλάδα είναι εφικτή; (βαθμολόγηση 1-4, 1 καθόλου εφικτή, 4 πολύ εφικτή)
- i. Καθόλου εφικτή
ii. Σχετικά εφικτή
iii. Εφικτή
iv. Πολύ εφικτή
v. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
10. Θεωρείτε ότι το ΣΣΑ πρέπει να παραμείνει ως έχει αυστηρά προσανατολισμένο στους δημοσιονομικούς στόχους του ελλείμματος και χρέους ή να καταστεί πιο ευέλικτο;
- A. ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΩΣ ΕΧΕΙ
B. ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΠΙΟ ΕΥΕΛΙΚΤΟ
Γ. Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ
11. Κρίνετε αναγκαία την αναθεώρηση του κριτηρίου του δημοσιονομικού ελλείμματος 3% του ΑΕΠ ή να διατηρηθεί αυτή ως έχει;
- A. ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΝΩ
B. ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΤΩ
Γ. ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΩΣ ΕΧΕΙ
Δ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
12. Θεωρείτε, με βάση τον πράσινο χρυσό κανόνα, που δίνει έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη, ότι κατά τον υπολογισμό της δημοσιονομικής βιωσιμότητας πρέπει να εξαιρούνται από τη βάση υπολογισμού του δημοσίου ελλείμματος και χρέους, οι δημόσιες επενδύσεις που προορίζονται για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας ;

- A. ΝΑΙ, ΝΑΕΞΑΙΡΟΥΝΤΑΙ
B. ΟΧΙ, ΝΑ ΜΗΝ ΕΞΑΙΡΟΥΝΤΑΙ
Γ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
13. Από ένα προσδοκώμενο υψηλό ρυθμό ανάπτυξης τι δημοσιονομικές παρεμβάσεις κρίνετε αναγκαίες να αναλάβει το Δημόσιο κατά βαθμό προτεραιότητας;
(βαθμολόγηση 1-4, 1 χαμηλή προτεραιότητα, 4 υψηλή, βαθμολογείτε όλες τις περιπτώσεις αντίστοιχα κατά την κρίση σας)
A. Δημιουργία πλεονάσματος για μείωση του χρέους
B. Προώθηση απασχόλησης και παραγωγικότητας
Γ. Αύξηση επενδύσεων
Δ. Αύξηση δημοσίων δαπανών εν γένει
E. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
14. Με βάση την Πράσινη Συμφωνία και με σε ένα πιθανό αναπροσανατολισμό του ΣΣΑ, θεωρείτε δόκιμη την
A. Αποθάρρυνση των επενδύσεων με αρνητικό αντίκτυπο
B. Την ενθάρρυνση επενδύσεων που συμβάλλουν στους κλιματικούς στόχους
Γ. Ούτε το A ούτε το B
Δ. Και το A και το B
E. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
15. Για την αναπροσαρμογή των δημοσιονομικών κριτηρίων του ΣΣΑ σε μια μελλοντική τροποποίηση θεωρείτε σημαντική και αναγκαία την δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών μεταξύ των Κ-Μ ως προς την κατεύθυνση της τροποποίησης;
A. ΝΑΙ
B. ΟΧΙ
Γ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
16. Θεωρείτε ότι η πανδημία COVID, υπήρξε ο κύριος λόγος αναστολής του ΣΣΑ;
A. ΝΑΙ
B. ΟΧΙ
Γ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
17. Με το σενάριο της πανδημίας να αντιμετωπίζεται, θεωρείτε ότι παύει να ισχύει ο λόγος της ρήτρας αναστολής και ότι επιβάλλεται η εκ νέου υιοθέτηση των δημοσιονομικών κριτηρίων του ΣΣΑ (ανεξάρτητα αν αυτά τροποποιηθούν ή όχι).
A. ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ ΝΑ ΙΣΧΥΣΕΙ ΕΚ ΝΕΟΥ
B. ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΛΕΟΝ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ Η ΠΑΝΑΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ
Γ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
18. Θεωρείτε ότι η πρόσφατη ενεργειακή κρίση και οι ανάγκες που δημιουργούνται για αναγκαίες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, αιτιολογούν την συνέχεια αναστολής του ΣΣΑ;
A. ΝΑΙ
B. ΟΧΙ
Γ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
19. Ποιο μίγμα μέτρων θεωρείται αναγκαίο σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ
A. Διατήρηση των προ της πανδημίας κριτηρίων ως έχουν

- B. Μείωση κριτηρίου Χρέους στο 60% και αύξηση ελλείμματος στο 4%
Γ. Μείωση κριτηρίου Χρέους στο 60% και διατήρηση ελλείμματος στο 3%
Δ. Διατήρηση χρέους στο 100% και μείωση ελλείμματος στο 2%
Ε. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
20. Θεωρείτε ότι τα όποια κριτήρια, τελικά τεθούν, στο υπό αναθεώρηση ΣΣΑ θα πρέπει να εμπλουτιστούν και να είναι πιο ευέλικτα
- A. ΝΑΙ
B. ΟΧΙ
Γ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
21. Κρίνετε σκόπιμο τα δημοσιονομικά κριτήρια σε μια μελλοντική αναθεώρηση του ΣΣΑ να είναι οριζόντια ή προσαρμοσμένα στις δημοσιονομικές ιδιαιτερότητες των Κ.Μ
- A. ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΙΑΙΑ ΚΑΙ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ
B. ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΑ ΣΤΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ Κ-Μ
Γ. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥ Α ΚΑΙ Β
Δ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
22. Θεωρείτε δόκιμο για κάποια Κ-Μ με σοβαρά διαρθρωτικά δημοσιονομικά προβλήματα να εξαιρεθούν παντελώς, εάν είναι δυνατόν, από τα κριτήρια δημοσιονομικής προσαρμογής;
- A. ΝΑΙ
B. ΟΧΙ
Γ. Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
